

COMMENTARII
DE REBUS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XVII. PARS III.

LIPSIAE MDCCLXXII.

APVD IO. FRIDERICVM GLEDITSCH

Venduntur etiam

Amstelodami apud I. Schreuder, Londini apud Io. Nourse, Parisiis apud
Briasson, Venetiis apud I. B. Pascali, Patauini apud Io. Manfrè,
Holmiae apud L. Salvium.

21

SCIENCE
M. E. D. J. M.
O. L. J. O.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

I.

Philosophical Transactions, giving some Account of the present Undertakings, Studies, and Labours of the Ingenious in many considerable Parts of the World. Vol. LVIII. for the Year 1768. London, printed for L. Davis and C. Reymers. 1769. 4. Alph. 2. plag. 3. tab. aen. 14.

i. e.

Transactiones philosophicae, quae laborum, ab eruditis in variis orbis terrarum partibus novissime susceptorum, quamdam exhibent notitiam. Vol. LVIII. ad annum 1768.

1) *Relatio eruptionis montis Vesuvii, anno 1767. p. 1. factae.* In litteris Cl. WILH. HAMILTON ad Ill. Comitem DE MORTON. Cl. Auctor huic eruptioni proximus fuit, atque ob fumos insignes et terrae motum permagnum vitam vix saluare potuit. Ignis e Vesuvio adscendens, flumen igneum hinc proficiscens, totaque haec regio, tenebris obtecta, in iconibus adiectis ad naturam elegantissime depinguntur. Ex collectione variorum speciminum materiae, a Vesuvio reiectae, Ill. Auctor probari posse contendit, multa marmora variegata et lapides pretiosos ex montibus igniuomis ortum duxisse.

2) *Excerpta ex litteris Cl. IOSEPHI LIESGA. p. 15.* NIG d. 4. apr. 1767 ad Cl. BEUIS, in quibus breviter

*viter exponitur dimensio trium graduum meridiani Vin-
dobonensis iussu Augustae Imperatricis suscepta.*

p. 17. 3) *Tentamen de vi percussiois*, Auctore Cl. WIL-
LIAM RICHARDSON M. D. communicatum a Cl.
HEBERDEN.

p. 24. 4) *Dissertatio de nexu parallaxis solaris cum lu-
nari, s corporum horum densitatibus eorumque viribus,
oceanum perturbantibus*, Auctore Cl. PATRICK
MURDOCH.

p. 34. 5) *Observationes de ossibus, quae vulgo ossa ele-
phantum putantur, nec procul a flumine Ohio in Ame-
rica inuenta sunt*, Auctore Cl. WILH. HUNTER.
Notum est tum in Sibiria, tum etiam in America
septentrionali haud adeo infrequenter ossa reperi
magni cuiusdam animalis, (aut potius plurium spe-
cierum) de quorum ortu, cum hae terrae elephan-
tes non alant, adhuc disputatur. Comparavit Cl.
Auctor maxillas inferiores elephantum cum maxillis
inferioribus animalis cuiusdam ad ripam fluvii Ohio
reperitis, ac vidit, dentes molares elephantis atque
totam maxillam valde differre a dentibus molaribus
et maxilla huius animalis *), quae quidem differen-
tia magis ex icone adiecta cognosci, quam hic de-
scribi potest. Quatuor vero molares maxilla inco-
gniti animalis habet, acutiores et magis prominen-
tes. Putat itaque, haec ossa et dentes esse partes
anima-

*) Ad elephantes pertinere haec ossa, Cl. DAUBEN-
TON pronunciauit, vid. Hist. Naturelle T. XI. p. 87.
103. Conf. ibid. T. XII. p. 63. et Hist. de l'Acad. des
Scienc. 1762. p. 206. Comm. nostr. Vol. XV. p. 468.
Os femoris, a Cl. DAUBENTON ibidem deline-
tum, ad elephantem non pertinere Noster asserit.
Confer quoque de his ossibus Americanis Phil. Trans.
LVII. p. 464. et 468. Comm. nostr. Vol. XVI. p. 280.

animalis incogniti Americae, quod fortasse ex genere carniuorum erat, sed cuius genus diu iam plane perit. Forte tamen haec differentia, quae potissimum in dentium molarium figura posita est, ex aetate tantum diuersa pendet.

6) *Observationes in insulis S. Iohannis et Pro-p. 46.*
montorio, Cap Breton, dictio factae certius determinan-
dorum longitudinum et latitudinum geographicarum
horum locorum causa. Communicatae a Cl. BROCK-
 LESBY.

7) *Adnotatio de frigore anni 1740 et anni 1768. P. 54.*
 a Cl. IO. BEUIS.

8) *Observationes de eadem re, a Cl. IO. SHORT. P. 55.*
 Anno 1740 frigoris vis tanta fuit, ut mercurius de-
 scenderet 21 gradus sub puncto congelationis in
 thermometro Fahrenheitiano, sed anno 1768 tan-
 tum ad 17 et 19 $\frac{1}{2}$ gradus descendit.

9) *Disquisitio differentiae climatis hodierni in Ita-P. 58.*
lia et in nonnullis aliis regionibus, a climate ante se-
ptendecim secula. In litteris Cl. DAINES HARRING-
 TON ad Cl. WILH. WATSON. Clima longe cali-
 dius et hiemes minus seueriores esse probat.

10) *Descriptio annulorum explosionibus electricis P. 68.*
in superficiebus frustorum metallicorum elicitorum, qui
omnes colores prismaticos obtinent. Auctore Cl. IO-
 SEPHO PRIESTLEY.

11) *Litterae Cl. JOHN ELLIS de successu ex-P. 75.*
perimentorum, quae ipse instituit ad praeseruandas
glandes per annum, ut ad vegetationem satis optae per-
maneant, atque de modo, quo semina praecipua ex In-

dia Orientali possint aduehi, quo in America in coloniis Anglicis serantur. Vt praecaveat Cl. Auctor, ne glandes et castaneae amittant vim progerminandi, aut corrumpantur, has peculiari docet modo servare. Eligit nimirum optimas glandes, easque diligenter abstergit, ac deinde quamlibet inuoluit cera molli, easque in receptacula lignea immittit, et interstitia replet cera liquida.

p. 80. 12) *Litterae a Cl. DONALD MONRO datae ad Cl. MATHEW MATY, quibus continetur epistola Cl. FARLEY ex Antigoa scripta ad Cl. ARCH. GLOSTER, de prospero effectu radices quassiae in febribus nonnullis *) In febre intermittente cum vomitu aeger usu radices quassiae mox sanatus est. In aliis febre putrida laborantibus, similem effectum huius remedii expertus est Cl. Auctor. Plerumque coniunxit lignum quassiae cum radice serpentariae.*

p. 83. 13) *Observationes meteorologicae ad annum 1767 Carleoli, Bridgewater, et Ludgvan factae, et communicatae ab Episcopo Carleolensi.*

p. 91. 14) *Relatio de variis speciebus avium, quae Penguin dicuntur, auctore Cl. THOMA PENNANT. Characterem genericum harum avium constituunt alae parvae impennies: digiti quatuor, tribus connexis, vno libero antrorsum verso. Species vero hic descriptae sunt: 1) *Pinguin patagonicus* nova species, quae cygni magnitudinem habet, rostro recto, acuto, mandibula, superiore apice adunca, inferiore in medio compressa. Pennae imbricatae sunt et squamarum duritiem quasi habent. Alae brevissimae pinnas piscium aemulantur. 2) *Pinguin minor*, seu *Diomedea demersa* LINN. et 3) *Pinguin rufipes*, seu *Phaethon rubricauda* LINN.*

*) vid. LINN. Amoen. Vol. VI. p. 416.

Phaëton demersus. LINN. *Alcam* vero impennem
LINN. quam etiam *Pinguin* nonnulli vocant, ad hoc
genus non pertinere, Cl. Auctor contendit.

15) *Applicatio theorematum* CL SAUNDERSO. p. 100.
III ad solvendam quaestionem chronologicam maxime
curiosam, Auctore Cl. JAMES MORSEFALL.

16) *Methodus peculiaris parallaxin solis deter-* p. 107.
minandi ex observationibus transitus Veneris per discum
solis 1761. Auctore Cl. ANDREA PLANMANN.

17) *Relatio de methodo inoculationis variolarum* p. 128.
in oris Barbariae et Bengalae in India Orientali, ex-
cerpta e tractatu, a Cl. CHAIS scripto. Auctore
Cl. MATHEW MATY. Algeriae ii, qui inocula-
tionem petunt, ab aegris, qui variolis laborant,
emunt variolas tres vel quinque, iisque manum in-
ter pollicem et indicem terunt, ac inde inficiuntur.
Simulac effectus inoculationis se prodit, lecto deti-
nentur aegri et medicamentis calidis tractantur. Vi-
ctus e iure carnis caprarum, et potus e decocto her-
barum constat. Raro tamen haec methodus me-
dendi infelicem exitum habere solet. In Bengala
pus variolosum affricatur cuti manus intra digitos,
sed cutis antea per aliquot puncturas laeditur, et
vulnus deligatur, ac deinde sequitur febris, quam
balneis adiuuant, tandemque succedit eruptio. Alii
miscent pus variolosum cum saccharo, idque infanti-
bus propinant in liquore dulci, ac vera eruptio va-
riolarum hinc effici solet.

18) *Croton spicatum, nova plantae species* ex p. 132.
America, quam descriptione et icone illustravit PE-
TRUS IONAS BENGIUS. Vocatur a Cl. BER-
GIO haec species *Croton* (spicatum) *foliis ovatis*

glabris, ramis nudis, florum racemis spicatis terminilibus; est vero: *Croton foliis ovatis, floribus spicatis, stylis multifidis depresso-patentibus, frutescens* LOEFLINGII It. p. 234. *Mali folio arbor, artemisiae odore, flore pentapetalo spicato.* SLOAN. Hist. Iamaic. t. 174. f. 1. Habitat Hauanae in America. A *croto glabello* LINNAEI caute distinguendum, cum in illo rami foliosi, flores racemoso-paniculati, axillares obseruentur.

p. 136. 19) *Observationes barometri et thermometri, ac relatio de copia pluviae cuiusque mensis totius anni 1767, in nosocomio Regio Plymouth factae,* a Cl. WILH. FARR.

p. 140. 20) *Relatio de inoculatione in Arabia, ex litteris Cl. PATRICK RUSSELL, Aleppi scriptis ad Cl. ALEXANDER RUSSELL.* Inoculatio inter Arabes iam diu maxime usitata est, et perficitur variis puncturis partis alicuius carnosae ope acus pure variolosa imbutae, ac plerumque optimus effectus hinc sequitur. Hanc inoculationem etiam in usum esse in urbibus Bagdad, Mouful et Bassora, nec minus in Georgia, Armenia, Turcomannia, Syria et Palaestina, Cl. Auctor affirmat, qua de re a pluribus incolis hinc proficiscentibus certior factus est. Miratur iusto Auctor Cl., nec RAUWOLFIIUM, nec TOURNEFORTIUM inoculationis inter hos populos adeo usitatae mentionem fecisse.

p. 151. 21) *Excerptum epistolae Cl. WOLFF, Warsaviae datae ad Cl. HENRICUM BAKER.* Frigus ibi erat permagnum hyeme anni 1768, ac mercurius thermometri REAUM. ter descendit ad 19-20 gradus sub puncto congelationis. Anno 1767 descendit ad 24 gradus, et anno 1740 ad 26 gradus.

22) Prae-

22) *Praecipua capita ex litteris* Cl. P. WAR. P. 152.
GENTIN ad Cl. MASKELYNE.

23) *Introductio* Cl. NEUILL MASKELYNE P. 154.
in duas dissertationes sequentes Cl. SMEATON.

24) *Dissertatio exponens mensuram parallaxin ex* p. 156.
mutua terrae ac lunae gravitatione ortam, eiusque in-
fluxum in solis ac planetarum observationes, una cum
methodo eam observandi, Auctore Cl. SMEATON.

25) *Nova methodus observandi sidera extra Me-* p. 170.
ridianam sita, Auctore EODEM.

26) *Specimen concernens novam methodum compa-* p. 174.
randi spatia curvilinea, per quam eiusmodi areae curvi-
lineae inter se conferuntur; quae per alias adhuc co-
gnitas methodos inter se comparari non possunt, Au-
ctore Cl. IACOBO LANDEN.

27) *Experimenta et observationes circa materiam* p. 181.
coeruleam in palude torfacea in Scotia inuentam, Au-
ctore Cl. SYLVESTER DOUGLAS. Terra haec
metallica est *calx martialis phlogisto iuncta et alcali*
praecipitata CRONSTAEDTII et cum terra *coeru-*
lea Eckardsbergensi satis convenit, quae etiam, dum
effoditur, alba est, si vero aëri libero exponitur,
coerulescentem colorem acquirit. Experimenta
Auctoris ostendunt, hanc terram ad ferri mineras
pertinere, admixtam vero ferro esse materiam quan-
dam adstringentem vegetabilem, ex quercuum forte
truncis, qui copiosius in hac palude reperiuntur.
Terram hanc, cum gummi mixtam, pigmenti loco
forte adhiberi posse Cl. DOUGLAS suspicatur.

28) *Duae observationes medicae* Cl. IOSEPH. 189.
BENEVUTI, communicatae a Cl. CH. ALLIONI,

et translatae ex latino a Cl. DAN. PETRO LAYARD. Observatio prima agit de aegro, a febre mirum in modum restituto. Quadragenarius febre maligna affectus, die nono incidit in delirium cum pessimis symptomatibus. Die undecimo, cum valde sudaret, petiit ab adstantibus, ut se solum relinquerent, quo somnum caperet. Sed interea per fenestram effugit, mero indusio obtectus, atque cum hyems esset, niue sitim permagnam sedavit. Tertio demum die repertus est hic aeger in vinea, duo millia a pristino loco distante, ac ipse nesciebat, quo modo huc aduenisset. Tum vero a febre iam plane restitutus erat, optimaque gaudebat sanitate. Altera observatio *de capite insignis magnitudinis* inscribitur. Tricenarii statura corporis tam parva erat, ut vix septenarius esse videretur. Caput erat permagnum, ut aeger incedendo id manibus sustentare cogeretur. Optimam habuerat sanitatem usque ad annum sextum aetatis, quo diarrhoea per nouem menses laborauerat, qua suppressa, paralyti extrematum inferiorum accedebat, ut periret eorum motus, relicto tamen sensu. Ab hoc tempore semper increuit caput, vna cum facie, naso, auribus, oculis, ore, reliqui vero corporis magnitudo nullo modo aucta est. Ambitus calvariae aequabat triginta et septem pollices, octo lineas, longitudo faciei duodecim pollices, tres lineas. Appetitus ciborum et somnus aegri optimi sunt, sed foeces et vrina contra eius voluntatem excerni solent. Brachia insignibus viribus praedita sunt, et aeger praeterea bonum ingenium optimamque memoriam habet.

P. 192. 29) *Relatio de singulari chamaeleontis specie* Auctore IACOBO PARSONS. Noua est species, quam Auctor ex specimine siccato describit. Capit-
tis

tas forma, inprimis satis monstrosa, a cognita specie differt, quod longe maius est, et posterius apophy-
sin longam habet, quae ad processum verticalem primum extenditur.

30) *Litterae* Cl. I. Q. RIZZI ZANNONI p. 196.
*complexae varias observationes astronomicas in diuersis Regni Neapolitani et Siciliensis locis factas ac ex galli-
ca lingua translatae a* Cl. MATTH. MATY M. D.

31) *Relatio de variis experimentis, quae* Cl. p. 203.
MILLER Cantabrigiae cum satv hordei instituit, a
Cl. WILH. WATSON. Cl. MILLER seuit die
2. iun. 1766. aliquot grana hordei vulgaris, et 8.
aug. plantam quamlibet diuidit in 18. partes, et sin-
gulam separatim implantauit. Quae cum medio
septembri culmos laterales protulerint, hos denuo
diuidit, qua quidem diuisione accepit 77. plantas.
Has mense martio et aprili anni sequentis rursus di-
uisit, atque 500. plantas hinc accepit, quas non am-
plius diuisit. Omnes hae plantae vulgares hordei
plantas crassitie et vigore superabant, et nonnullae
earum centum spicas ex qualibet radice protrude-
bant, quarum plurimae septem pollices longitudine
aequabant, et 60. ad 70. semina hordei contine-
bant. Accepit itaque Cl. Auctor hac methode a
quolibet semine hordei 21109. semina. Solum
erat valde arenosum ac minime laudandum. Dini-
dia eius altera humo valde saturata erat, altera mi-
nime praeparata, nihilominus tamen hae plantae
simili vigore ac incremento praeditae erant.

32) *Theoria fractionum decimalium recurrentium*, p. 207.
Auctore Cl. I. ROBERTSON.

33) *Lit-*

P. 211. 33) *Litterae Cl. I. R. FORSTERI ad Cl. MATTHEI exhibentes expositionem novae mappae geographicae finum VII. Volgae.*

P. 217. 34) *Relatio de systemate lymphatico auium, ex litteris Cl. WILH. HEWSON, ad Cl. WILH. HUNTER.* Plurimum creditur, systema lymphaticum deesse in auiibus, cum in iis nondum vasa lactea et glandulae mesenterii detecta fuerint. Probat autem Cl. Auctor, vasa lactea vera adesse in auiibus, quamquam ob defectum coloris chyli non facili conspiciantur. Dividit itaque systema lymphaticum in vasa lactea et lymphatica, atque in ductum thoracicum. Vasa lactea auium sunt vasa lymphatica intestinorum, et ductus thoracicus duplex est, quorum uterque venae iugulari inseritur. In anserem (cuius systema lymphaticum disquisivit, mercurio viuo replevit, et icone adiecta illustravit Cl. Auctor) progrediuntur vasa lactea ab intestinis ad vasa mesenterica. Vasa lactea duodeni iuxta pancreas ascendunt usque ad arteriam coeliacam, ibi recipiunt vasa lymphatica hepatis, plexu circumdant coeliacam, et a ventriculo ac oesophago ramos accipiunt, deinde alios a capsulis renalibus, tandem ab aliis intestinis tenuibus. Ultimi hi rami recipiunt vas lymphaticum ab intestino recto, quod antea acceperat ramulos a renibus. Ad radicem coeliacae coniunguntur vasa lymphatica extremitatum inferiorum cum illis intestinorum, ibidemque formatur rete ab his vasis lacteis et lymphaticis, e quo oritur uterque ductus thoracicus, ad venam iugularem usque ascendens, variaque interea recipiens vasa lymphatica oesophagi, colli et alarum. Vasa lymphatica colli sistunt duos ramos, qui coniunguntur, et truncus glandulae lymphaticae inseritur, e qua in latere opposito proficiscitur vas lymphaticum, ad venam iugularem desinens. Systema lymphaticum

cerni auium ab illo quadrupedum in eo differt, 1) quod
 eius chylus sit transparent, 2) glandulae lymphati-
 cae nullibi appareant, 3) variae partes huius syste-
 matis magis varicosae sint, quam in quadrupedibus.
 Refutat itaque hac doctrina vulgarem opinionem,
 qua creditur, chylum in auibus a venis mesaraicis
 resorberi et ad sanguinem adduci; ac docet potius,
 resorptionem hanc simili modo in auibus fieri, quam
 in quadrupedibus. Methodus, qua systema lym-
 phaticum Auctor in auibus demonstrat, haec est.
 Eligit anseres iuniores et macilentas, iisque, viuenti-
 bus, abdomen incidit, et vasa mesenterica vinculo
 constringit, ac statim vasa lactea apparent, si anser
 ante aliquot horas cibos sumserit. Vasa lymphatica
 colli in conspectum prodeunt, si vena iugularis ad in-
 fimam colli partem ligatur. Vt mercurio reple-
 antur, antea sunt aperienda, aptusque tubulus est im-
 mittendus. Cl. Auctor in fine monet, se etiam syste-
 ma lymphaticum in testudine et piscibus obseruasse. p. 223
 et 224.

35) *Catalogus 50 plantarum horti Chelseani, Societati Regiae exhibitarum a Societate Pharmacopoeo-
 rum, per WILH. HUDSON.* p. 227.

36) *Interpretatio inscriptionis numi Punici, cuius p. 235.
 in Insula GOZO, quae hactenus nondum explicata est.
 In litteris Cl. JOHN SUINTON ad Cl. CAR. MOR-
 TON.*

37) *Explicatio numi Etrusci ex Paesto in Luca p. 246.
 nia, tempore belli ciuilibus cuius. In litteris EIUSDEM
 ad EUNDEM.*

38) *Adnotationes in denarium gentis Veturiae, in p. 253.
 cuius auersa parte inscriptio Etrusca inuenitur, quae
 nondum*

nondum haecenus explicata est. In litteris EIUDEM ad EUNDEM.

- P. 261. 39) *Descriptio numi Punici ex Insula Gozo, haecenus ab eruditis putatus est numus Melitensis. In litteris EIUDEM ad EUNDEM.*
- P. 265. 40) *Observationes de numo nondum descripto, cuius auersa parte duae litterae Punicae conspiciuntur. In litteris EIUDEM ad Cl. M. MATY.*
- P. 270. 41) *Introductio Cl. N. MASKELYNE in observationes, a Cl. CAROLO MASON et IEREMIA DIXON factas, occasione mensurati ac determinati gradus meridiani in Marylandia et Pensylvania in America septentrionali.*
- P. 274. 42) *Observationes ipsae Cl. MASON et DIXON.*
- P. 329. 43) *Astronomicae observationes IISDEM ab in Pensylvania factae.*
- P. 336. 44) *Excerptum ex litteris Romae datis ad Cl. M. MATY, de calore insigni tempore aestiuo anni 1768 ibidem percepto. Die 19 Aug. mercurius adscendit ad 99 gradus, et per tres hebdomadas semper meridie ad 94 gradus adscendit, ac nocte non ultra 83 gradus descendit.*
- P. 337. 45) *De facili methodo conficiendi phosphorum, qui instar lapidis Bononiensis lucem insugit et emittit, cum experimentis et observationibus, a Cl. IOHN CANTON. Tres partes pulueris concharum calcinatarum miscet cum parte vna florum sulphuris, in crucibulum immittit, ac igni per horam imponit. Refrigeratam hanc massam in partes frangit. Opti-
mus*

mus itaque phosphorus sistit pulverem album, in phiala bene obturata seruandum. Exponatur paululum lumini diei, ac deinde in tenebris multum luminis emittit. Cl. Auctor septem describit experimenta, hoc phosphoro instituta, e quibus praecipua tantum hic adnotemus. Frustrula huius phosphori in globo vitreo, hermetice sigillato, per annum radiis solis exposuit, et alia frustrula similiter seruata in tenebras per annum posuit, ac vterque phosphorus deinde aequali modo lumen emisit. Pulvis phosphori, quem pauxillo aquae adfixit lateribus globi vitrei hermetici sigillati, amisit vim emittendi lucem, ipsamque albedinem. Quodsi vero ope spiritus aetherei adhaereret, haec vis minime imminuebatur. Affusa maiori copia spiritus vini in simili globo hermetice sigillato, hic post aliquot menses flavescebat, sed in tenebris radios lucis emittebat. Affusus spiritus aethereus in simili globo colorem non mutabat et ille semper lucem spargebat. Phosphorus siccus, in globo vitreo lumini, expositus, iuxta ferrum candens ponatur, atque ab hoc accipiet vim emittendi lucem.

46) *Observationes* Cl. CHRISTIANI MAYE p. 345.
RI Swezingae a. 1767 et 1768 factae ex litteris eius
ad Ill. MORTON.

47) *Observationes transitus veneris per discum solis* et p. 355.
eclipsis solaris, d. 3 Jun. 1769 factae in observatorio
Regio a Cl. MASKELYNE.

II.

Histoire des poissons, contenant la description anatomique de leurs parties externes et internes, et le caractère des divers genres rangés par Classes et par Ordres. Avec un vocabulaire complet, des tables raisonnées en latin et en françois, des expériences sur le mouvement natatoire et musculaire, sur le mécanisme de la respiration, sur les organes de l'ouïe et de la génération et des estampes qui représentent les principales parties anatomiques et quelques genres nouveaux. Par ANTOINE GOÛAN Conseil. du Roi et Médec. ord. Profess. Roy. de Médec. dans l'Univ. de Montpellier etc. à Stasbourg chez Amand Koenig, 1770. 4. 2 Alph. 15 pl. tab. aen. 4.

i. e.

Historia piscium sistens ipsorum anatomen externam, internam, atque genera in classes et ordines redacta. Accedunt vocabularium locupletissimum, indices latini ac gallici, experimenta circa motum natatorium et muscularem, respirationis mechanismum, auditus ac generationis organa. Cum iconibus generum nova ac praecipuas partes anatomicas exhibentibus. Auctore ANTONIO GOÛAN.

Opus hoc egregium gallice et latine conscriptum, quo Cl. Auctor se non minus in zoologiae, quam in botanices studio egregios fecisse profectus ostendit, elementarem tantum ichthyologiae partem philosophiam scilicet ichthyologicam et genera piscium continet. Singulorum enim piscium seu specierum histo-

historiam alio volumine se traditurum esse, Cl. Auctor pollicetur. Excludit vero *piscium* nume-
ro *pisces plagiuros* vel *cetaceos*, nec non *chondro-*
pterygios siue *amphibia nantia* LINNAEI; *branchio-*
stegi contra, quos LINNAEUS etiam *nantibus am-*
phibiis adnumeravit, ad *pisces* proprie sic dictos a
Nostro referuntur.

In philosophia ichthyologica primum externum p. 4.
piscium corpus et singulares eius partes accuratius de-
scribit artisque vocabula explicat et exemplis illustrat.
Variarum appendicum, quibus nonnullorum *piscium*
capita ornantur, vt *cirrhorum* (quales in *cyprinis*
variis, *acipensere* etc. inveniuntur) *pinnularum* seu *ten-*
taculorum, *aculeorum*, *chypeorum* *) (vt in *echeneide* vsus,
cum eae omnes tantum in *piscibus*, capite crasso et
obtusio praeditis, obseruentur, forte in eo consistit,
vt aequilibrio corporis inseruiant et motum quem-
libet iuuent. Officula palatina primae triturationi p. 26.
alimentorum, vel deglutitioni, vel alimentorum re-
gressui impediendo inseruire, Cl. Auctor suspicatur,
etsi verus eorum vsus nondum constat. *Pisces*, etsi
palpebris carent, saepius tamen *membranam nicti-*
tantem, ex integumentis capitis productam, habent, p. 28.
quae semicircularis, vel integra, vel annularis et me-
dio foramine instructa est. *Pupilla* in plerisque
sphaerica vel oblonga est, in *salmones* vero et *core-*
gone anterieus in acutum angulum terminatur. *Mem-*
brana branchialis seu *branchiostega* pinna est, officulis
cartilagineis incuruis, radiorum loco, instructa. Haec
et *opercula branchialia* communem vsum habent.
Coercent scilicet aquam e faucibus per *branchias*, a
se inuicem discedentes, transcolatam, succedente mu-
tua

*) Sunt appendices setaceae, inter oculos vel nares po-
sitae, quas *gadi*, *mustelae* et *gymnoti* genera osten-
dunt.

tua branchiarum appensione, operculorum depreſſione et aperturae branchialis clauſura. Opercula deinde iterum eleuantur et apertura patet, membranae branchialis explicata, aquam propellit aperturamque claudit. Tandem opercula quoque ſenſim deprimuntur et membrana contrahitur. Hinc opercula et membrana branchialis, vt valvula, ex duabus laminis compoſita, conſiderari poſſunt, quae ad lubitum animalis eleuatur vel deprimitur. *Caudae*

- p. 42. nomine Cl. Auctor non, vt LINNAEUS et ARTE-
DI fere ſemper fecerunt, *pinnam caudalem*, ſed eam
partem trunci, quam vertebrae lumborum formant,
p. 47. inſignire ſolet. Auuliſis anticis cuiuſlibet pinnae offi-
culis, pinna haec motum amittit, quod experi-
mentum docet, potentiam motricem his tantum
officulis inhaerere. Pinnae dorfales eum uſum
p. 50. habent, vt piſces in aequilibrio ſeruent. Hinc
plani piſces vt *ſolea*, *pleuroneſtes* etc. (cum pin-
nis ventralibus valde paruis inſtruantur, ideoque
aquae minorem ſuperficiem obuertant, maioreque
vi ad ſitum verticalem ſeruandum opus habeant, quam
qui latitudine maiore et corpori reliquo proportio-
nata gaudent) pinnam dorfalem habent, quae omne
dorſum ad caudam uſque occiput pinnamque analem,
quae ab ano, capite in eiſmodi piſcibus valde pro-
p. 51. pinquo, ad caudam uſque protenditur. Pectorales
pinnae in piſcibus pro brachiis ſunt, earumque ope
nonnulli piſces extra aquam eleuantur et in aerem
euolant. Pinnae ventrales vero pedum loco ſunt.
p. 53. Semper illae, quemcunque etiam ſitum habeant, dum
expanduntur, horizonti parallelae ſunt, angulumque
rectum cum corpore efficiunt, atque expansae id prae-
ſtant, vt caput et corpus in aequilibrio maneant. Pi-
ſces craſſiſſimo capite praediti v. c. *uranſcopus* eas in
iugulo, ii, qui caput reliquo corpori proportionatum
habent, in thorace et abdomine, piſces vero, qui capite
exiguo

exiguo aut in longum rostrum desinente praediti sunt, plane nullas habent, Analis pinna vt dorsalis pi-p. 55. scem in verticali situ seruat. Caudalis gubernaculip. 56. quasi loco est omnemque mouendi vim piscibus impertitur.

Praemissa externi corporis consideratione, anato- men piscium Cl. Auctor, omissis subtilioribus disquisi- P. 58.

tionibus, tradit. Ossa primum considerat, quorum periosteum difficulter detegitur. Caput piscium longe plura ossa, quam reliquorum animalium capita habet, cum in nonnullis percis ad octoginta ossa numerentur. Incertus tamen est ossium capitis numerus, et non solum in variis generibus, imo speciebus, insigniter variat, sed et ea, quae in iunioribus piscibus distincta sunt, ossicula in adultioribus inter se concrecunt. Hinc octo tantum capitis ossa Cl. Auctor enumerat, cranium scilicet, duo ossa maxillaria, duo ossa palatina, duo opercula branchialia et os hyoideum. Quae in cerebro et cerebello piscium reperiuntur ossicula, organon auditus eorum esse, vt KLEINIUS alique- P. 61. autumarunt, Cl. Auctor negat. Plurimi enim pisces iis carent, eorumque numerus in diuersis piscium generibus variat. Atque in vniversum pisces surdos esse Noster putat. Nullos enim externos vel internos meatus aut alias partes ad organon, auditus pertinentes in iis reperire potuit, obseruauitque pisciculos in vase detentos, nullo strepitu vel clamore adstantis moueri, dummodo inter clamantis os et aquam papyracea charta interponeretur, ne motus aëris tremulus aquam moueret; hac vero remota et aëre ac aqua trementibus, pisces exterritos fugam petiisse*). Columna ver- P. 62. tebrarum in piscibus crassior est ad caput, quam in reliquo corpore sensimque versus caudam extenuatur, quod in homine aliisque animalibus pluribus secus

Cc 2

esse

*) Organon auditus in piscibus adesse vt alia taceamus Cel. CAMPERI obseruationes probant in Actis societ. Harlemensis relatae Vol. VII. p. 79. Conf. Com. nostr. Vol. XVI. p. 581.

- esse nouimus. In *piscium* proprie sic dictorum vertebris circuli concentrici, quales in piscium *chondropterygiorum* vertebris reperiuntur et annos aetatis designant, defunt; apophyses vero vertebrarum lineas transuersas numero variantes exhibent, ex quorum numero forte aetatem singulorum piscium colligi posse, Cl. Auctori videtur.
- p. 63. Thorax vertebris tantum, sterno, clauiculis scapulisque constat, abdomen vero vertebris costis ossibusque peluis, quo nomine duo ossa Cl. Auctor designat, quae abdomini piscium subiecta eius cauum tuentur. Falciformia ea sunt, iisque in *piscibus abdominalibus* pinnae ventrales adhaerent, quae in *piscibus ingularibus* clauiculis, in *thoracis* sterno adnectuntur. Cauda vertebris solis formatur. Pinnae vero dorsalis et analis, quae
- p. 64. non, vt aliae, maioribus ossibus cohaerent, per plurima ossicula minora, inter musculosa strata haerentia sustinentur, quae Cl. Auctor *ossa interspinosa* vocat. His de sceletio piscium expositis, iam ad myologiam Cl. Auctor transit. Omne corpus a capite et margine posteriore clauicularum ad caudam vsque duobus musculis maioribus tegitur, quos Auctor Cl. *laterales* musculos vocat. Hi ex pluribus minoribus musculis formantur, transuersis, ex tendine carneque intermedia compositis. Lineae vero minores, hosce musculos a se inuicem distinguentes, in alepidotis piscibus maxime conspicuae, a LINNAEO aliisque *interstitiales* dicuntur et *lineam lateralem* secant, vt itaque ARTEDI et LINNAEUS recte dixerint, *interstitiales* lineas *laterali* neutiquam esse parallelas. Caudalis pinna quatuor musculis regitur, praeterea quae quatuor alii minores adsunt, qui pinnam priorum contractione expansam iterum constringunt. Pectoralium pinnarum quaelibet duos erectores duosque depressores habet, quorum priores pinnam dilatant, posteriores coarctant. Ventralibus commune est
- vnum

vnum erectorem duosque depresso- res habere. Sul- p. 75.
 cum longitudinalem, in dorso inter duo musculorum
 lateralium strata relictum; muscoli carinales dorsi et
 caudae occupant, quorum numerus pro numero
 vel defectu pinnarum dorsi variat. Erectioni et de-
 pressioni pinnarum dorsi et ani inseruiunt muscoli
 interspino- si proprii. Ex membranae branchialis
 musculis a DUVERNEYO descriptis, Cl. Auctor di-
 latatorem tantum huius pinnae distincte conspici-
 re potuit. Ad rationem motus piscium declarandam p. 77.
 plurima experimenta instituit, quae, ne nimis longi-
 simus, omittimus. Patet vero per ea, pinnae omnes
 quandoque eandem actionem praestare et alias alia-
 rum munere fungi. In splanchnologia piscium ex- p. 79.
 ponenda Cl. Auctor singulorum viscerum structuram
 non adeo subtiliter describit, vt ex recentioribus ex-
 emplis loco HALLERUS et CAMPERUS fecerunt.
 Omissis vero iis, quae minus a vulgari pluribus ani-
 malibus fabrica recedunt, sequentia annotamus.
Vesica aërea intra peritonaeum sita est. In maribus p. 81.
 saepe ad fundum vsque vesicae urinae descendit;
 longitudo vero in vniuersum secundum magnitudi-
 nem piscis, figura in variis piscibus variat. *Pleu-
 ronephres* hac vesica carent. Communicat cum oeso-
 phago et ventriculo. In piscibus, sub antliae pneu-
 maticae campana aëre extracto occisis, vesicam aë-
 ream depletam, non autem disruptam, Cl. Auctor ob-
 seruauit. Intestinum rectum in piscibus quoque p. 82.
 proprio sphinctere clauditur. *Vesica urinaria* piscium p. 83.
 non, vt multi putant, cum intestino recto communi-
 cat, sed propriam aperturam inter anum et pinna-
 m analem sitam habet. Renum magnitudo integram fere
 abdominis longitudinem aequat. Siti sunt extra pe-
 ritonaeum ad spinam dorsi et ad vesicam vsque de-
 scendunt, quo in loco vterque confunduntur et in
 vesicae fundum inferuntur. Testes seu organa ge- p. 84.
 nitalia

nitalia marium Cl. Auctor accuratius describit, quam ab aliis, qui ante eum scripserunt, factum est. Sunt vero duo viscera cylindrica, rubra, retro intestinum rectum sita, quae a se inuicem vesica aërea distinguunt, anterior vero a recto intestino duobus fasciculis adiposis, totidemque similibus posterius a peritoneo separantur. In eorum anteriore superficie vena decurrit, quae in dextro latere ad hepar in sinistro ad splenem tendit. Cana sunt, cavitasque haec plicata, glandulis referta, et papillosa est, animalium ruminantium reticulum aemulans. Communicat ea cum vesica urinaria, in cuius superficie inferiore et anteriore duo orificia horum canalium inveniuntur, ut itaque testes commune orificium cum vesica urinaria habeant. In nonnullis piscibus ut *gobio*, *ophidio*, *cepola*, ad anteriorem marginem communis orificii vesicae et horum viscerum tuberculum conicum eminet, quod utrum utriusque sexui commune, an feminis tantum loco clitoridis sit, Cl. Auctor, observationibus vltioribus destitutus, non determinat. Quarium in feminis simplex vel duplex est, eiusque apertura etiam in vesicam hiat. Cicatriculam microscopii ope Cl. Auctor videre non potuit. Branchiae ex ARTEDI et DUVERNEY *) observationibus describuntur.

- p. 88. Addit Cl. Auctor duo ossicula, quorum vnum utrumque post vltimam branchiam reperitur. Haec accurate mespili nucleum referunt. Clauiculae quasi internae sunt et superius capiti, inferius sibi inuicem adhaerent, et anticam pectoris partem component. Mobilia sunt, et dum opercula attolluntur, antrosum extrorsumque abducuntur. Iis vero hac ratione motis, branchiae sibi inuicem applicantur et spatium inter eas et clauiculas residuum imple-

*) *Mem. de l'Acad. 1701. p. 224 et oeuvres anatomiques T. II, p. 565.*

impletur. Operculis branchiarum filo ita confri-
ctis, vt aperiri nequeant, piscis os frequentius aperit,
tandemque aequilibrium et motum perdit et mori-
bundus in latus recumbit; adempto vero vinculo,
motum et aequilibrium recuperat. Hinc opercu- p. 90.
lorum alternum motum alternae dilatationi et con-
tractioni thoracis similem esse Noster concludit.
Cor in pectore non transversalem situm, vt ARTE-
DI asserit, sed perpendicularem habet, ita tamen vt
apex caput, basis diaphragma respiciat. Vallocu-
lare est, intus vero rugas et loculamenta habet. Su-
perius et anterieus cum aorta, lateraliter cum auricu-
la communicat. Haec in sinistro latere collocata,
cordi multo tenuior est, sed eo duplo maior et in-
ferius cum sinu venoso cohaeret. Vbi auricula in
ventriculum hiat, valvulae adsunt, regressum sangui-
nis prohibentes, in ipsa vero auricula trabes, nimiam
dilatationem impediētes, Cl. Auctor vidit. Sinus
venosus auriculam magnitudine multum superat,
similem vero fabricam habet, diaphragmati insidet,
et inferius tres ramos venosos maiores recipit. Eo-
rum medius est vena caua inferior, vertebri- subia-
cens, laterales vero rami sunt venae illae duae su- p. 91.
perius descriptae, ex organis genitalibus reduces, quae,
vbi hepar et lienem permearunt, ad sinum venosum
tendunt. Aorta superiori cordis apici adhaeret, bul-
bosa quasi et conica, intus columnis et fibris referta.
Haec in ascensu suo coarctata in medio sulco inter
branchias collocata, secundum Nostri descriptionem
quae ab ea, quam ARTEDI et DUVVERNEYVS com-
municarunt, differt, vtrinque ramum dat, qui mox in
duos alios diuiditur, quorum inferior, arcu facto, in
branchiam posteriorem, superior recta via in tertiam
branchiam tendit. Deinde aortae truncus ramum
vtrinque ad branchiam secundam dat, tandemque
in duos diuisus, ramos ad primam branchiam excu-
rit. Rami autem omnes ad branchias tendentes, in

fulco in conuexitate arcus cuiuslibet branchialis excavato decurrunt, tandemque omnes iuxta cranii basin ante pectus in vnum truncum, venarum in modum, coeunt, non abfimilem ei, ex quo orti sunt. Truncus hic descendens, arteriae in modum, ramos ad hepar et lienem, et ad latus venae cauae decurrens ad renes, viscera abdominalia etc. dat. Venosa capitis vasa, nec non reliquas arterias capitis Cl. Auctor detegere non potuit. Nervos piscium non describit.

P. 95.

Transeamus nunc ad alteram huius libri partem, quae genera piscium continet, in quibus coordinandis Cl. Auctor Artedianam et Linnaeanam methodum ita coniunxit, vt classes ab ARTEDIO, ordinum vero diuisionem a LINNAEO sumeret. Diuidit itaque pisces in eos, qui branchias completas et incompletas habent, id est, branchias, quae operculo, vel membrana branchioftega, vel vtraque carent, et etiam denudatae dici possent. Ad priores *acanthopterygiorum* et *malacopterygiorum* classes pertinent; incompletas vero branchiae *branchioftegorum* classi propriae sunt. Singulae vero classes secundum pinnarum ventralium defectum et situm in quatuor ordines apodum scilicet, *iugularium*, *thoracorum* et *abdominalium* distinguuntur. Ad pisces *acanthopterygios apodes* pertinent 1) *trichiurus*, 2) *xiphias*, cuius membrana branchioftega sex radiis secundum Noltrum, non octo vt LINNAEVS scribit, instruitur et 3) *ophidium*. Hoc genus caput obtusum, os obliquum, pinnamque dorfi, ani, caudaeque vnitam habet. Ad secundum ordinem huius classis *iugularium* scilicet Cl. Auctor refert 4) *trachinum* 5) *uranoscopus* 6) *callynium* et 7) *blennium*; ad thoracicos vero 8) *gobium* 9) *cepolam* 10) *coryphaenam* 11) *scombrum* 12) *labrum* 13) *sparum* 14) *chaetodontem* 15) *sciaenam* 16) *percam* 17) *scorpaenam* 18) *mullum* 19) *triglam* 20) *cotum* 21) *zeum* 22) *trachipterum* et 23) *gasterosteum*.

Labri

Labri genus pinnas pectorales *rotundatas*, non, ut LINNAEVS scripsit, *acuminatas*, *spari* contra genus, cui idem *rotundatas* tribuit, *acuminatas* habet, quod etiam Cl. BRÜNNICHE iam obseruauit *) *Chaetodontis* membrana branchiostega radios quinque vel sex habet. *Sciaenae* caput decliue Cl. Auctor tribuit. Nouum est *trachipteri* genus (*la rape* p. 104. ou *le sabre*) quod piscem sistit, quem ARTEDI *tac* 153. *miam*, GESNERUS in historia animalium *falcem Venetorum* dixit, LINNAEUS vero ad *cepolam* retulit. Caput habet decliue, lineam lateralem rectam, squamis serie simplici, maxillam vtramque fornicatam. Pinna ani deest. *Gasterosleo* caput ouatum tribuit. Ad *acanthopterygios* tandem abdominales ab Auctore referuntur 24) *silurus*, 25) *mugil*, 26) *polycnemus*, in quo membrana branchialis radios 5 ad 7 habet, 27) *theutys* et 28) *elops*. *Malacopterygiorum* classis habet *apodes*: 29) *muraenam* 30) *gymnotum* 31) *anarrhicham* 32) *stromateum* et 33) *ammodyten*. *Iugulares* sunt 34) *lepadogaster* et 35) *gadus*. *Thoracici*: 36) *pleuronestes* 37) *echeneis* 38) *lepidopus*. *Abdominales*: 39) *loricaria* 40) *atherina* 41) *salmo* 42) *fistularia* 43) *esox* 44) *argentina* 45) *clupea* 46) *exocoetus* 47) *cyprinus* 48) *cobitis* 49) *amia* et 50) *mormyrus*. In *stromatei* membrana branchiostega Cl. Auctor 5 vel 6 radios numerat. *Lepadogaster*, nouum genus, (*le barbier* ou *porte-ecuelle*) corpus habet cuneiforme: caput ouatum corpore latius planiusculum: rostrum anserinum: pinnas pectorales vtrimque binas, ventrales coalitas: scutum in pectore: membranam branchialem radiis quinque: aperturam tubulosam. *Lepidopus* corpus ensiforme, argenteum, caput porrectum, membranam branchialem radiis septem; squamas tres in toto corpore, duas scilicet pro pinnis ventralibus et tertiam pro pinna ani. In

Cc 5 tertia

*) In *ichthyologiae Massiliensis* praefatione.

tertia classe piscium *branchiostegorum* continentur
apodes: 51) *syngnathus* 52) *balistes* 53) *ostracion* 54)
tetrodon 55) *diodon*. *Iugularis*: 56) *lophius*. *Tho-*
racicus: 57) *cyclopterus*. *Abdominales*: 58) *centri-*
scus et 59) *pegasus*. In *syngnatho* feminis praegnan-
tibus abdomen pone anum tumere longitudinaliter-
que dehiscere in duas laminas longitudinales paral-
lelas planas, inter quas et caudam coaceruatim in-
cluduntur oua, Cl. Auctoris est obseruatio, quam
olim cum LINNAEO quoque*) communicauit. Su-
spicatur oua inter has laminas incubari. In *lophio*
membrana branchiostega radios. nouem, in *centrisco*
vero tres habet. In figuris adiectis prater partes ex-
ternas et internas, in ipso opere descriptas, *triglae* spe-
cies, *lepidopus* et *lepadogaster* delineantur.

III.

GEORG ALBRECHT FRIED, *der Arzney-*
Gelahrheit Doktors und Geburtshelfers der Stadt
Strasburg, Anfangsgründe der Geburtshülfe zum
Gebrauche seiner Vorlesungen. Strasburg, in Ver-
lag bey I. G. Bauer, 1769. 8, 14 pl. tab. aen. 6.
i. e.

GEORGII ALBRECHT FRIED M. D. et Me-
dici obstetricii Argentoratensis elementa artis
obstetriciae in vsum praelectionum suarum.

Cum Cl. Auctor dignissimus celeberrimi medici
obstetricii FRIEDII filius et successor, inter
scriptores, qui artem obstetriciam germanica lingua
proposuerunt, nullum repererit, cuius libro com-
mode in praelectionibus suis uti posset, hoc demum
cepit consilium, ut ipse laborem hunc in se suscipe-
ret et eiusmodi compendium in vsum Auditorum

con-

*) Vid. Syst. Nat. Vol. I, P. I, p. 417.

conscriberet. Vfus vero est eo ordine, quem Cl. THEBESIVS olim in suis artis obstetriciae elementis *) secutus est. Composuit enim THEBESIVS, vt ipse in praefatione fatetur, suum librum ad normam institutionum manuscriptarum Cl. FRIEDII patris, cuius discipulus THEBESIVS fuit, a quo etiam ordine Cl. FRIEDIUS filius non discessit, omiſſis tamen iis capitibus, quibus de morbis puerorum exponitur. Multa tamen emendauit, plurima addidit, nec pauca, quae ei superflua videbantur, reiecit.

Primo libro de *structura partium in feminis generationi inferuentium earumque usui* exponit, subtilioribus tamen anatomicis disquisitionibus omiſſis. Peluis mensuras ita constituit, vt maximus superioris aperturae diameter inter duo ossa ilium ex Nostri observatione $4\frac{1}{2}$ pollices, minor inter synchondrosin ossium pubis et partem superiorem ossis socii 4; diameter inferioris aperturae inter duo ossa ischium 4 et inter synchondrosin ossium pubis et apicem ossis coccygis etiam 4 pollices aequet; monet tamen in partu hoc os ita retrocedere, vt vltimus hic diameter nunc 5 pollicum sit. Infantis capitis minor diameter inter aurem vtramque $3\frac{1}{2}$, ab osse vero frontis ad os occipitis 4 pollicum est. Ex qua re et horum diametrorum cum diametris aperturarum peluis comparatione Cl. Auctor recte colligit, naturalem capitis fetus situm, dum per aperturam superiorem transit ominino mutari debere. Ossa peluis in partu naturali capiti fetus transeunti in coniunctione sua cedere negatur. Nympharum vsus minime in eo consistit, vt lotii profluentis iter dirigant. Augent potius voluptatem in coitu et partus tempore dilationi

*) D. IO. EHRENF. THEBESII *Hebammenkunst, Hirschberg und Liegnitz, 1756. 8. c. f. vid. Comment. Vol. VI, p 340 seq.*

tationi orificii vaginae inseruiunt. Vaginae longitudo in virginibus trium pollicum, diameter $1\frac{1}{2}$ pollicum est; in iis autem, quae saepius coiuerunt vel pepererunt, longitudo ad 7 et diameter ad tres pollices au-

- p. 17. getur. Puella, quae nondum experta est menstrua, tamen grauida fieri potest, si modo signa adsint, catamenia proxime accessura esse. Quae vero aetate iam prouecta est femina et nunquam menstrua experta est, ea ex Nostri obseruatione sterilis manet; quod tamen assertum pro vero semper assumi posse dubitamus. Ad coitum foecundum exigit, vt liquor quem feminae, salaces inprimis, sub coitu emittunt, eodem tempore profluat, quo a viro sperma eiectatur; quod etiam dubium nobis esse videtur, cum non omnes feminas eiusmodi profluuium experiri experientia doceat. Caput fetus sensim sub grauiditate versus orificium descendere, non fetum subito circumvolui sub fine septimi mensis, probat.
- p. 24.
- p. 25.
- p. 44.

Secundo libro *de grauiditate et de iis, quae in ea*

- p. 25. *obseruanda sunt* agitur. De partu serotino Cl. FRIED dubie loquitur. Retentionem vrinae primis grauiditatis mensibus haud raro ex compressione colli vesicae ab vtero descendente accidere, notum est. Hinc Cl. Auctor pessario descensum vteri impediens grauidas plures ab hoc molestissimo malo ita liberauit, vt catheteris applicatione raro vel nunquam opus esset. Applicatione vero pessarii eam retentionem, quae vltimis grauiditatis mensibus accidit, non impediri posse monet.

- p. 55. Tertio libro Cl. FRIEDIUS *de partu* exponit. *Naturalem* vocat eum, qui capite praeuio fit, *praeter naturalem* vero illum, in quo alia pars fetus ad orificium descendit. *Facilis* ei est partus, qui naturae vel manuum ope facile terminari potest, *difficilis* vero, in quo fetus manuum ope extrahi debet vel
- p. 68. instrumentis excutitur. Ouldianum situm atque directio-

rektionem capitis sub descensu per aperturas mutari defendit. In extractione placentae adhuc iubet, vt ob p. 72. stetrrix, funiculi leui attractione solutionem et expulsionem placentae adiuuet, quam ob plura, quae inde oriri possunt damna, nos omitteremus. In so-p. 73. lutione placentae totam manum immittit, quod nimium dolorem facit, cum digiti et vola tantum sufficiant, inferior vero pars manus, quae longe crassior est, commode extra vterum adhuc manere queat. Dubitamus quoque placentam vtero accrescere (*an-p. 74. wachsen*) posse. In funiculo prolapso, ob situm capitis obliquum, versionem tantum pulsu in funiculo adhuc praesente instituit. Putamus tamen, eam commode quoque in infante viuo applicari, et eius ope fetus seruari posse, qui alias periissent. Smelliana forceps p. 97. cuius hic mentio fit, recta tantum est, non ea, quae ad Leuretianae modum incuruatur. Supra iam ad p. 99. duximus, Auctorem cum plurimis recentiorum putare, caput fetus per superiorem aperturam ita descendere, vt facies eius et occiput ossa ilium, aures vero os pubis et sacrum respiciant: in transitu autem capitis per peluim et inferiorem aperturam hunc situm ita mutari, vt facies nunc coccygis os respiciat, qua ratione in partu naturali semper fetum procedere notum est. Ad hoc in forcipis applicatione, si caput supra aperturam superiorem haereat, ita attendere iubet, vt si facies iam in superiore apertura os sacrum respiciat, illud forcipis ope in latus, et, si ad inferiorem aperturam deuenierit, iterum ad coccygem conuertatur. Crudele forte multis videbitur Auctoris p. 99. Cl. consilium; si ossa capitis, quantum fieri possint, compressa sint, caputque multum turgeat, in infante viuo quoque perforationem, neglecta vltiore forcipis applicatione instituendam esse. Vix enim putamus quemquam, vel in arte obstetricia iam satis exercitatum, tactu cognosci posse, vltiorem capitis compressionem.

- pressionem impossibilem esse; nec facile quisquam negabit forcipis ope caput magis adhuc comprimi posse. Quid vero tirones et empirici facient, si proprio eorum iudicio hoc committimus? nonne morae
- p. 100. pertaes si omnia capita incuneata aperient? Perterebratione facta forcipis dentatae ope, quam foramini facto immittit, cranium comprehendit, quae cum SCHUREN forcipe *) conuenit. Si facies fetus versus lateralem
- p. 102. partem peluis conuersa sit, Smellianam forcipem rectam ita applicat, ut vnum cochlear inter aurem et os pubis, alterum inter caput et os sacrum immittat; fetu vero usque ad inferiorem aperturam protracto,
- p. 106. caput in naturalem demum situm conuertat. Inter signa fetus mortui, qui in utero adhuc continetur, etiam refert: si ossa cranii ita sibi inuicem compressionis vi imposita sint, ut alterum super alterum emineat; quod paululum dubium nobis esse videtur. Regulas sub versione obseruandas, inter quas plures elegantes omnique attentione dignae sunt, omittimus,
- p. 125. cum in compendio hic vix tradere queant. Fundam
- p. 128. ad pedes in versione bacilli ope ducit. In dissectione, fetus caput, collo discisso, a trunco separat, truncum extrahit vnci ope et deinde caput. Partum fetus mortui semper difficilius procedere partu viui autumat, cum partes eiusmodi fetus laxae et molles utero se contrahenti minus resistent. Signa, ex quibus fetus viuus vel mortuus post partum dignosci possit, eleganter proponit.
- p. 167. Quartus liber de puerperio inscribitur. Lochia sub fine fluxus eorum mucosa, non lactea esse, contra nonnullos recentiorum monet. Puerperas, in quibus versionis ope fetus extractus fuerit, nullos vel paruos tantum dolores post partum experiri Cl. FRIEDIUS Auctor est.

Quinto

*) vid. WALLENBAUMII versionem obseruationum LEURETI p. 522 et tab. III. fig. 13. Confer. fig. II eiusd. tab.

Quinto tandem libro, quae circa neonatorum cu p. 201.
ram obseruanda sunt, breuiter explicantur. In tabu-
lis aeneis adiectis delineantur: sella obstetricia FRIE-
DII patris, quae Deuenterianae correctionem sistit,
lectulus EIUDEM, LEURETI forceps, forceps
dentata FRIEDII filii, uncus incuruus Smellianus a
LEURETO emendatus, eiusdem LEURETI perfora-
torium (*perce-crane à deux lames*) idemque instrumen-
tum ab Auctore Cl. additi elateris ope egregie emen-
datum, LEURETI scalpellus ad operationem caesa-
ream et instrumentum ad ligaturam polyporum vteri
ab eo excogitatum, bacillus cuius ope Cl. Auctor
fundam sub versione in vterum demittit, FRIEDII
patris instrumentum in feminis, quae ob collum ve-
ficae dilaceratum perpetuo vrinae stillicidio laborant,
adhibendum, pessarium, cet.

IV.

PETRI CAMPER epistola ad Anatomicorum
Principem Magnum ALBINUM. Groningae
apud Henricum Crebas. 1767. 4. pl. 4. tab.
aen. I.

Emissae huius epistolae occasionem pariter atque
consilium satis perspectum habebunt Lectores,
si haec tenuerint. Cl. CAMPER in demonstrationi-
bus suis anatomico-pathologicis, quas alio loco in-
dicauimus *) plures accusauerat anatomicos, quod in
tabulis suis delineandis e pictorum regula agere et
punctum opticum seu visus adhibere consueuissent.
Huius consuetudinis exemplum inter alios comme-
morauerat EUSTACHIUM et Ill. ALBINUM, atque
ne frustra id aut sine ratione dixisse videretur, indicaue-
rat quoque, quae putaret tum in Eustachianis, tum in
Albi-

*) Vol. I. vid. Com. nostr. Vol. X. p. 503. Vol. II. Vol. XIII.
p. 270.

Albinianis tabulis incommoda inde fluxisse, quaeque ipsum mouissent, ut vulgarem et magis usitatam methodum, nempe architectorum modum delineandi, praestantiorē indicaret. Id vero aegre non parum tulerat ALBINVS eiusque rei causa litteras ad CAMPERVM miserat, quibus de iniuria ipsi hac re facta conquestus fuerat. Inde factum est, ut Cel. CAMPERVS iudicium suum de ratione et regula, ad quam Albinianae et Eustachianae tabulae factae sunt, hac ipsa epistola defendere susciperet. Pluribus itaque exemplis studuit probare, non sine causa ita semet sentire. Ista vero exempla, cum sine comparatione tabularum ipsarum nullo modo intelligi, nec commode in epitomen redigi queant, nunc omittimus. Illustravit quoque totam hanc rem figura, in qua pars basis cerebri et medullae oblongatae architectorum more delineata, comparatur cum figura secunda tabulae decimae octauae EVSTACHII. In quo exemplo ostenditur, EVSTACHII tabulam pictorum more delineatam, nervis origines assignare, quales re vera non habeant. Reliqua huius epistolae pars in eo occupatur, ut varios alios leuissimos errores in Albinianis tabulis deprehendendos indicet, quas tabulas Beatus Vir, nimis forte humanis viribus confidens perfectas omnibusque plane numeris absolutas et erroris prorsus expertes esse crediderat, ideoque iusto acrius semper defenderat. Ultima ad descriptionem, quam ALBINVS anno huius seculi vicesimo quinto de methodo Rauiana calculosos curandi dedit, pertinent, ubi asseruerat, ipsam vesicam proxime ad ceruicem eius incidendam esse *); quod, si de sola vesicae sectione sine ceruicis et prostaticae laesione intelligendum esset, impossibile esse, plura multisque aegris fune-

*) vid. Demonstr. Orat. Pathol. L. II, p. 15. Com. nostr. Vol. XII, p. 274. Confer quoque ALBINI Annot. Acad. L. IV, p. 148. Com. nostr. Vol. eod. p. 646.

funesta experimenta docuerunt. CAMPERVS itaque ALBINI verba obscura esse dicit, nec vnquam eum in lectionibus suis eorum explicationem suppeditasse confirmat.

V.

B. S. ALBINI Academicarum Annotationum Liber octauus, de tabulis scriptisque suis opportunitate epistolae nuperae PETRI CAMPER V. Cl. Leidae apud Io. Verbeek. 1768. 4. pl. II.

Totus hic liber annotationum contra praecedentem CAMPERI epistolam directus est, veluti ex ipso titulo patet. Tantum tamen abest, vt ea, quae in Albinianis scriptis rerum et obseruationum praestantissima copia deprehenditur, hic quoque expectari possit, vt pauca tantum in hoc vltimo annotationum libro occurrant, quae vltiore attentione nobis digna visa sint. Examinatur vero Camperiana epistola, a verbo quasi ad verbum, et methodus, qua Albinianae tabulae confectae sunt, omnibus viribus defenditur. Quod ad descriptionem methodi Rauianae attinet, docet ALBINUS Ill., se non de sola vesica incidenda locutum esse, sed id potius voluisse, vt ceruicis quoque et prostatae sectio fieret. Quam operandi rationem licet varii Chirurghi non recte intellexerint, rectius tamen demonstratam esse AGARENGETO, HEISTERO cet. nec hac de re CAMPERUM litem sibi mouere debuisse, ALBINUS Ill. docet.

VI.

Spicilegia zoologica, quibus nouae inprimis et obscurae animalium species iconibus, descriptionibus atque commentariis illustrantur curavit P. S. PALLAS, fasciculus quintus. Berolini apud G. A. Lange 1769. 4. pl. 5. tab. aen. 5. Fasciculus sextus ibid. eod. pl. 4. tab. aen. 5. Fasciculus septimus ibid. eod. pl. 5. tab. aen. 6. Fasciculus octauus 1770. pl. 7. tab. aen. 5.

Ex praefatione, quarto fasciculo praefixa et Petropoli mense maio a. 1768 conscripta, intelligimus, Cel. Auctorem, antequam iter per australes Russiae Imperii prouincias iniret, in cuius ulteriore progressu ad Chinense nunc regnum iam venisse novissimae relationes ex his terris testantur, sex fasciculos horum spicilegiorum *) ad prelum parasse et Berolinum transmississe. Describuntur vero in quatuor his, quos iam indicamus, fasciculis inter alia, plura quoque animalia, quae Cel. Auctor in museo Petropolitano vidit, a STELLERO quondam ex *Kamschatka* eo translata, ignota antea vel perquam obscura. Quintus et sextus fasciculus auēs, septimus vero et octauus pisces continent. In quarto fasciculo de *alcarum* genere exponitur, cuius species, licet rostro insigniter a se inuicem discrepent, intermediis tamen speciebus coniunguntur. Omnes alcae conueniunt corporis anatina forma, id est obesa et depressiuscula; rostro satis magno, sed breui et utcunque conoideo, plerumque compresso et fulcis obliquis scabro; pedibus pone aequilibrium positis, tri-

P. I.

*) Quatuor priores fasciculos vide Comm. nostr. Vol. XV. p. 491. sequ.

tridactylis palmatis. Alae pro corpore paruae, color corporis superius plerumque niger, inferius albus. Omnes praeterea *alcae* stolidae sunt, in cauernis vel cuniculis excauatis nidulantur ac noctu latitant, et ouum vnicum tantum ponunt, maximum. Pertinent vero ad hoc genus: *alca arctica*, LINN.; *alca impennis*, siue *pinguin arcticus*, L. cum qua specie Cl. Auctor, quamquam rostri figura paullulum differunt, *phaëthonthem demersum* et *diomedeam demersam* LINN. coniungendos esse monet; *alca torda*, L. eiusque varietas (an *alca pica* LINN.?); *alca alce*, L. His cognitis iam speciebus nouae: *alca* scilicet *cirrhata*, quae cum p. 7. *alca arctica* satis conuenit, *alca psittacula*, *alca cristatella*, et *alca tetracula* adduntur, earumque descriptiones iconibus illustrantur. Omnes vero ex Kamschatka et mari inter Asiam et Americam a STELLERO transmissae sunt. His additur duarum aliarum auium historia: *diomedae* scilicet *albatris* siue *exulantis* LINN. et *cepphi laeteoli*. Et prior quidem auis, quae in australi potissimum hemisphaerio reperiri solet, ex STELLERI obseruationibus etiam quotannis ex hoc hemisphaerio, hyemem ibidem saeuientem fugiens, ab Austro in Kamschatkense mare venit et ibidem per aliquot menses commoratur, non tamen nidificat. Figuram Cl. PALLAS non addidit, cum EDWARDI. praestantissima sit. Monet vero quaedam de colorum varietate, quae inter has aues ex orientali et australi mari allatas intercedit. *Cephus la-* p. 33. *eteolus* vero, qui ad *colymbos* LINNAEI pertinet, a Cl. Auctore in Belgico littore semel tantum et quidem mortuus repertus est.

Initium sexti fasciculi facit descriptio noui generis, quod Cl. Auctor *xanthorni* nomine insignit. *Icteros* vocauit BRISSONIUS aues plurimas huc pertinentes, quae LINNAEUS ad *Orioli* genus retulit. Omnes huius generis species Americae pro-

- priae sunt, et medium quasi inter *sturnos*, *orioles* et *fringillas* genus constituunt. Sunt vero *xanthorn* aues mediae magnitudinis, quae ad *picarum* ordinem pertinent, et rostro recto, conico, subulato, vndique conuexo, acutissimo, integroque et in frontem angulo corneo excurrente instruuntur. Nares iis sunt paruulae oblongae, denudatae, ad imam rostri basin collocatae. Lingua angusta, canaliculata, profunde bifida, laciniis acutis; pili ad oris angulos vel tennerrimi vel nulli; pedes tetradactyli, digitis anticis ternis extimo medio basi accreto. Habitu corporis omnes conueniunt et, uti Cl. Auctor colligit, omnes quoque nidos in extremis arborum mirabilis fabricae exstruunt, e fibris *tillandsiae usneoidis* contextos. Noua species hic proposita a Cl. Auctore *xanthornus decumanus* siue *maximus* vocatur. Sequitur *gracula longirostrae* Surinamensis auis descriptio, quam ad hoc genus pertinere, licet rostri figura quodammodo differat, Auctor pluribus demonstrat;
- P. 5. *manaci* porro *superbi*, qui ad *pipras* LINNAEI pertinet;
- P. 8. *alcedinis tridactylae* et *maximae*;
- P. 10. *todi leucophali*; *anseris ruficollis* et *hyperborei* atque *anatis curvirostrae* et *anatis* STELLERI. *Alcedo tridactyla*, a SEBA iam et KLEINIO descripta fuit, sed pedum singularis structura a Nostro primum observata est. *Picus tridactylus* per totam Sibiriam inquilinus est et a MESSERSCHMIDIO iam in *ornithologia Sibirica* manuscripta descriptus est.
- P. 12. de varietatibus in rostris auium observandis, quibus tirones ad novas species constituendas induci possunt,
- P. 17. atque de genere *todus* vocato in vniuersum, varia lectu digna, hic monentur. *Picum femirostre* LINN. tantum monstrosam formam rostri exhibere
- P. 24. asserit. *Anseris ruficollis* anatome breuiter ex MESSERSCHMIDII observationibus traditur. *Anser hyperboreus* stolidissima avis est et insigni copia quoti
- annis

annis a Kamschadalis leuissimo artificio capitur. Aues et pisces quotannis ea potissimum loca repetere, ubi adultae antea nidificarunt et proles exclusa fuit, Cl. Auctor probat.

Septimo fasciculo primum ranae species describitur, quam Auctori nostro Cl. ELLER pharmacopoeus Lubecensis communicauit. Videtur vero ea esse rana, cuius ROESELIO mentionem tantum fecit *), qui eius descriptionem a Cl. I. C. D. SCHREBERO Professore Erlangensi accepit. Primus tamen fuit ELLERUS, qui mirandam huius ranae seu potius *bufonis* naturam, quae, ut chamaeleon, colores mutat, detegeret, quapropter etiam Cl. RALLAS ranae *variabilis* nomen ei tribuit. Color animalis eo, quo primum illud conspiciebat ELLERUS, tempore albus erat maculis latis prasini seu graminei coloris verruculisque fuluis conspersus. Contactu vero inquietata toto corpore inflari visa est, et albus color simul in cinereum diuersissimum mutabatur, persistente macularum virore et verrucarum fuluedine. Somni autem tempore naturalis inter maculas albedo remanebat, color vero viridis macularum in cinereum abibat. Solis tandem ardor, quem animal maxime auersabatur, totius corporis colorem variegatum mutabat in uniformem cinereum. Ranam, quam SCHREBERUS torpentem inuenit, colorem pallide carneum inter maculas ostendisse, ex ROESELIO patet, ita ut omnino haec rarissima species, ob singularem hanc colores mutandi facultatem, (quam tamen et in aliis amphibis reptilibus, licet minori gradu, reperiri forte futura tempora docebunt) nomine *variabilis* digna omnino iudicanda sit. Reliqua huius fasciculi piscium rarissimorum descriptionibus dicata sunt. Sunt vero pisces, qui hic proponuntur: *cyclopterus dentex*, cy-p. 6.

Dd 3

clo.

*) Hist. ranarum. Sect. VII. Cap. I. p. 108.

- clopterus minutus*, *cyclopterus ventricosus*, et *cyclopterus gelatinosus*, qui omnes Katschatici maris incolae sunt; vltimus escae minime idoneus venenati quid alere videtur; *scorpaena* porro *didactyla*, paradoxae formae piscis, ex oceano Indico allatus; *cottus Iaponicus*; *gymnotus albifrons*, qui a LINNAEO iam in Syst. Edit. XII. describitur, cuius tamen descriptio hic emendatur. E regione pinnae ani ex dorso cirrus longissimus dependet. Vltimus piscis est *gymnotus notopterus*, in cuius dorso pinna septem radiorum inuenitur.

- Iam ad octauum fasciculum transimus, in quo sequentes pisces recensentur. *Gobius SCHOSSERI*, in quo, vt in duabus sequentibus speciebus, oculi extra cranium protuberant, in vertice summo positi; *Gobius KOELREUTERI* in *Nou. Comm. Petropol.* Vol. VIII. p. 421 iam descriptus; *gobius BOTTARTI*;
- p. 19. *gobius lagocephalus*; *gobius cyprinoides*; *coriphaena velifera*, enormi amplitudine pinnarum dorsalis et analis insignis, quae forte volatui piscis inferuiunt, *coriphaena fasciolata*, *callyonymus ocellatus*; *callyonymus sagitta*; *fistularia paradoxa*, quae medium locum inter *syngnathum hippocampus* et *fistularias* tenet; *centriscus velitaris*, quem habitu et fabrica euincere docet Auctor Cl., *centriscos* piscibus, non amphibius nantibus, annumerandos esse; *diodon mola* a KOELREUTERO etiam in *Nou. Comm. Petrop.* Vol. X p. 440 descriptus, quem LINNAEUS pro varietate *molae SALVIANI* habuit; *sparus infidiator*, qui ore seu maxillis emissilibus animalcula capit; *labrus trichopterus* a KOELREUTERO iam *Nou. Comm. Petrop.* Vol. IX p. 452 propositus; *gadus blennioides*; *salmo gasteropelecus*, seu *gasteropelecus GRONOVII*, quem salmonibus adnumerandum esse, pinna adiposa
- p. 33. dorsalis docet, et tandem *salmo rhombeus*. Inter syngnathos omnes, quos Auctor Cl. vidit, nulli mares fue-

fuert, ita vt dubitet, an dentur masculi huius speciei. Pisces non classe, sed ordine tantum ab amphibis differre, Cl. Auctor ex branchiarum structura, qua sensim ad *amphibia* reliqua *natantia* imo *pedata* et ad *serpentia* accedunt, probat.

VII.

*Schwaben zur Arzneygelahrheit und Naturkunde.
Erster Band. Nördlingen. 1769. 8. Bog. 18.*

i. e.

*Sueuia ad medicinam et historiam naturalem.
Vol. I.*

Debemus hoc opus, cuius continuatio promittitur, assiduitati atque studio Cl. GESNERI, Nördlingensis in Sueuia physici. Offert hic primam partem, quae observationes medicae practicas complectitur, et hoc quoque titulo *) prodijt. Antequam vero ad eius summam, quam hic tradere animus est, deueniamus, instituti huius rationem reddere liceat. In continuatione Cl. Auctor ea, quae medicinam et scientiam naturalem vtriusque historiam attinent, partim a se, partim ab aliis elaborata, colliget, nec non summam libellorum Sueuicorum dignorum, quae recenseantur, breuiter tradet. Quod medicinam spectat, curabitur aequae theoria ac praxis, ac imprimis ea theoria, qua praxis nititur. Nec hic viles practicas hypotheses, nec eae psychologicae contemplationes, in quas medici cognitio paulo intimius penetrare potest, ac philosophus, plane omittentur. In historia naturali vero ad Sueuica potissimum producta et ad eorum affinitatem cum chemia, physica et oeconomia respicietur.

Dd 4

1) De

*) D. IO. AUGUST. PHILIPP. GESNER *Sammlung von Beobachtungen aus der Arzneygelahrheit. Nördlingen. 1769. 8.*

p. 1.

1) *De dysenteria Nordlingensi 1766 epidemica.*
 Nulla febre, nullaque inflammatione praegressa, nec ventriculo duodenoque laesis appetituque non profus imminuto, excrementa cum sincero sanguine, qui saepenumero et sine excrementis effluebat, solito cum foetore et sine tenesmo ac doloribus copiose emittebantur. Alii magnis doloribus vexabantur, excrementa cum cruore magis foetebant, fusca, viridia et atra apparebant, ubi prognosis erat valde dubia. Carnium usum spernebant aegri, vegetabilibus tamen et lacte vires per quatuor et sex hebdomadas sustentabantur. Alii rursus de nullis conquerebantur doloribus, etiamsi deiectiones erant copiosae, raro autem cum sanguine, nec multo, coniunctae. Appetitus erat plane prostratus, nec potulenta cupiebant aegri. Ab initio sphincter ani vi sua non destituebatur, qua paulo post fracta, involuntarie excrementa effluebant cum frigore membrorum, quod, tribus, quinque, ad summum septem diebus praeterlapsis, mors sequitur. Dispersit hanc ob rem hanc dysenteriam in tres species, quarum prima neminem, altera nonnullos et tertia omnes interimebat. Euacuantia, et inter quae rhabarbaro praefert oleum, sal et manna, opium, antiseptica et tandem roborantia adhibita sunt remedia. Gummi Arabicum et salab radix frustra dedit.

p. 31.

2) *De pthtisi.* Cum plurima pulmonum ulcera, pthtisin pulmonalem efficientia, de qua hic disseritur, in superficie pulmonum et ulcera artificialia, externe facta et tum, cum ulcus internum non detegatur, utilia esse Noster autemet, incisiones pectoris in hoc morbo magnopere laudat. Iniectiones suadet et cortici Peruviano praefert balsamica. Porro et observavit Noster, aegros, sitos in latere aegroti, maiorem sentire molestiam, quam in latere sano.

no. Si
mone l
tumeba
magis.

3)
sympt
per a
Noster
re frig
xerun
et pul
abdom
Inter
cus
Id qu
conu

4
puls
disp
pne
re l
scit
illa
am

pl
A
in
n
sa
e
sa
q

no. Sinistram manum in duobus, qui sinistro pul-
mone laborabant, tumidam vidit. In aliis pedes
tumebant quidem, sed ille, cuius latus aegrotabat,
magis.

3) *De morbo nigro.* Primarium morbi nigrip. 55.
symptoma est materia plus minus atra per os siue
per alium eliminata. Eam varii coloris enim
Noster vidit. Porro frigus membrorum cum sudo-
re frigido, quod symptoma, quamquam alii negle-
xerunt, aequè certum est in hoc morbo, lipothymia
et pulsus debilis. His accedunt dolores et tormina
abdominis cum anxietate praecordiorum coniuncta.
Inter medicamenta laudat Noster aequè vt Cl. MEDICUS
magnesiæ cum cremore tartari commixtionem.
Id quod medicamentum biliosis morbis admodum
conuenire videtur Nostro.

4) *De peripneumonia.* Vbi non semper mollemp. 80.
pulsus, quem alii vrgent, obseruauit. Quapropter
disputat Cl. Auctor de molli et duro pulsu in peri-
pneumonia, variorum Auctorum sententias, hac de
relatas, colligit et examinat. Peripneumonia dispe-
scitur in siccam et humidam. Haec est periculosior
illa. Caeterum dulcia caute sunt danda, et gummi
ammoniacum praecipue in hoc morbo laudat.

5) *De pleuritide in aestate.* Mense augusto 1766p. 108.
pleuritide sicca laborabat iuuenis, qua occasione Cl.
Auctor quaedam de inflammatione, febre et crusta
inflammatoria proponit. Inter causas inflammatio-
nis externas refert refrigerium, in quibus morbis
sanguis inflammatorius saepenumero sine dolore fixus
et febre adest. Inflammationes verae in viuis vasis
sanguiferis sunt, et quae in contextu celluloso aliis,
que vasis deprehenduntur, sunt continuationes verae
Dd 5 inflam-

inflammationis. Ita namque obstructionem vasorum sequitur inflammatio, suppuratio, gangraena et extrauasio sanguinis in contextum cellulosum. Quod autem crustam inflammatoriam attinet, eam dubiam Noster reddit. Grauidae enim, asthmatici, tussi humida laborantes, tumoribus chronicis affecti saepenumero saltem mentiuntur crustam inflammatoriam in sanguine e vasis eorum misso.

p. 131. 6) *De rheumatismo.* Quo cum et sine febre descripto, obseruationes huc pertinentes Cl. Auctor collegit. Diurnos vagos rheumaticos dolores leniuit purpura scorbutica chronica. Rheumatismus calidus discutiebatur febre vrticata. Cuius sedes erat sub mamma dextra, et excretio cutanea occupabat totum dextrum latus a regione subscapulari vsque ad inguina. Alium, brachii motum impediens, vidit Noster interne abire in suppurationem, etiamsi coeruleae maculae externae gangraenam minabantur. Vescicatoriis adscribit Noster vim antispasmodicam et carminatiuam. Nec non extracto aronis tribuit resolutionem sine stimulo et expectorationem sine relaxatione. Confecit hoc extractum ex radicibus et foliis, illud vero, quod ex folis foliis praeparatur, magis stimulare, minus vero expectorationi inferuire obseruauit.

p. 156. 7) *De glandularum morbis.* Puero, variolis et morbillis feliciter superatis, circa finem anni decimi quarti, parotis dextra, nec non aliae glandulae ante et post aurem et circa collum tuebant. His accedebat in deglutitione boli et haustus magni sensatio molesta, quam pariter vt et tumores per quinque annos habuerat. Tum lenem aliquando ibi animaduertit pressionem, vbi resistantiam in deglutitione sensit, quem sequitur ronchus cum eiectione muci atri,

atri, vti
tenacis,
per med
sensim f

8) Noster
poris p
ortos, e
reliquis
trum,
ab vna
transib
obscu
teris f
parui
perior
tebatu
cem
tam r
rabat

9
mita
et la
fatis
dine
eiectione
aeg

ulc
sub
eu
na
et

atri, vti aeger referebat. Hac mucī autem grisei, tenacis, pellucidi, striisque atris immixti eiectione per medicamenta promota et continuata, tumores sensim sensimque euanuerunt.

8) *Exemplum morbi neruosi.* Porro obseruauit p. 163.
Noster in iuvene tredecim annorum variarum corporis partium spasmos, ex impuritate infimi ventris ortos, et ex consensu neruorum abdominalium cum reliquis neruis a Nostro explicatos, qui mox dextrum, mox sinistrum corporis latus inuadebant, et ab vna parte in alteram, vnius tamen modo lateris, transibant. Incipiebat nimirum oculus debilitari et obscurari, quo restituto, in vna nasi ala eiusdem lateris frigus leuiusculum, motus vermicularis insecti parui instar, tensio in et externa, tum in labio superiori et gingiuis, in lingua, faucibus animaduvertebatur. His partibus relictis, digiti minimi apicem stupor occupabat, dein reliquos digitos, vt totam manum vsque ad cubitum. Haec migratio durabat per quartam propemodum horae partem.

9. 10) *De pinguedine in urinae superficie et euomita.* In vrina iuuenis sani cuticula pinguis, quae et lateribus matulae adhaerebat, obseruabatur et vir satis insignem pinguedinis, quae optimi adipis albedinem et duritiem habuit, euomuit copiam: Quae eiecta, cardialgia, de qua antea conquestus erat aeger, prorsus euanuit.

11. 12. 13. 14. 15. 16.) *Erysipelas finiebatur* p. 179.
ulcere auris, cuius suppuratione imminuta, coecitas subsequerebatur, quae, noua suppuratione excitata, euanuit. *Scarlatinam sine febre* Noster vidit. Porro *naeuum* in tertia post partum hebdomate obseruauit, et puerum, *chorea St. Viti* laborantem, curauit.
Nec

Nec non in puerperis duabus *delirium et mania* cessarunt. In delirio camphora praecipue utilis, et in mania, multis frustra adhibitis remediis, lochiisque ac paulo post et menstruis rite fluentibus, supermanente, pilulas Starkeyanas polychrestas, quibus aegra sanitati penitus est restituta, valdopere laudat.

p. 194. 17) *De colica spasmodica.* Quacum hernia et alui obstructio erant coniuncta. Praeter opium, quod dolores quidem leniebat, obstructionem autem augebat, nihil erat, quod iuaret. Dedit hanc ob causam extracti hyoscyami tria grana vna vice, quo aluus liberior non solum est facta, sed haemorrhoides, quae huc usque tantum moliebantur, per octo dies fluebant cum aegri leuamine.

p. 196. 18. 19) *De pertinaci arthritide.* In qua nec non in hysterico malo extractum napelli ab initio secundum *Стөрккii* methodum, dein granum semister de die cum fructu dedit. In aliis sex grana, vna vice data, nihil effecerunt. Infusum foliorum aurantii in epilepsia vtile fuit.

p. 199. 20) *De tussi epidemica Nordlingensi infantum.* Aestate 1768 finita, haec grassabatur, quae per duos menses quadraginta et quod excurrit, infantes interimebat. Erat vera tussis ferina, quae, variis remediis frustra a Nostro propinatis, optime vsui pilularum, ex moscho et extracto nicotianae compositarum, cedebat.

p. 204. 21) Finem harum observationum faciunt tentamina cum *cicuta*, interne et externe a Nostro adhibita. Mammam cancrifam nihil iuuit extractum cicutae, nec compescuit perpetuam fere abscessuum, in contextu celluloso iuuenis mox huc, mox illuc for-

formatorum, sanatuque difficillimorum generatio-
nem. In ganglio autem, abdominis tumoribus, ar-
thritide, in genuum tumoribus et vlceribus, in glan-
dulis colli obduratis, in tumore subaxillari puerpe-
rae, in parotidis tumore, in pertinaci inflammatio-
ne ac tumore manus et scabie humida multum
praestitit cicuta.

In acerbis doloribus digiti et cum rigiditate eius p. 220.
coniunctis, post inflammationem totius manus refi-
ctis, applicuit Noster magnetem artificialem felici
cum successu. Quamquam enim ab initio dolores
vsque ad animi propemodum deliquium augebantur,
et per totam extremitatem superiorem vsque ad
mamam vagabantur, tamen, eo ter applicato, dolo-
res sensim euanescebant, cum digiti mobilitate et
totius manus integritate.

VIII.

JOSEPH IACOB PLENCK *Sammlung von Beob-*
achtungen über einige Gegenstände der Wundarz-
neykunst. 1ster Theil. Wien zu finden bey Ru-
dolph Gräffer. 1769. 8. Bog. 12½.

i. e.

JOSEPH. IACOB. PLENCK collectio obser-
vationum, chirurgiam spectantium. Pars I.

Variis caussis, quibus chirurgi ab obseruationibus
dignis, quae posteritati relinquantur, vulgan-
dis detinentur, a Nostro memoratis et refutatis, CL.
PLENCK variis scriptis iam clarus, secum consti-
tuit, chirurgicas obseruationes in continuato quo-
dam opere cum viris, hac arte claris, communicare.
Ad quod opus eo vtlius atque perfectius reddend-
um Cl. Auctor inuitat et alios eruditos, qui rogan-
tur

tur, suas obseruationes tradere bibliopolae huic, & que pollicetur; eas ita, vti sunt traditae, inferere. Facit hinc Cl. Auctor cum hac, cuius summam cum Lectoribus communicabimus, parte huius operis initium. Quae quamquam praeter nonnullas theorias, quarum suo loco mentionem faciemus, et iudicio Lectorum submittemus, nouitatem rerum non adeo prodit, tamen vtilia, ex aliis Auctoribus mutuata et Nostri obseruationibus partim illustrata, partim correctâ in se continet.

P. 15. 1) *De optima methodo, utiles chirurgos reipublicae tradendi.* Ac primum quidem agitur a Cl. Auctore de iis, quae scitu sunt necessaria ei, qui chirurgiae destinatus est. Huc pertinet linguarum cognitio, vbi Cl. Auctor solummodo latinam vrget. Dein ad ea, quae chirurgum callere oporteat, progreditur.

P. 59. 2) *De fulguris at tonitru effectibus in corpore humano.* Cum ante aliquot. annos fulgure tactos atque interfectos inspicere oporteret, nec vllam laesionem externam Noster animaduerneret, paulo accuratius in hanc rem inquisiuit Auctorumque obseruationes, huc spectantes, cum recentiorum physica contulit indeque hunc commentarium conscripsit. Effectibus fulguris itaque omnino consideratis, eos potissimum Noster, qui in humanum cadunt corpus, contemplatur. Atque hos persequitur hoc ordine: fulgur interficit saepenumero sine conspicua corporis laesione; non raro vnus interimitur sine alterius laesione; interdum multos humo prostermit sine vllius destructione; oriuntur sugillationes in cute et in aliis corporis cauitatibus; relinquit paralyfes, ac vulnera, sclopetorum ad instar; ossa sine mollium partium labe diffringuntur et vestimenta,

mem.

membra
porro
metallo

Ma
dament
fulguri
celerri
quid r
mopen
guris
humo

Quo
puntu
nis in
quon
in, se
fluid
agit
rally
bilit
la e

cato
dem
tano
mus
par
tes
ren
tur
ter
di
Pe
ca
tu
m

membra, cutis ac crines comburuntur a fulgure; porro ab eo saepe fit totius corporis incineratio et metallorum solutio.

Materia fulguris est materia electrica. Quo fun- P. 67.
damento nititur Noster ad effectus iam commemoratos fulguris explicandos. Materia enim electrica, quam celerrime in solidissimas penetrat partes, atque, quidquid resistit, dirumpit, nec non fluidas partes summo opere expandit. Quod si itaque electrica aut fulguris materia humanum tangit corpus, tum omnes humores in vasis suis praeter modum expanduntur. Quo facto, vasa dilatantur, relaxantur, non raro ruptuntur, inde fugillationes et extrauersiones sanguinis in variis corporis partibus fulmine tactorum sequuntur. Quod vasa hic patiuntur eorumque fluida in se continentia, id quoque in nervos eorumque fluidum, in quos pariter ac in alias corporis partes agit tonitru et fulgur, cadit. Quibus nimirum paralyti affectis eorumque sensibilitate orbata, irritabilitas organorum vitalium est sublata, sine qua nulla est vita.

His demonstratis, singulos, a nobis supra indi- P. 93.
catos tonitru effectus persequitur et exempla, eosdem illustrantia, ex variis Auctoribus Noster colligit, tandemque curam addit, quam breuiter hic trademus. Cum vero hi effectus partim totum corpus, partim quasdam corporis solummodo tangant partes, curationem illorum et vniuersalem et particularem esse oportet. Curatio itaque vniuersalis cernitur in vasis euacuandis, roborandis et electrica materia e corpore eliminanda. Primum fit venaesectio et laxantibus antiphlogisticis, alterum cortice Peruuiano et tertium absorptione materiae electricae. Hanc absorptionem iuuant, vti Nostro videtur, omnia martialia cum cortice Peruuiano et remediis antiphlogisticis mixta. Quemadmodum
enim

enim ferrum omnino, materiam electricam ad se trahit, vti recentiores docent, sic, in et externis martialibus remediis adhibitis, his miseris in hunc modum opitulari Noster opinatur.

p. 96. Haecenus de vniuersali, nunc de particulari curatione videamus. Paralyces postulant cantharides, epithemata ex vino seu aceto, aqua diluto, in quo globuli martiales sunt soluti. Irritabilitate ac sensibilitate imminuta, deliquioque animi subsequente, anodyna, spirituosa excitantia inuant. Atque in singulis laesionibus in et externis ita, vti chirurgia praecipit, et Nostri hypothesis suadet, prospiciendum est. Tandem rationem, cur, vti et HUXHAMUS iam obseruauit, externae tonitru tacti facilius resipiscant, in eo posuit, quod fortasse materia in organa vitalia non penetrauerit. Caeterum, ii, qui hoc experti sunt, optimum barometrum in suis corporibus habent.

p. 99. 3. *Tentamen nouae theoriae effectuum, quos globus, ex tormento explosus, in aerem impingendo edit. (Luftstreifschüsse).* Variis obseruationibus, hanc rem illustrantibus, a Nostro praemissis, ratiocinando eandem persequitur, vbi nec totam hanc rem esse negandam, nec ad impulsus globulorum, vti LE VACHER *) placuit, respiciendum, sed in potentior vim, quam globulo ipsi inesse oporteat, inquirendum esse arbitratur. Atque hanc vim quaerit Noster in electricitate cum globulo bellico communicata. Quod si enim globulus per cylindrum tormenti bellici fortissimo impetu atque validissima vi truditur, hac frictione celeri quidem, attamen fortissima, fieri debet electricus. Accedit et hoc, quod globuli hi bellici ex ferro sint constructi illudque

*) Mem. de l'Acad. roy. de chirurg. Tom. IV. p. 22. à Paris. 1768. 4. et Comm. nostr. Vol. XVI. p. 8.

que ad materiam electricam deriuandam et declinandam sit pronissimum, et quod horum globulorum, validissima vi propulforum, effectus cum fulguris et electricae materiae effectibus, quam accuratissime conueniant. Id quod a Nostro, accurata comparatione effectuum, a fulgure ac tonitru productorum et supra a nobis indicatorum *) cum globulorum, ex tormentis bellicis eiektorum, effectibus instituta, studiose demonstratur. Rebus itaque sic se habentibus, adducitur Noster, vt credat, exire ex hoc globulo, e tormento bellico validissime protruso materieque electrica imbuto, scintillam electricam, quae intret et laedat illas corporis partes, quas propius progreditur.

Hac itaque theoria defensa et contra dubitatio. p. 135. nes, quas Cl. Auctor ipse fecit ac refellit, tuita, ad methodum horum effectuum sanandorum deuenit. Incisione, si opus est, facta et extrauasato sanguine separato, suadet fomenta non nimis calida ex aqua seu leni oxycrate, in quo globulus martialis solutus est, ad inflammationem arcendam, dolores leniendos et ad electricam materiam e vulnere attrahendam. Spiritum vini, cum non solum augeat dolores, sed impediat suppurationem et promoueat gangraenam, nec non emollientia epithemata prorsus reiiicit. Interne laudat ab initio antiphlogistica, dein, suppuratione imminente, corticem Peruvianum cum extracto martis pomato. Reliquarum praeter ea laesionum, quas inde oriri oportet, in vasis e. c. neruis, ossibus e. f. p. curatio ex chirurgia omnino diiudicanda est.

4) *De usu opii chirurgico.* Annititur Noster ex p. 143. stri opii, quem sentit lingua, sapore, et ex effectu irritan-

*) vid. Comment. nostr. h. Vol. p. 430.

irritante, si externe applicatur, demonstrare, illud ad irritantia, dolorem, aestum, ut inflammationem efficientia remedia, potius esse referendum, quam ad refrigerantia ac stupefacientia, ideoque Ei opii coniunctio cum irritantibus atque causticis ad sensibilitatem imminuendam valde absona videtur. Ex effectibus itaque opii, a Nostro recensitis, e. c. in cute sana, in partibus inflammatis, in vulneribus iisque venenatis, in spasmis, a vulnere proficiscen-
tibus, in ossium fracturis, ante et post operationes chirurgicas, in herniis incarceratis, in cancro, in odontalgia, apparet, opium nec refrigerans, nec stupefaciens, sed acre, calidum et irritans esse remedium; illudque in omni omnino inflammatione nocere. Quapropter illius usum in odontalgia, cum inflammatione coniuncta, reiicit, in serosa autem atque rheumatica, quam irritando et saluationem excitando iuvat, laudibus extollit. Porro in ossium fracturis interne adhibitum opium non lenit convulsiones, sed auget inflammationem et accelerat gangraenam ac sphacelum. Opii usum ante et post operationem chirurgicam reiicit, et in cancro mortem praecipitare monet.

p. 167. Caeterum non negat anodynam et stupefacientem opii virtutem. Cum autem illa solummodo a volatilibus eius partibus proficiscatur, eaeque a poris cutis parum inhalentur maximamque partem in auras avolent, non potest ille effectus opii, si externe applicatur, expectari. Interne autem opio exhibitum, praeter eius anodynam et antispasmodicam virtutem hac facultate est praeditum nervos atque vasa irritandi et humorum motus augendi. Omnia autem omnino, quae hic de opii legimus externo usu, reperimus quoque in materia chirurgica *) a Nostro nuper edita.

5) Ob-

*) vid. EIUUSD. materia chirurgica oder Lebre von den Wür-

5) *Observationes de vulnere diaphragmatis.* Vul. p. 169.
 nere pectoris quatuor digitorum lato, a spina dorsi
 inter sextam et septimam costam veram, inflicto,
 aeger ab initio nihil dolorum sentiebat, dormiebat
 bene et crastino die ad labores consuetos se confere-
 bat. Versus horam autem huius diei decimam atro-
 cissimos experiebatur dolores, qui subinde augeban-
 tur, nec vlllo remedio cedebant ac sequentem no-
 ctem fere totam perdurabant, quibus remissis, ae-
 ger iterum dormiebat. Tum mane pulsus febrem
 indicabat et feri, sanguine tincti, vnciae duae emana-
 bant e vulnere. Postea erat difficilior respiratio, at-
 que aeger dolorem magnum sub vulnere sentiebat,
 qui, remediis in et externis adhibitis, non cedebat,
 sed in deglutitione et profunda respiratione cresce-
 bat. Tercio die respiratio magis magisque retar-
 dabatur, abdomen apparebat tumidum, nec febris,
 nec dolor cessabant. Atque sic, symptomatibus au-
 ctis, die sexto aeger subito est mortuus.

Cadauere aperto, sinistrorsum in media prope p. 175.
 modum diaphragmatis et eius musculosa pariter, ac
 aponeurotica parte vulnus vnus pollicis detegeba-
 tur. Per quod transibat coli aliqua pars, quae
 sphacelosa erat et turgentibus scatebat vasis. At-
 que haec incarceration intestini symptomata ac mor-
 tem ipsam effecerunt. Cum enim in hoc aegroto
 nec delirium, nec singultus, neque tussis, neque ri-
 sus Sardonicus, nec sternutatio, nec vllum symptoma,
 quod diaphragmatis laesionem proderet, adessent, et
 alii sanationem vulnere diaphragmatis sint largiti;
 haec vulnera, nisi viscus abdominis per vulnus pre-
 mitur, posse sanari, inprimis si musculosa eius pars
 est vulnerata, et spasmus caninum, qui sequitur
 laesionem diaphragmatis, vti nonnulli obseruarunt,

E e 2

non

*Würckungen der in der Wundarzney gebräuchlichen
 Heilmittel. Wien. 1771. 8. p. 376.*

non pendere a laesa aponeurotica diaphragmatis parte, sed a nervo laeso, Noster arbitratur.

p. 179. 6) *De usu corticis Peruviani chirurgico* *). Col-
legit hic Cl. Auctor exempla, vbi cortex est adhibi-
tus, nimirum in gangraena humida atque sphacelo,
in suppuratione, in sanandis vulneribus ac vlceribus,
in carcinomate, in morbis scrophulosis, in haemer-
rhagiis, in putridis febribus, spasmis, morbis oculi,
in tumoribus induratis, veris inflammationibus, gan-
graena sicca atque huius medicamenti commoda et
incommoda recenset. His praemisit disquisitionem
partium, corticem constituentium, ex qua hoc so-
lum annotare volumus: particulas ferreas inesse cor-
tici demonstrat Noster ex eo, quod magnus corti-
cem attrahere dicat.

IX.

Mémoire sur les argilles, ou recherches et ex-
periences chymiques et physiques sur la na-
ture des terres les plus propres a l'agricultu-
re et sur les moyens, de fertiliser celles, qui
sont steriles. Par Mr. BAUME'. A Paris
chez Lacombe. 1770. 8. Pl. 7.

h. e.

Commentatio de argilla, seu disquisitiones et
experimenta chemica nec non physica, de
natura terrarum, ad agriculturam aptissima-
rum, deque methodo, terras, quae steriles
sunt, fertiles reddendi. Auctore Cl. BAUME'.

Commentatio haec, vti Cl. Auctor in praefatio-
ne notat, cum aliis de praemio, quod Acade-
mia

*) Eadem Cl. Auctore sunt repetita in materia chi-
rurgica supra iam memorata p. 280.

nia Burdigalensis pro explicanda quaestione de argilla in usum agriculturae chemice disquirenda ad annum 1767. constituerat, certauit, neque tamen obtinuit. Conqueritur autem Cl. Auctor, ambitum huius quaestionis nimis amplum esse, et academiam melius egisse, si quaestionem in duas diuisisset, duplexque praemium constituisset. Quaestio autem haec fuit: *Quae sint principia argillae constitutivae, et mutationes naturales, quas ea patitur, et quae sit methodus, ad quam argilla fertilis reddi possit.* Cum videret Noster, quaestionem hanc ex tribus membris constare, tractationem quoque in tres partes diuisit. Primo nimirum ostendit, quae sint argillae partes constitutivae, deinde mutationes naturales, quas patitur argilla, pertractat, tandem methodum, ad quam argilla fertilis reddi possit, explicat.

Argillam ex terra vitrescibili, cum acido vitrio-p. 4. lico coniuncta, constare, per experimenta chemica probare annititur, ita tamen, ut pro diuersis argillae speciebus diuersam dicti acidi copiam, in aliis maiorem, in aliis contra minorem animaduerneret. In vniuersum tamen, acidum vitriolicum argillis coloratis maiori semper in copia inesse, quam albis, hasque semper minus tenaces minusque glutinosas, quam coloratas, esse notat. In causas inquirens. Noster, cur argillae albae minus glutinosae sint, primo ostendit, defectum hunc eo deducendum esse, quod molecule earumdem minus subtiles fereque semper cum magna quantitate micae commixtae sint, qua in re tamen Cl. Auctori assentiri non possumus, siquidem manifesta exempla argillae albae prostant, quae partes subtilissimas et ab omni micae interpositione liberas ostendunt. Altera causa, quam addit, magis probabilior videtur, si dicit, eiusmodi argillas naturam sensim mutatam ostendere, et acidum earum quoad partem euauisse, ita, ut cha-

rafter argillae sensim paulatimque cessare incipiat. Glutinosam itaque et tenacem argillarum indolem extremae molecularum diuisioni, et statui salino ascribit, atque ob has causas argillam ad retinendam aquam idoneam fieri, autumat. Ad phlogiston illud subtilissimum, argillis maiori minoriue copia inhaerens, non attendit Cl. Auctor, licet per experientiam edocti nobis persuadeamus, hoc omnino cum acido vitriolico coniunctum ad glutinosam tenacemque argillarum indolem, multum conferre.

p. 12.

Sed audiamus argumenta, per quae statum argillae salinum et acidi vitriolici praesentiam probare studet Noster. Argillam cum nitro et rursus cum sale marino commiscuit, et destillationi subiecit, sicque spiritum nitri et spiritum salis prodire, ex capite vero mortuo, vel arcanum duplicatum, vel sal mirabile obtineri, perhibet, manifesto indicio, quod acidum vitriolicum, ex argilla proueniens, cum alcali nitri et salis connubium inierint. Immo, quod magis mirandum, sex vncias porcellanae chinensis, in puluerem redactae, cum vncia vna nitri commixtas destillationi subiecit, et ad primum statim ignis gradum vapores acidi rubros transiisse, animaduertit. Itaque acidum vitriolicum, licet vasa porcellana igne fortissimo cocta sint, ad minimum tamen quoad partem vasis istis adhuc inhaerere, coniicit. Cum alcali fixo et carbonum puluere argillam mixtam et fusam hepar sulphuris largiri, ex quo sulphur praecipitari possit, praehibet. Argilla, vt porro ostendit Noster, aqua saepius decocta, posthac colata et euaporationi spontaneae relicta, materiam puluerulentam cum paruis crystallis squamosis, micae instar, remixtam praebet; caeterum aqua cum argilla decocta saporem fatuum et durum, vt durae fontium Parisiensium aquae, excitat. Ex decocta aqua, si alcali fixum ei additur, terra alba praecipitatur, quae siccata terrae alumi-

nis

nis similis est; liquor vero, post praecipitationem superstes, si euaporatur, tartarum vitriolatum praebet. Ex his itaque, argillam substantiam salinam, ex terra et acido vitriolico compositam esse, colligitur.

Terram hanc eiusdem naturae esse, ac terram p. 22. aluminis, experimenta euincunt. Si terra aluminis, per alcali fixum ex alumine praecipitata ficcatur et igni exponitur, sonitum crepitantem ea excitat; humida adhuc glutinosa et tenax est, aquam fortissime retinet ignique fusorio exposita non funditur, fortissimo igni resistit, cumque aequalibus partibus cretae igni exposita in vitrum non verti dicitur. Eadem experimenta cum terra, ex decoctione aquae cum argilla praecipitata, si instituuntur, eadem phaenomena praebent. Si porro quatuor vnciae terrae aluminis cum duabus vnciis aluminis decoquuntur, decoctio saporem aluminosum vltro non excitat, sed saporem aquae crudae fontium Parisiensium habet, sique eadem decoctio euaporationi spontaneae in aere libero exponitur, post aliquot menses crystallos paruas, squamosas, vt argilla, cum aqua decocta praebet. Si insuper argilla cum acido vitriolico diluto coquitur, et euaporationi spontaneae posthac relinquitur, crystallos aluminis perfectae obtinentur. Argillam cum acido nitri vel acido salis digestam, post longum tempus liquores tinctos praebuisse, hosque euaporationi spontaneae relictos, crystallos aluminis dedisse, Noſter perhibet. Eadem phaenomena obseruari, si terra aluminis cum acido nitri vel acido salis digeratur, asserit, et ex cunctis hisce experimentis terram aluminis, terramque argillae, per acida solutam, vnius eiusdemque naturae esse, concludit.

Quod ad naturam terrae, ex argilla separatae, p. 36. itidemque terrae, ex alumine obtentae, attinet, eadem naturae vitrescibilis esse, et eandem indolem, quae in quarzo, arena, aliisque lapidibus vitrescibilibus puris vel pene puris obseruatur, habere No-

ster nunc ostendit, et experimento probat. Quid nimirum uncias arenae bene tritae cum libris duabus cinerum clauellatorum forti igne fudit, et massam obtinuit, ex qua, si aeri libero exponitur, notus ille liquor silicum per deliquescentiam spontaneam obtinetur. Massam hanc aqua soluit, posteaque acido vitriolico ad saturationem usque instillato, praecipitatum terram obtinuit, quae, adhuc madida cum acido vitriolico diluto digesta, per euaporationem spontaneam sex septimanis praeterlapsis, crystallos aluminis perfectas praebuit. Eandem hanc terram cum acido nitri digestam crystallos nullas, cum acido salis vero spicula parua saporis styptici dedisse, Noster notat. His itaque obseruatis, terram argillae, terram aluminis et terram ex liquore silicum praecipitatum vnus eiusdemque naturae esse, colligit.

p. 41. Progredimur cum Cl. Auctore ad alteram partem quaestionis, vbi de mutationibus naturalibus argillae agitur. Ad tria momenta hic attendit Noster; primo enim exponit, quae sint mutationes, quas patitur argilla, ita tamen, vt formam nondum exuat, licet natura eiusdem paululum mutetur; deinde eas mutationes recenset, per quas natura argillae prorsus mutatur, ita, vt nouam formam induat, nouaque corpora producat; tandem mutationes annotat, quae argillae contingunt, quando in corpora vegetabilia et per haec in animalia transit. Quod ad primum momentum attinet, leuissima argillae mutatio est, si colorem temporis tractu perdit, quod fit, si phlogiston eiusdem cum aliis corporibus coniungitur, quo facto natura eiusdem quodam modo mutatur, et ad alborem perfectum obtinendum non nisi tempus requiri dicitur, sed haec mutatio non nisi praeparatoria ad alias maiores subeundas esse videtur. Si enim argilla album colorem obtinet, eandem subtilitate et glutinosa indole destitui, tactu mi-

nus

mus mollem seu lubricam fieri, moleculas eiusdem agglutinari inter se inuicem et materias terrestres, sabulosas et micas coloratas vel non coloratas formari, immo adeo ex argilla sicmutata, talcum, amianthum et cretam brianzoncam ortum ducere, Noster autumat.

Terram, quae in vegetabilibus et animalibus p. 47. continetur, argillaceam esse, ideoque ad nutritionem vegetabilium argilla opus esse, Cl. Auctor asserit et experimenta, hunc in finem instituta, communicat. Si cineres vegetabilium aqua elixantur, elixati autem cum acidis digeruntur, solutio eorum cum calore et efferuescentia perficitur. Solutio cum acido vitriolico facta, crystallos aluminis, cum crystallis seleniticis mixtas, praebet; crystalli tamen seleniticae ab illis, quae cum terra calcarea, in acido vitriolico soluta, obtinentur, aliquantum differunt. Solutio, cum spiritu nitri facta, crystallos valde adstringentes, cum materia mucilaginosâ remixtas, largitur, et solutio, cum acido salis facta, crystallos valde adstringentes exhibet. Ex his patere putat Noster, terram argillaceam eam esse, quae partem vegetabilium constituat, ita tamen, ut cum aqueo et oleoso principio coniuncta sensim, sensimque ad naturam terrarum calcearum quidem inclinet, sed nequitiam in eiusmodi terram mutata sit. Si enim cineres cum acidis vegetabilibus digeruntur, factaque posthac solutio in aere libero euaporatur, crystalli obtinentur, quae quidem crystalli, ex terra calcarea et acido vegetabili obtinendis, similes sunt, minime autem, si calcinantur, calcem viam praebent, cum tamen crystalli, ex terra calcarea vera et acido vegetabili obtentae, si calcinantur, calcem viam praeberent. Quod tandem ad terram animalium spectat, ossa cum acido vitriolico digessit Cl. Auctor, et ex solutione eorumdem alumen cum multis cry-

stallis seleniticis sese obtinuisse, perhibet. Terram ex selenite hoc per alcali separatam, calcinationi quidem subiecit, sed nullam calcem viuam obtinuit. Itaque terram animalium, terram argillaceam magis adhuc, quam in vegetabilibus mutatam esse, et ad terrae calcareae naturam magis accedere, valde tamen adhucdum ab ea remotam, quodammodo inter terram argillaceam et calcaream medium locum tenere, colligit.

p. 59. Ad tertiam partem quaestionis, vbi ostenditur, quomodo argilla fertilis reddi possit, accedimus. Argilla sola absque aliis admixtis terris vegetationi non fauet, sed potius nocet. Firma enim eius compages et consistentia facit, vt neque radices vegetabilium se extendere, neque germen prorumpere possit. Caeterum quoque argilla, semel humefacta, ob tenacitatem impedimento est, quo minus aqua pluuialis penetret; cumque insuper aqua, nequaquam penetrans, in superiore parte retineatur, fit omnino, vt caules, aquae continuo immersi, putrescant et corrumpantur. Cum itaque argilla has ob causas vegetationem impediat, nihilominus tamen ob terram suam maxime necessaria esse videatur, alias terras et materias ei admiscendas esse, sequitur. Vt pateat, quae sint illae materiae, quae cum successu admisceri possint, humum seu terram fertilem optimae notae Noster disquisiuit. Vncias nimirum sedecim eiusdem cum aqua commiscuit, posthac partes subtilissimas, aquae inhaerentes, a crassioribus, fundum statim petentibus, leni vasis inclinatione separauit, sicque sex vncias sabuli crassioris, in fundo collecti, obtinuit. Terram illam subtilem cum aqua separatam posthac collectam et exsiccata cum aceto digessit, sicque terram calcaream extraxit, quae, ope alcali affusi separata, quatuor vncias pondere aequauit; terra autem superstes, pondere sex vnciarum, argilla com-

munis

munis fuit. Itaque suadet Noster, solo argillaceo terras calcareas, sabulum et arenam, margam et similia admiscere, sicque solum argillaceum aptum reddere. Cum autem sola terrarum miscela agrum nondum fertilem reddat, nisi in iis fimus adhibeatur, varias tunc eiusdem species examinat. Primo igitur ostendit, distinctionem receptam inter fimum calidum et frigidum falsam esse, et fimum equinum vaccino calidiorem non esse, licet accumulatus fimus equinus prae vaccino calidior appareat. Hanc vero rem ab eo, quod fimum equinus siccior semper sit, deducendam esse, nec vnquam, nisi in cumulos collectum fimum equinum calorem fouere, asserit. Discrimen tamen omnino inter varias fimi species admittendum esse, aliumque magis siccum, alium humidum reperiri, inque aliis maiorem copiam materiae salinae et saponaceae, in aliis vero minorem eiusdem deprehendi, ideoque alium maiorem aliumque minorem vtilitatem praestare, concedit, et praereliquis ob indolem bonae notae fimum ouillum commendat. Ad effectus fimi attendens ostendit; 1) fimum terras minus tenaces reddere, et eo disponere, vt aquae aerisue transitum permittant; 2) fimum, putrefactione absoluta, materiam saponaceam et terram vegetabilem valde diuisam relinquere, sicque fertilitati quouis modo prospicere. Tandem cineres vegetabilium ob terram inprimis vegetabilem et argillaceam, quam contineant, porro vrinam putrefactam et excrementa humana, si per longum prius tempus aeri libero exponantur, vt sal volatile, plantis noxium, dissipetur, optimo cum fructu adhiberi posse, arbitratur.

X.

HENR. IOACH. NEPOM. CRANTZII S. C. A.
Maiestatis Consiliarii etc. Stirpium Austria-
carum Pars I. continens fasciculos tres, edi-
tio altera auctior; Pars II. continens fascicu-
los tres, editio prima. Viennae, impensis
Krausii 1769. 4 mai. alph. 2 pl. 26. tab. aen. 18.

In colligendis, examinandis, describendis et ad
sua genera speciesque reducendis Austriacis plan-
tis singularem operam collocasse Ill. Virum, alio
tempore monuimus, simulque instituti rationem,
per partes scilicet, siue fasciculos earum descriptio-
nem euulgandi, notauimus et fasciculi primi ac se-
cundi, quibus plantae *antiscorbuticae* et *multiflorae*
continentur, recensionem exhibuimus *). Accessit
postea tertius fasciculus siue classis *umbelliferarum*.
Tres hosce separatim editos fasciculos, nunc denuo
altera hac editione auctos et in vnum volumen con-
gestos accepimus, simulque tres alios, quibus clas-
sis *ringentium*, *papilionacearum*, et *orchidum* compre-
henditur, nunc prima vice obtinuimus. Hoc itaque
volumine maxima parte absolutam euulgauit suis-
que obseruationibus egregie illustrauit Austriacam
Floram Ill. Auctor; reliquas, quae adhuc desidera-
ntur, classes, ab indefesso Eiusdem labore expecta-
mus et exoptamus.

Cum e primo et secundo fasciculo, de quibus iam
dictum est, accessiones nouae difficile eruantur, per-
gamus ad Partis I. fasciculum tertium, antea seorsum
quoque editum, hac altera editione auctum, qui
plantas *umbelliferas* continet. Harum genera prima-
rio ex seminibus definire, et duos ordines consti-
tuere

*) Vid. Comment. nostr. Vol. XHI. Part. III. p. 410.

tuere voluit Cl. Auctor. Semina enim gerunt vel *alata*, vel *costata*, quae vltima et *friata* dici possent. *Alata* vel *alam* habent *marginalem* tantum, vel *marginalem* et *dorsalem* simul; *Costata* autem siue *friata* semina vel *nuda* sunt, vel *testa*. Ad *alatas marginales* pertinent *Tordylium*, *Heracleum* et *Selinum*, quas porro inter se separauit Cl. Auctor propriis characteribus. *Tordylis* florem radiatum, semen suborbiculatum et *alam* crenatam; *Heracleo* florem plerumque radiatum, semen plano cordiforme, *alamque* membranaceam, et *Selino* florem regularem, semen rotundatum aut oblongum *alamque* membranaceam tribuit. *Marginalem et dorsalem alam* habent *Angelica* et *Laserpitium*; vtrumque genus florem regularem, prioris autem semen alis dorso nucleari abscissis, posterioris semen molendinaceum est. *Semina costata nuda* gerunt plures plantae, scilicet *Siler*, flore regulari, semine late longo, 4. 5. costato: *Chaerophyllum* fructu oblongo, aut in acum terminato: *Ligusticum* fructu oblongo et *chaerophyllo* paulum brevior: *Oenanthe* fructu ex cylindrico anguloso, armis coronato; *Bupleurum* fructu profunde sulcato, foliis integris, petalis flauis; *Seseli* fructu plus minusus ovato, foliis diuisis, corollis nunquam flauis; *Coriandrum* fructu sphaerico: *Apium* fructu solide cordiformi, aut ex lata basi acuminato minutulo. *Semine testis* conueniunt, ast fructu membrana plicata testis *Astrantia*, fructu villosa vel lanugine obducto *Libanotis*, et fructu aut pilis, aut setis, aut aculeis armato *Caucalis* differunt. Haec genera omnia habitu absoluto umbelliferas referunt; sunt vero et quaedam, quae cum iisdem maximam similitudinem habent, ast aliqua vel umbraculi, vel seminum binorum, mediae axi affixorum, ratione deesseunt et ita habitum deliquescentem sistant, vt est *Eryngium umbellum*.

- bella simplici multiflora, in receptaculo communi conico capitata praeditum. Specierum ad haec genera pertinentium et in Austria crescentium, non solum nomina enarrauit, synonymisque ac locis natalibus additis illustrauit, sed et fere omnes copiosius descripsit; rariorum delineationes adiecit et in variationes, more solito, studiose inquisiuit Cl. Auctor. Et cum in speciebus rite constituendis et ordinandis praecipue versatus fuerit, nonnulla quoque de iisdem annotemus. *Heracleum* hirsutiae et dissectione foliorum admodum variare frequenter vidit, hinc et *Branckam ursinam* offic. *Panacem Botanicorum*, elegantem aut problematicum, palmatum denique et angustifolium
- p. 155. in vnam speciem coegit nomine *Heracleum prothierii*.
- p. 161. forme foliolis pinnatifidis, petalis auriculatis. *Pastinacae* genus forte totum ad *Selinum* amandauit, officinale dixit *Selinum Pastinacae* offic. foliis pinnatis lanceolatis basi semitribobis. Ita et *Peucedanum officinale*, *Imperatoriam*, nec non *Athamantae species*, *Ceruariam* et *Oreoselinum* LINN. *Selini* fecit species. *Caruifoliam* CHABRAEI stirp. Icon. p. 389. etiam pro *Selini* specie assumpsit, longumque addidit de hac controuersa planta commentarium, quo miram, quae eadem laborat, confusionem aliquo modo extricaret. Inter alia monuit, *Caruifoliae* suae semina, *Pastinacae germanicae* similia, tribuisse IOH. BAUHINUM et delineasse VAILLANTIIUM, minime autem cum *Angelicae syluestris* semine conuenire, ut contendit DILLENIIUS; vix condonando hinc errore eandem semper *Seseli* generi inclusisse. LINNAEUM. *Selinum caruifolia* LINNAEI edit. Spec. II, p. 350 nec
- p. 183. CHABRAEI, nec Auctoris planta esse videtur. *Laserpitii* quaedam species genus, *Siler* dictum, constituunt. Ita *Laserpitium Siler* LINN. *Siler montanum* foliis integris glabris longe ellipticis sine aculeatis, et *Laserpitium trilobum* L. *Siler trilobum* foliis amplis laurinis trilobis

tribobis
in mag
Laserpi
stinxer
niente
non po
nauit.
pinxist
gusta,
tiora
Cicut
paeis
Vien
rophy
et se
LIN
oster
esse
dit,
futo
lum
culis
LI
seli
Ae
Me
bui
tis
est
ma
vol
am
tur
na
C
m

tribus incis, dixit et de vltima in specie monuit,
in magnam incidere LINNAEUM confusionem, dum
Laserpitia et Silera, quae multo botanico iudicio di-
stinxerunt alii, ita confundit, vt stirpes foliis conue-
nientes, discrepantes semine, distingui amplius
non possint. *Scandicis* genus cum *Chaerophyllo* combi-
navit. *Chaerophylli bulbosi* semina ouata non bene
pinxisse RIVINUM, monuit, cum sint longa, an-
gusta, striata, immatura vero in principio sursum la-
tiora videri, obseruauit. Non florentem plantam in
Cicutae extractum cogi a Viennensibus pharmaco-
paeis certo nouit Auctor, et eiusmodi extracto
Viennensi plurimae decipiuntur nationes. In *Chae-* p. 189.

rophyllo hirsuto caulem aequalem, folia incisa acuta,
et semina subulata pro charactere specifico habuit
LINNAEUS, plantam autem primum modo signum
ostendere, secundum et tertium vix multae vtilitatis
esse in distinguendis *Chaerophyllis*, Ill. Auctor conten-
dit, eamque definitionem magis *syluestri*, quam *hir-*
suto conuenire asserit, hinc dixit plantam *Chaerophyl-* p. 194.
lum hirsutum, caule aequali seminum striatorum corni-
culis maxime distantibus. *Mutellina* IOH. BAUH. a

LINNAEO ad *Phellandrium*, ab HALLERO ad *Seseli* relata: idem *Phellandrium aquaticum*, nec non
Argopodium et *Meum* factae sunt *Ligustici* species;
Meo semina glabra striata haud bene LINNAEUM tri-
buisse, monuit, cum sint costis foliaceis satis eleua-
tis in alpibus praedita. *Pimpinella tenuifolia* RIV.
est *Seseli bienne* caule erecto admodum folioso, et *Hippo-* p. 204.
marathrum KRAMERI dicitur *Seseli articulatum*, in-
uolucro peluiformi. *Falcaria* a Sio ad *Seseli* quoque
amandatur. *Coriandri* species aliis huc relatis, mul-
tum auctae fuerunt. *Aethusa* dicitur *Coriandrum Cy-*
napium, caule distorto, inuolucellis dimidiatis pendulis;
Conium maculatum nominatur *Coriandrum cicuta*, caule
maculato foetidum et *Sium latifolium* LINN. *Corian-* p. 210.
drum

drum latifolium caule argute angulato, foliis latis pinnatis serratis. *Pimpinella saxifraga*, *Ammi maius*,
 p. 222. et *Carum carui Apii* factae sunt species. *Libanotis*
 genus restitutum, *Athamantam cretensem* et annuam
 LINN. inprimis continet, de vtriusque speciei differ-
 rentiis copiosius exposuit Ill. Auctor. De *Caucalide*
 p. 224. *grandiflora* et *leptophylla* monuit, qui duas has
 plantas sub eodem genere cogunt, in charactere ge-
 neris inuolucris vniuersalis mentionem facere haud
 quaquam debere; cum illud saepe nullum sit, no-
 tante iam HALLERO, quod et in *leptophylla* sae-
 pius Cl. Auctor obseruauit. Inuolucris *grandiflorae*
 semina coercentur, dum *leptophyllae* nuda sunt inuo-
 lucris linearibus reflexis; etiam in seminibus est dif-
 ferentia: cornicula perianthii in *grandiflora* praelon-
 ga deflexa sunt; in *leptophyllae* seminibus autem ad-
 modum exigua conuiuentia. Ad *Caucalidem* etiam
 reduxit *Daucum* et *Saniculam*.

Fasciculus IV. ringentes continet plantas. In
 p. 243. *Saluiis* stamina bifurcata esse, negauit, vnum potius
 vectis crus stamini supponi, vt mediante articulatione
 mobile sit, assumsit; in *glutinosa* et *verticillata* lacinia-
 rum calicinarum supremarum coalescentiam vidit et
 hinc calicem bilabiatum, in quinque dentes fissum et
 charactere generico expungi debere, monuit. In *Le-
 nuro Cardiaca*, antheras, glandulis ornatas, nunquam
 inuenit, vel eiusmodi esse, quales in plurium rin-
 gentium antheris e. g. *Teucrio montano* existunt.
Teucrium et *Aiugam* coniunxit, *geneuensem pyrami-
 dalis* varietatem statuit et in ytraque bracteas flora-
 les fere semper tridentatas, mediamque laciniam
 hastatam esse, cognouit. *Galeopsidem* ad *Lamium*
 reduxit et calicem quinque aristatum, corollae fau-
 cem vtrinque in plerisque denticulo plus minusue
 spectabili praeditam, et labium superius fornicatum
 pro charactere assumsit. *Lamium Galeobdolon* denti-
 culis

culis destituitur et peculiare genus constituere com-
mode posset. *Stachys annua*, quae dicitur *Stachys be-*
tonica foliis basi attenuatis, corollae galea erecta, in
ymbra nata, galeae dorsum pilosum, eamque in sum-
mitate tridentatam, aut crenato fimbriatam, albam,
lateraliter punctis purpureis pictam, barbam vero
sulphuream longo ex fauce sulco donatam et sta-
mina villosa, apice geniculata, suspendentia, an-
theras punctis osseis quasi coralliis albis, asperfas,
obseruauit; plantae vero, in sole educatae, strictior
asperiorque habitus, rictus maior, faux recte fere di-
missa, stamina purpurea, superius vtrinque genicu-
lata, antheras punctis osseis haud asperfas habebant.
Stachys alpina, quae ab *alpina* LINNAEI forte di- P. 269.
versa est, galeam intus pilosissimam et stamina po-
steriora, crure instructa, gerit, ideoque, annon nouum
inde genus constitui debeat, a Cl. Auctore quaeritur.
Ballotem ad *Marrubium* reduxit et pro charactere as-
sumsit calicem hypocrateriformem seu quinque aut
decemdentatum, semper decem striatum, cum con-
stanti vna in vtraque harum notarum praesentia, sci-
licet verticillorum involucris linearibus, aut galea
superiori recta semibifida. *Clinopodium*, quod con- P. 279.
fundi posset cum *Ballote*, habet calicem bilabiatum
et nunquam decemstriatum. In *Prunella* calicem
praecipue descripsit mirumque dixit: est bilabiatus
plicatilis, labio superiore ex gibbositate ascendenti,
lato, tridentato, ex latere in facie anteriori depen-
dent duae auriculae, quae inferiore iunguntur labio,
latiores superne in angulo coniunctionis cum labio
superiori in spinulam terminatae; labium inferius, in
duas lacinias ascendentes aristatas sectum, delapso
flore, ad superius accedit, naturaliter plicatile, ne
semina elabantur; stamina non bifurca, sed in sum-
mitate duplici tubere instructa vidit Ill. Auctor, an-
therasque in nondum apertis floribus didymas,

p. 282. orbiculari placenta, cuius lateri filamentum infer-
tur, iunctas, hinc turgentibus antheris solummodo
fin- di; probabiliter concludit. In *Origano vulgari* an-
theras in singulo stamine, mediante divergente crura
articulatas, duas inuenit, hinc in staminibus quatuor
antheras octo, quae autem marcidae contrahuntur
et ad se accedunt. In *Orobanche* calicem constanter
bifidum, stigma vero bifidum, tri- et quadrifidum
obseruauit; inter *maio- rem et laeuem* LINNAEI, di-
stinctionem certam non inuenit, hinc *laeuem* pro
varietate *maioris* assumsit. Praeter veras labiatis
sive ringentes hoc etiam fasciculo recensuit reliquas
flo- re monopetalo irregulari praeditas, quas, quo-
niam multum cum labiatis commune habent, *deli-*
quescentes dixit, vt sunt *Lycopus*, *Verbena*, *Men-*
p. 353. *tha*, *Veronica*, *Digitalis* et *Limosella*. Cur vltimam
didynamiis, dum nulla hic subordinationis poten-
tia appareat, LINNAEUS inscripsit; cur alii rin-
gentibus, et vltimo personatis, qui manifestiori er-
rore eius folia opposita argutulataque facit, et flores
solitarios axillares, *Centunculum minimum* cum *Limo-*
sella aquatica confundens Cl. ADANSONIUS? quae-
stionem addidit Hl. Auctor; nil ringentis seu perso-
nati se vidisse asserit et characterem generis, a LIN-
NAEO traditum, intelligi non posse, contendit,
hinc alium dedit: Calix scilicet est quinquefidus et
corolla campanulata, quinquefida, aequalis, stigmati
capitato minores in quadrato antherae quatuor subio-
ctae, capsula unilocularis, bialuis, polysperma.

Papilionaceas comprehendit *Fasciculus V*, ex qui-
bus illae, quae *habitus absolutum* referunt, vel sta-
mina omnia connata et stigma imberbe habent, vt
est *Genista*, *Ononis*, *Anthyllis*, vel stamina nouem
modo coalita, harumque aliae vel stigma pubescens
vt *Orobis*, *Lathyrus*, *Vicia*, vel stigma imberbe, vt
Cytisus, *Lotus*, *Eruum*, *Trifolium*, *Astragalus*, *Phaca*,
Hedy-

Hedysarum, *Coronilla*, *Hippocrepis* et *Medicago*, habitum deliquescentem referunt *Fumaria*, *Polygala*. *Genistae* fructum unilocularem non bene tribuit. LINNAEUS, cum in nonnullis etiam multilocularis esse soleat, quod praecipue in *tinctoria* observauit Ill. Auctor, in *sagittali* alae reliquis petalis breviores non sunt, sed carinae longitudine, neque vexillum carina dimidio brevius, sed alarum et carinae longitudine, stigma involutum in hac specie videre Ill. Auctor non potuit. In *Lathyrorum* historia defini- p. 380.
tiones, ex cirrhis desumptae, saepe erroneae sunt, imo et foliorum, verbis non satis expressa forma, saepe in errorem ducunt. In *Lathyro cicera* cirrhos polyphyllos, imo saepe ramosos folia minime lineari lanceolata, sed ex ouatis oblonga, plantamque totam hirtam et asperam, internodia membranacea rigida hispida et petiolos latere membranaceo siue stipulato praeditos observauit et in *pratensi* cirrhos modo monophyllos, modo diet triphyllos, immo etiam ramosos, et folia vtrinque acuta, eandemque mutationem et in *sylvestri* vidit Ill. Auctor. *Eruum tetraspermum* p. 389.
LINN. *Viciam* dixit *gemellam*, *foliis linearibus*, *filiis obtusis gemellis*, *feminibus globosis quaternis*. Est autem *Vicia* non *Eruum*, nec enim perianthium et longitudine corollae, nec est subaequale, nec legumen teres, etsi demum a *Vicia* solo stigmate *Eruum* differt, ut in observatione LINNAEUS monuit; stamen decimum, HALLERO connatum visum, solutum inuenit Cl. Auctor. In *Viciae lathyroidis* icone, quam p. 393.
dederat OEDERUS, cirrhos nullos adesse, eos autem et HERMANNUM pinxisse, et se in viuis plantis vidisse, praeterea in vtraque figura folia caulina diuersa; et nulla cum suis plantis conuenire Ill. Auctor monuit. *Cytisus Genistis* apponi posse existima- p. 396.
uit, licet separatim haec genera conseruauerit; an in reuoluto vexillo, lateribus non reflexo, manifestum

- distinctionis signum, maxime dum stigma inuolutum
 p. 402. haud in omnibus *Cytis* obtineat? *Nigricans Cytis* calicem habet bilabiatum, labio superiore quasi indiviso, aut dentibus ita confluentibus, ut videntatum videatur, stamina omnia connata et siliquam utrinque acuminatam, non obtusam, gerit. *Lotus Dorycnium* non bene dicitur capitulis aphyllis, illa namque folio vno, duobus tribusve suffulta vidit Auctor. De *Trifolio* agro-
 p. 412. rio monuerat LINNAEUS, calicem ante efflorescentiam, vix manifeste villosum esse, aut neque in flore destorato villosum, eam vero caulis partem, quae floralem spicam sustinet, villosissimam observavit, et
 p. 414. speciem triuiali nomine *Trifolium strepens* dixit Ill. Auctor. In *Astragali* genere definiendo calicem inversum descripsit LINNAEUS, denticulosque inferiores gradatim minores esse perhibuit, qui tamen
 p. 435. constanter maiores apparent. *Fumariae bulbosae* vnam modo assumpsit speciem et in ea, quae radice non caua dici solet, praeter colorem nullam vidit differentiam Cl. Auctor.

Fasciculus VI. Orchides continet; de quarum ordine et generibus sermonem singularem praemissit, in eaque ea fere repetiit, quae Ill. HALLER de hac familia exposuit. Assumpsit etiam HALLERIANA genera, modo *Corallorhizam* omisit, eamque in naturali potius *Epipactidum* familia conseruauit. Eiusdem quatuor ouatos globulos siue antheras, quas Ill. HALLER et CHATELAIN in hac planta descripserunt, cognitu difficiles, easque a se ipso haud visas esse, declarauit et secundo statuit, aequae obscurum esse in *Epipactidibus* antheras se aliter, quam in *Orchidibus* habere, et obseruari, stamina in his, ut in aliis, non adeo euidentia esse, antheras saepe sagittatas bifidas, imo, dum in integrum relaxatae sunt, diuisas videri et quatuor, quae tamen non sint. In hac classe species quoque Austriacas omnes copiose et accurate descri-

descripfit; et vbique proprias animaduersiones ac ob-
 seruationes adposuit. Ita inter *Orchidem maculatam* p. 496.
 et *latifoliam* differentiam non adeo euidentem esse
 monuit; nec enim de soliditate aut fistulositate cu-
 llis semper quaerendum, licet post HALLERUM in-
 sistat LINNAEUS, nec variabilium bractearum
 longitudo certius signum exhibet et priorem notam
 non semper inuenire potuit, et bracteas in *maculata*
 frequentius ouario longiores vidit Ill. Auctor; in vtra-
 que trifidum est sextum petalum et reflexa lateralialia
 segmenta in *latifolia*, plana in *maculata* solummodo
 infidam notam constituere valent, licet aliter con-
 tendat LINNAEUS. Nec id, quod de his segmen-
 tis notauit HALLERUS et dein assumsit LINNAEUS,
 in omnibus varietatibus locum habebit, medium
 enim segmentum aequè acuminatum in *latifolia* ac in
maculata apparet, et in vtraque planta haec circum-
 serrata sunt, vt itaque ea modo constans sit differen-
 tia, quod in *latifolia* solum lateralialia duo extima pe-
 тала sursum flexa patula sint; supremo cum duo-
 bus infimis cucullum faciente, contra vero in *macu-
 lata*, dum cum duobus lateralibus extimis etiam su-
 premum erectum reclinatumque sit. In *Orchide militari*
 varias plantas, vt varietates coniunxit LINNAEUS,
 quarum aliquas denuo separauit HALLERUS; ast *Or-
 chidem galea et alis cinereis*, *Orchidem magnam latis fo-
 liis galea fusca s. nigricante* IOH. BAVH. et *Orchidem
 militarem minorem*, siue *Orchidem* 20. 21. et 22. HAL-
 LERI *Enum. stirp. Helv.* etiam Illustris Auctor con-
 iunxit et addidit: limites non video, nec, vt separa-
 rem, adduci potui, dum viua exemplaria omnium
 trium simul inspicerem, et vidi nil valere, aut spi-
 cae conicae, aut breuissimae, aut longae lufum, nec
 partium labelli angustam, aut maiorem aliquantulum
 latitudinem, nec dentes aut serras, aut ipsa demum
 puncta purpurea scabra; inter haec enim exemplaria
 etiam collegeram vnum niueum, omni macula

et puncto vacuum; in his omnibus id demum se perfuit signi constantioris quoad colores et picturas, quod cuculli perpetua purpura perfunderentur. Addidit et aliud monitum. HALLERVM: scilicet labellum quadrifidum descripsisse, mediamque inter crura spinulam neglexisse, ad quam LINNAEVS et Ill. Auctor attendentes, quinquefidum id dixerunt.

Non autem contentus fuit Ill. Auctor, plantas Austriacas his fasciculis accuratius descripsisse et ordinasse, sed et eodem tempore, quarundam classium emendationem repetito labore suscepit, genera speciesque indigenarum aequae ac exoticarum denuo disquisiit, plurimaeque noua ratione ordinauit et disposuit, neque solum aliorum errores correxit, et a LINNAEO saepissime recessit, sed etiam se ipsum multis modis emendauit, ac institutionibus Rei herbariae et nunc indicatis fasciculis assumpta, immutauit. Commode itaque prioribus iungamus duos libellos, qui hactenus ad manus nostras peruenerunt, et quae illis noua atque mutata insunt, breuiter indicamus. Primus est:

Classis Umbelliferarum emendata cum generali seminum tabula et figuris aeneis, in necessarium Instit. Rei herbar. supplementum. Lips. impens. Krausii 1767. 8 mai. pl. 8. tab. aen. 6.

Praemisit a pagina secunda ad quadragesimam generalem de umbelliferis tractationem, in qua praecipue de umbellatae plantae definitione, dein diuisione eiusque fundamentis disseruit, de inuolueri aestimatione speciatim et copiose egit, illud vero inconstantissimum characterem praebere et hinc nihil valere contendit, multisque exemplis comprobare studuit. Characteres dein genericos, a LINNAEO stabilitos, perlustrauit, eosque nec sufficientes nec constantes, hinc et ipsa ab Eodem atque AR-

PRIMO assumpta genera dubia et fallacia esse, declaravit. Familias umbellatarum, ab ADANSONIO compositas, postea seorsim perlustravit et in his quoque plura monenda inuenit. Quae in ipsa generum et specierum recensione aliter constituit atque mutauit III. Auctor, huc redeunt:

Tordylium latifolium, *anthriscum* et *nodosum* ab p. 56. hoc genere separauit et ad *Caucalides* reduxit; e contrario autem cum priori coniunxit et *Artediam* et *Hasselquistiam*, in posteriori ADANSONIUM secutus. *Anethum* ad *Selinum*, *Cuminum* et *Foeniculum* p. 63. ad *Ligusticum* amandauit, addidit et huic generi *Bunium*, licet adhuc dubius sit, an non ad *Chaerophyllum* potius referri debeat. *Sium rigidius* distinctis p. 86. sive *Oenanthes* semine praeditum est, hinc denuo huius generis speciem fecit. *Sio fissarum* dicto *Sesels* genus auxit. *Cynapium* et *Conium* a *Coriandro* iterum separauit et genus assumpsit *Cicutae* nomine, p. 96. eidemque fructum plus minusue globosum et petala regularia tribuit, ab *Apio* autem fructu maiori et inuolucris nonnullis in hoc genere dimidiatis distinct: retulit huc *Sium amomum*, *sium latifolium*, *nodiflorum*, *graecum*, *ficulum*, *Ninfi*, *Conium maculatum*, *Aethusam*, *Cicutam virosam*, *bulbiferam* et *maculatam*. *Anisum Apio* adposuit, addiditque *Daucum Visnagam* p. 101. et alias. *Libanotis* genus et nunc retinuit, eoque p. 105. non solum plures *Athamantae* species comprehendit, sed et *Bubon macedonicum*, *galbanum*, *gummiferum*, *rigidumque*, et porro *Seseli turbith* adiecit. Ita genera umbellatarum multum imminuit, et 42 LINNAEANA, ab ADANSONIO ad 47 multiplicata, ad 21 reduxit III. Auctor. Icones primo fasciculo additae, et hic accesserunt omnes immutatae. Alter libellus inscribitur:

Classis Cruciformium emendata in necessarium
Instit. Rei herbariae supplementum. Ibid. im-
pens. eiusd. 1769. 8. mai. plag. 9. tab. aen. 3.

Praemisit et huic a p. 5 ad 48 sermonem de ad-
stringendis firmandisque generibus, in quo multum
et contra LINNAEUM, et ADANSONIUM, et
GIESEKENIUM disputavit, quae legi merentur,
ut et eae, quas de glandulis cruciformium repetitas
a pag. 49-55 dedit observationes; ex quibus luculen-
ter cognouimus horum corpusculorum pro generibus
definiendis insufficientiam, eamque vel unico exem-
plo comprobemus. *Erysimum offic.* habet labia utrin-
que duo spectantia, stamina maiora et in centro de-
pressam scutellam, cui stamina minora insident. *Ery-
simum cheiranthoides* ad stamina minora, scutellas di-
midiatas duas, et ad stamina maiora glandulam unam
cristatam. *Erysimum barbarea* extus inter stamina
maiora et calicem, cornua exstantia glandulosa duo et
scutellas exiguas duas patentes et margine sectas. *E.
alliaria* ad maiora stamina extus duo glandulosa tu-
bera complanata, duasque scutellas connexas,
E. pannonicum glandulas scutellatas pro minori-
bus staminibus duas, inter quadratum tuberculum
quasi coalitas, et inter stamina maiora et calicem
glandulas confluentes duas latas atque bicornes. Ex
quibus, addit Ill. Auctor, patet non duo Erysima vi-
figurae, positionis glandularum et numeri sibi simil-
lima esse. Harum plantarum tres ordines constituit;
p. 70. 1) continet *siliiculosas*, quae breues fructuum capsulas
non adeo in gracilem longitudinem protensas gerunt,
2) *siliquatas*, quae inter priores et subsequentes me-
dias crassiori solidiorique materie productas et elon-
gatas capsulas habent, 3) *siliquosas*, quarum gracilis
et elongata bivalvis capsula futuris duabus, alterna-
tim semina affigentibus, gaudet. Omnis cruciformis
planta, quae florem irregularem quasi radiatum habet,
ad

ad *Iberis* genus referri debet. *Thlaspi* character con- p. 71.
sistit in capsula, alis, si adsunt, non consideratis,
plus minusue verticaliter obcordata apice hylo ex-
sculpta; *Camelina* antea ab Ill. Auctore pro genere pe-
culiari assumpta, septo, valuis parallelo, a reliquis qui-
dem differt *Thlaspeos* speciebus, ast et filicula nuda
s. non alata cum *Bursa pastoris* conuenit, et hinc ad
idem genus reducitur. *Nasturtium*, quo *Lepidii* p. 79.
LINN. species plures complectuntur, fructum gerit
plus minusue basi obcordatum, siue crassiori basi in-
fera sensim in tenuiorem apicem, vnum aut duos,
extenuata; quorsum et *Subularia*, nomine *Nasturtium*
palustre fol. subulatis filicula ouata, vt et *Cochlearia*
draba amandantur. Differt ab hoc *Lepidium* fructu p. 82.
nec supra, nec infra stricte obcordato, sed orbiculato
magis, raro elongato, valuis carinatis, dissepimento
contrario; et distinguitur ab *Alyss* staminibus puris
non calcaratis, a *Chypeola* dissepimento, quod in hac
valuis parallelum, prout et ipsa filiqua magis com-
planata est. Neque *Nasturtium Iberis*, neque *Lepi-*
dium bonariense diandrias esse monuit Cl. Auctor, et in
ultima stamina manifeste sex, in concauitate foliorum
calicinatorum degentia, antheris flauis, repetita obser-
uatione vidit. *Peltaria* LINNAEI, quam *Bohad-*
schiam dixerat Ill. Auctor, nunc nominatur *Chypeola* p. 91.
alliacea fol. radicalibus cordatis, caulinis amplexicauli-
bis lanceolatis; *Biscutella* vtraque LINNAEI etiam
ad *Chypeolam* refertur. *Cochlearia* fructum subglobo- p. 96.
sum vni et bilocularem gerit, hinc et *Crambes species*
Myagrum saxatile, paniculatum, et rugosum LINN.
huc reduxit, et ita hoc genus specierum numero au-
xit; e contrario *Cochleariam coronopum* ad *Myagrum* p. 100.
amandauit, quorsum et *Anastaticam*, *Bumias cornu-*
tum, erucaginem, et orientalem reduxit, et ex *Myagri*
Linnaeanis speciebus solum *perfoliatum* hic retinuit.
Ricotia nunc facta fuit *Ijatis* species, sumpto cha- p. 114.
ractere

- ractere a valuis naucularibus, quibus differt a *Lunaria*.
p. 105. *Rapistrum* genus definitur fructu articulado, seu per angustatas et quasi abruptas phalangeas in longitudinem disposito; huc pertinet *Myagrum perenne orientale, hispanicum et aegyptium, Bunias cakile, Raphanus sibiricus et raphanistrum* LINNAEI. Quaedam cruciformium genera tuberculo inter stamina breuiora et tubam, interque longiora et calicem, conveniunt, scilicet *Raphanus, Sinapi, Brassica*, calice autem patente vel connuente, erecto vel clauso fructuque plus minus longo, nunc cornu fungoso simili, nunc alio modo constructo, diuersa; quae nihilominus coniunxit vno genere Cl. Auctor, nomine *Raphani* conseruato, hinc praeter *Raphanum satium et caudatum*, decem *Sinapeos* et nouem *Brassicae* species LINNAEI huc reduxit, *Brassica orientali* ad *Erysimum* relata. *Erysimum* filiquam adscripsit quadrangulam, angulis oppositis vel persistentibus, vel duobus depressioribus, et cornu non longum; retinuit hic LINNAEI species, addidit autem *Brassicae orientalem, Cheiranthum cheiri* et. auctoritate aliorum per-
p. 118. motus, duas *Turritides*. *Cheirantho* tribuit germen, vtrinque denticulo tuberoso, in aliis euanescente, in aliis accrescente ornatum, calicem clausum, gibbum, stamina plana et filiquam variam non quadrangulam.
p. 126. Numerum *Cardamines* specierum, a LINNAEO recensitarum tribus *Dentariis* auxit et ita hoc genus
p. 132. integrum huc amandauit. *Sisymbrii* genus, auctoritate LINNAEI, conseruasse, ast et emendationem postulari, monuit. In *Hesperide, Heliophila, Arabi, Lunaria, Draba* et *Vella* LINNAEUM presse secutus fuit. Icones fasciculo Cruciformium Austriacarum adpositae, et hic repetitae inueniuntur omnes.

XI.

Verhandelingen uitgegeeven door de Hollandsche Maatschappye der Weetenschappen te Harlem IX Deels I Stuck 1766. 2 Stuck 1766. 3 Stuck 1767. 8. 5 alph. 6½ pl. 6. tab. aen.

h. e.

Commentarii societatis scientiarum Harlemensis. Vol. IX. P. I. II. III.

Continet prima pars responsionem Cl. FORMEY P. I. ad quaestionem a Societate Harlemensi ad annum 1763 propositam: *Quomodo animus infantum, ingeniumque sint tractanda, quo frugi tandem bonique evadant?* qui praemium monetae aureae d. 21. maii 1765. reportavit.

In altera parte reperiuntur:

P.II.

1. Responsio Cl. A. HULSHOFF ad eandem P. I, quaestionem. Cui praemium monetae argenteae tributum est.

2. Responsio ad eandem quaestionem Auctore P. I 21. Cl. H. A. CHATELAIN, quae eodem praemio ornata est.

3. Responsio Cl. CORNEL. VANDER PALM P. I. ad eandem quaestionem, quae idem praemium reportavit.

4. Responsio ad eandem quaestionem, omisso P. 195. nomine Auctoris.

Insunt

Infunt in parte tertia:

- p. 1. 1. *Nova solutio comparationum astronomicarum potentiae quartae et potentiae tertiae*, Auctore Cl. WILH. OTTO REITZ.
- p. 44. 2. *Contemplatio vis particularum fluidarum, aquam potissimum constituentium*, Auctore Cl. I. F. HENNERT, quam ex idiomate Franco-gallico transtulit I. I. BLASSIERE.
- p. 136. 3. *Quid de arbore cognitionis boni et mali, de interna eius natura, forte venenata, sentiat*, refert Cl. p. 163. P. VERSLUYS. Demonstrat Noster, fructum huius arboris ex insita sua letifera indole corpus humanum corrupisse, et ad mortem subeundam aptum p. 180. reddidisse. Obiectiones huic sententiae obuias solvit, et ad difficultates denique, ab aliis sibi obiectas, espodet.
- p. 193. 4. *Tractatio de organo auditus physeteris macrocephali* LINN. (Cachelot of Pot-Walvisch), Auctore Cl. P. CAMPER. Conuenit fabrica organi auditus in hoc pisce cetaceo quodammodo cum fabrica organi quadrupedum, ita vt certum sit, eum non, vt pisces, aquae tremore *) sed aeris audire. Auribus externis caret. Instruitur vero meatu auditorio, membrana tympani, ossiculis auditus tribus, concha, atque, vti Cl. Auctor suspicatur, etiam tuba Eustachia.
- *) Vide descriptionem organi auditus piscium squamosorum a Cl. CAMPERO in Actis Harlemensibus Vol. VII. P. I. p. 79. communicatam. Conf. Comm. nostr. Vol. XVI. p. 513. Notamus hac occasione, Cl. Auctorem monere amphibiorum nantium LINNAEI organum auditus conuenire cum piscium squamosorum organo; crocodili vero cum aliis amphibiiis reptilibus.

stachiana. Malleus non mouetur in iis piscibus, sed
 ossi affixus est. Incus dentis duplici radice instructi
 figuram habet, stapes vero digiti phalangam aemu-
 latur. Maximam autem attentionem meretur cana-
 lium semicircularium in piscibus his defectus, quos
 tamen in omnibus aliis animalibus reperiri, ita vt a
 DUVERNEYO sedes sensus auditus habiti sint, notum
 est *). Stapes basi sua duplicem aperturam con-
 chae, quae in tympani cauitatem patet, obtegit.
 Tympani cauitas ipsa pro mole animalis satis parua
 est. Concha vero duplici spira, vt in homine, constat.

5. *Tractatus super celeritatem venti*, Auctore p. 230.
 I. LULOFS.

6. *Observatio de duabus personis morfu unius* p. 277.
eiusdemque canis, hydrophobia mortuis, Auctore Cl.
 I. H. OTTENS. M. D. Puer, sex annorum d. 30.
 maii 1765. morfu canis tribus vulneribus in sinistra
 faciei parte, afflictus, post aliquot dies iterum resti-
 tutus est. Noster d. 28 iunii accersitus, aegrum de p. 279.
 dolore faucium, et impedita deglutitione conque-
 rentem, vt adeo, si quid fluidi ori admoueretur, sta-
 tim conuelleretur, inuenit. Pulsu celeri et paulum p. 282.
 duriore existente causam in angina latere credens,
 postero tamen die, signis iisdem, symptomatibus
 vero peioribus, sensimque incrementibus, ita, vt
 d. 30. iun. pulsus celer et debilis, extremitates vero
 frigidae essent, veram hydrophobiam adesse cogno-
 vit. Enemate applicato, conuulsionibus vehe-
 mentioribus correptus obiit. Vir, quinquaginta p. 286.
 trium annorum, referebat d. 1. iul. Nostro, se ab
 eodem cane, eodemque die, quo puer ille mordere-
 tur,

*) In serpentibus forte ob exiguitatem reperire non
 potuit Cl. GEOFFROY Mem. prés. T. II. p. 179.
 vid. Comm. nostr. Vol. VI. p. 513.

- tur, leuiter in naso et labio superiore vulneratum, verum sine alio incommodo ex his curatum esse.
- p. 288. Mercurialibus ei datis d. 4. iul. de dolore capitis et gingiuarum questus est, qui d. 6. iul. auctus vsu.
- p. 290. maxillae aegro non concessit. Saluatione d. 8. iul. orta, dolor d. 15. remittens d. 18. plane cessauit. Continuato vsu mercurii ad 1 d. aug. bene se habuit aeger praeter obtusum dolorem capitis, qui tamen postea cessauit. Hinc Cl. Auctori, cum per vndecim hebdomadas nullum hydrophobiae signum prodiret, nulla amplius eius suspicio relicta est; attamen d. 22. aug. Noster, aegrum, conuulsionibus agitatum, et de angustia faucium conquerentem, vt
- p. 293. quominus biberet, impediretur, inuenit. Cum causam huius angustiae in ore non posset detegere, aeger vero, magno nisu fluidi quid ingerens, conuulsus ingratum sonum ederet, aegrum Noster, vt hydrophobum tractauit, specifico Cl. NUGENT dato. Symptomatibus d. 24. aug. ingrauescentibus, nec iustis remediis compescendis, aeger post conuulsionem placide expirauit. Effectu veneni in hoc lentius conspicuo quaestiones mouet Noster: numne huic minus veneni communicatum sit, puero illo? an oriatur haec varietas ex diuersa fabrica corporum, vt ita systema neruosum pueri facilius, quam senescentis viri possit commoueri? estne veneni vis in hoc viro per medicamenta ita fracta, vt solito tardius (d. 85.) prodiret vel mitius saeuiret, cum in puero citius (d. 31.) cerneretur? vel pendet tandem haec varietas ab ipsa huius veneni indole?
- P. 313. 7. *Adnotationes circa infectionem variolarum* edit Cl. I. HOOVIUS. Amplam satis exhibuit Cl. Auctor tractationem, quam omnem hic explicare finis nostro esset contrarium; sufficiat ergo, si breuissimis indicemus, quid Cl. Auctor velit; profert nimirum

mirum plurimas Auctorum, de insitione variolarum, sententias: argumenta eorum, quibus vel iussione impugnarunt, vel eam defenderunt, ipse vel soluit, vel ab aliis iam soluta adducit: comparantur naturales variolae cum insitis, ut pateat, quibus conveniant, vel differant: recenset variam methodum Auctorum, qua vel ad praeparationem vel ad dispositionem corporum, in inferendis variolis, respicerent, nec non signa et symptomata percurrit, quibus diagnosis verarum constat variolarum, ne prognosis male formetur. Reliquis praetermissis hoc addere liceat, ex adductis omnibus haud obscure patere, Cl. Auctorem, ab insitione variolarum, omnibus bene observatis, non esse alienum; videri eum potius eam commendare, et, ut inuentum hominibus salutare ac frugiferum, non esse reiiciendum, indicare.

8. *Altera relatio de deformitate singulari, in pelui P. 583. fetus humani reperta*, Auctore Cl. M. VAN GEUNS.

Quae praeternaturalia in pelui fetus, alio loco descripti *) detexit, nobis communicat: corpus vesicae P. 586: cam vrinariam inter et intestinum rectum, vesicae vrinariae imaginem referens, modo, ut paulo maius esset, magisque promineret, inuenit. Sulco verticali, sursum profundiore, deorsum planiore bifurcatum hoc quasi videbatur. Vaginam vteri hoc P. 587. repraesentare exinde cognovit, quod sursum in vterum intrabat, tubulo vero, pudendis externis immisso, vesicam primo vrinariam poterat inflare, et, hac distenta, etiam vagina haec cum vtero aëre implebantur. Partibus externis dissectis, cognovit, vaginam hanc, apice obtuso ad collum vesicae vrinariae sese adiungere, et cum ea per orificium, quod inter

*) vid. Verhandel. Vol. VIII. P. I. p. 169. et Comm. nostr. Vol. hoc p. 124.

- inter utriusque vteris aperturam paulo profundius erat, communicare, reliquam vero vaginae viam, vrethram, vaginae magnitudini aequalem, cum de-
- p. 590. fectu clitoridis, explere. His per quinquennium in spiritu servatis, et vagina aperta, eam intus, tanquam foueam, orificio illo paulo maiorem, ori uteri, mediante membrana musculosa, quae abhinc ad vaginae superiorem partem et ad hanc usque foueam sese extenderet, agglutinatam conspexit. Membrana haec, frenulo non multum absimilis, valde tensa, impressionem illam vaginae efficiebat. Vagina et vterus liquore albicante glutinoso impleti erant. Vagina ampla et crassa erat. Vterus obliquo gaudebat situ, ut tuba Fallopiana sinistra paulo altius dextra illum intraret: Quarium sinistrum ad tubam sinistram, et dextrum ad uterum conspexit, nec non ligamenta rotunda a lege naturali erant deflexa. Nomen huic dat Cl. Auctor *aberrationis vaginae*, et statuit, hunc fetum, etsi deformitas in pectore et abdomine non adfuisset, ex harum praeternaturali partium situ, vitam diutius, ob varia inde oriunda incommoda, pro-
- p. 598. trahere non potuisse. Adiiicit tandem quaedam, quae praeter naturam in arteriis, in fine intestini ilei, et in manu dextra inuenit, quae omnia, cum ad finem nostrum parum faciant, omittimus.
- p. 603. 9. *Ufus olei, ex asphalto parati ulterius declaratur* a Cl. M. HOFKENS DE COURCELLES *). Soluit Cl. Auctor obiectiones ab aliis, circa hunc usum, sibi illatas, ut ostendat, medicos illos non bonam formasse indicationem, vel eos ideam, quam de ulcere inueterato haberet, adeo extendisse, ut omnes, quae demumcunque essent, exulcerationes, ex natura sua varias, in variis morbis prodeuntes,

ad

*) vid. Verhandel. Vol. VIII. P. I. p. 475. et Comm. nostr. hoc Vol. p. 132.

ad eam referrent; vel denique eos oleum hoc non genuinum adhibuisse. Tribus exemplis hoc probat, in quibus, cum ad mentem suam oleum hoc non indicaretur, eius usus male successit. Idea ex-
 p. 606.
 ulcerationis, cui oleum ex asphalto bona sit medicina, ulterius definita, oleique variis defraudationibus indicatis, exemplum ulceris cum acrimonia curati addidit. Femina triginta quatuor annorum, doloribus rheumaticis iamdudum vexata, frigori se exponens, rheumatismum experiebatur. Hoc non curato, nec grauiditatis suae gnara abortiebat, relicta tussi cum dolore, in dextra scapula fixo. His per tres fere annos cum febre et anxietate continuatis, magnam subito, animo delinquens, copiam puris ex ore eiiciebat, ex rupta vomica pulmonali, quae ex signis adductis patebat. Hanc Noster
 p. 613.
 mense ian. 1765, corpore macilento, bilioso, dolorifico, febre continua, pulsu paruo et debili, materia eiecta, modo vere purulenta et fetida, modo aquae ad instar cum grumis, modo sanguinolenta, sapore salso, cum summa tandem debilitate inuenit. In qua, usu olei non succedente, alia bona tentauit remedia; quibus melius se habuit; medicis aliis tradita (nam sumtibus publicis curabatur) d. 1. iul. Nostro iterum commissa est, ubi acrimoniam fere correctam conspexit, febre et eiectionibus illis continuantibus. Ibi usum olei iterum adhibuit, eamque breui restituit. Duos tandem infantes variolosos, tempore
 p. 617.
 suppurationis et exsiccationis febre purulenta laborantes, oleo hoc sanauit; vtrum vero haec febris usu olei, an ex morbi indole, per se curata sit, non audet determinare.

10. *Observationes de eclipsi solis, d. 16. aug. 1765. p. 621.*
Parisiis a Cl. MESSIER institutae, ex idiomate
Franco-gallico, translatae a Cl. J. LULOFs.
Tom. XVII. Pars III. Gg 11. Eius

p. 627. 11. *Eiusdem eclipsis solis observatio Lugduni facta*
a Cl. LULOFs.

p. 632. 12. *Observatio de rhinocerote*, Auctore Cl. SAM.
GMELIN. Cum inter scriptores historiae natura-
lis magna orta sit diuersitas de natura et varietate
rhinocerotis, Noster, quid naturae veri inesset, no-

p. 634. biscum communicare non dubitauit. Africanum ab
Asiatico non differre: adultum hoc animal duobus
cornubus, natu minus vno tantum, recens vero na-
tum nullo gaudere: interim tamen varietates etiam
in his sibi reperisse asserit, ita, vt alia vno, alia duo-
bus, alia demum tribus instructa sint cornubus.
Cum vero sint, qui Asiaticis maiores vires, cornua-
que altiora et maiora tribuant, hoc Nostro a diuer-
so climate, diuerso pabulo vel etiam alio vitae gene-
re pendere videtur, communij fato cum aliis be-
stiis, vt adeo ex variis cornubus ad diuersam eorum
naturam non sit concludendum. *

p. 637. 13. *Quae de chamaeleonte in capite bonae spei ob-*
seruauit, refert Cl. A. E. VAN BRAAM HOUCK-
GHEST. Comparationem instituit Cl. Auctor in-
ter chamaeleontem, quem Cl. HUSSEM descri-
psit *) et inter eos, quos in capite bonae spei repe-
rit. Parum inter se differunt, modo vt hi paulo
minores sint, linguam vero maiorem, quam ii, quos

p. 639. Cl. HUSSEM descripsit, habeant. Dentibus quo-
que instructos in vtraque maxilla vidit, quibus se de-

p. 640. fendunt, vocemque, vt mures, edunt. Conueniunt
quoque in mutandis coloribus; in procreandis vero
foetibus magnum discrimen est: nam eos non oui-
paros, vt ab omnibus haecenus traditum est, sed vi-

p. 641. viparos obseruauit: vidit porro, chamaeleontem sex
tantum pullos vno partu excludere. Dissectis qui-
busdam,

*) vid. Verhandelng. Vol. VIII. in relatt. p. 229. Comm.
nostr. Vol. hoc, p. 137.

busdam, duodecim in aliis, in aliis sex tantum pullos, singulos peculiari membrana, alteri altera annexa, inclusos reperit, vt ex his posset colligere, chamaeleontem, duobus stadiis partum absolvere solere. Hi neonati lingua statim, vt veteres ad insecta p. 642. capienda vtuntur; colorum vero mutationem non subeunt.

14. *Observationes de frigore mensis ian.* 1767. p. 645. Auctore Cl. I. C. PÁLIER.

15. *Additamenta ad tractationem de celeritate* p. 661. venti, Auctore Cl. I. LULOFs.

Adduntur observationes meteorologicae Zwanenburgenses anno 1764. factae.

XII.

Traité-Pratique de l'inoculation, dans le quel on expose les Régles de conduite relatives au choix de la saison propre à cette opération; de l'âge et de la constitution du sujet à inoculer; de la préparation qui lui convient; de l'espèce de méthode qui doit être préférée; et du traitement de la maladie communiquée par l'insertion. Par Mr. GANDOGER DE FOIGNY, Docteur en Médecine, Médecin Consultant du feu Roi de Pologne Duc de Lorraine et de Bar etc. A Nancy, chez I. B. Hiacinthe Leclerc, Imprimeur-Libraire, et a Paris, chez Merlin, Libraire. 1768. 8. mai. Alph. 1. plagg. 10. absque dedicatione et praefatione.

i. e.

Tractatus practicus de inoculatione, Auctore Cl. GANDOGER DE FOIGNY.

Gg 2

Etli

Et si in commentariis nostris varia, quae inoculationem variolarum concernunt, declarauimus; ab aliquo tamen tempore in hac doctrina explicanda seigniores fuimus: tanta enim est libellorum copia, tantus dissensus in iis, tanta repetitio saepius propositorum argumentorum, vt taceat plura tradere. Ne vero hoc doctrinae medicae caput prorsus seponamus, Lectoribus nostris aliqua ex parte nos satisfacturos credimus, si praesentis libelli recensionem exhibeamus.

Praemissa introductione, exhibetur historia inoculationis et variarum, quas ipsa subiit, reuolutionum, satis exacta quidem, quod originem eius atque fata in Anglia potissimum et Gallia concernit, ea autem, quae in reliquis regionibus acta sunt, breuius complectens, ac, quod miramur, de Germania nostra prorsus silens. Haec autem omnia, quum collecta sint ex scriptis, quae in omnium manibus esse putamus, prolixius indicare superfluum ducimus, et protinus ad opus ipsum recensendum nos accingimus, quod in quatuor partes distinxit Cl. Auctor, in prima considerans momenta, quae operationem antecedunt, in altera, quae in ipsa operatione attendi oportet, in tertia, quae operationem sequuntur, et in quarta quaestiones nonnullas, ad inoculationem spectantes.

p. 88. In parte prima primo loco de examine subiectorum, operationi submittebatur, agit: ex viginti septem, quos inoculauit, quindecim puellae et duodecim pueri fuerunt, aetatis variae a quadrimestri infante ad homines septemdecim annorum, constitutionis etiam diuersae, vitae generis propemodum vnius eiusdemque, exceptis iis, qui ob nimis tenebram aetatem victu animali nondum utebantur, sanitatis satis bonae, nisi quod puer septemdecim annorum haemorrhagia narium periodica, puella octo anno

annorum diarrhoea habituali, et alia septem annorum scabie, quae tamen maximam partem curata fuerat, laborabant. Aetas aptissima ea est, in qua p. 97. infans iam a natura ipsa praeparatus est, nempe primorum sex mensium, quibus elapsis, operatio differenda ad tertium quartumue annum, ne dentitio, diarrhoeae, convulsiones, alique morbi infantiles simul concurrant: ut alia argumenta, quae sedulo ex Auctoribus collecta sunt, nunc taceamus. Quod p. 102. ad constitutionem subiecti inoculandi spectat, in eo absint oportet vitium cognitum v. c. scrophulosum, scorbuticum, morbi haereditarii, constitutio nimis tenera, corpus quocumque modo debilitatum vel quocumque morbo grauiore actu laborans; prudentiae est, subtrahere huic operationi feminas grauidas, aut eas, quibus catameniorum origo instat, aut quibus ea irregulariter fluunt, imo laudanda est solertia TISSOTI, qui etiam pueros ad pubertatis p. 107. terminum accedentes ab eadem excludendos suadet. Admitti e contrario debent infantes sani, temperamenti boni, humoribus bonae indolis praediti, morbo grauiori nullo laborantes; leuiiores enim affectiones solae eandem vix vetant: temperamentum phlegmatico sanguineum opportunius est bilioso et melancholico. Temporis etiam anni, in quo instituenda est operatio, omnino rationem haberi oportet: conuenientissimum quidem est ab initio martii ad finem iunii, et rursus ab initio septembris ad finem nouembris: quodsi vere epidemia variolosa et in reliquis mensibus grassatur, solam tempus ab inoculatione suscipienda deterrire non debet. Hoc autem sedulo attendendum est, inoculationem p. 120. tunc locum non habere debere, eum alius quicumque morbus epidemice regnat, cuius characterem vel naturales variolas assumere, ex obseruationibus patet.

- p. 122. His expositis, Cl. Auctor praeparationem subiectorum considerat. Cum alii eandem nimis strictam exigant, alii eandem prorsus negligant, medium tenet Noster, et assertum Cl. PETIT sequitur, praeparationem sine eo, quod absolute necessaria sit, vtilem esse posse, idque cum ratiociniis satis ponderosis, tum aliorum ac sui ipsius experientia comprobatur. Neque vero ipsa in omnibus subiectis vna eademque esse poterit, sed in genere ad tria momenta reduci se patitur: constitutio nimis debilis ac tenera roboranda; nimis fortis ac robusta debilitanda; quocumque modo vitiata, corrigenda est. Prioribus victu largiori et bonae nutritionis, lactisque usu succurrendum est, concessio in prouectiore aetate paucio vino aqua temperato, et praeter reliquis exercitium in aere liberiori commendatur: purgantia ad minimum semel exhiberi debent, pro varietate circumstantiarum repetenda, et caute, nec nisi mitiora, seligenda. Infantibus mercurius dulcis ob vim anthelminticam egregie conducit. Si acrimoniae humorum suspicio quaedam adest, decoctum hordei cum aequalibus partibus lactis remissum mane exhibetur. Secunda classis diminutionem virium exigit; omnia iis subtrahenda sunt, quae vel multum nutriunt, vel calefaciunt; vitae genus sensim mutetur, ne eneruatio subita subsequatur; totum regimen debet esse temperans, parum nutriens, antiphlogisticum; exercitium fortius, non tamen eo usque protractum, ut corpus fatigetur: animi contentio quaeuis remouenda. Venaesectio raro omitti potest, et Cl. Auctor in iuuenibus plethoricis saepe duabus usus est, altera in principio praeparationis, altera die post operationem: rarius tamen in feminis eadem opus est, quia operatio nonnisi tertio die post menstruorum cessationem instituitur. Balnea maximi usus sunt: saepe etiam pedi-

pediluua iis praestant, de quibus tamen recte vsur-
pandis ad **TISSOTUM** lectores suos Auctor noster
amandat. Purgationes minus necessariae sunt,
quam in classe priori: vna tamen vix superfedere
possumus. Mercurius autem dulcis, ab Anglis
tanti aestimatus, hic minus conuenit, sed laxantia
vegetabilia seligenda sunt. Seri lactis in tota prae-
paratione egregius vsus est. Tertia classis correcti-
onem morborum, qui subiecto inhaerent, ex aliis
doctrinae capitibus desumendam postulat, neque
generaliter quicquam hic praecipere potest. Tempus
praeparationis in subiecto sano quindecim diebus
terminari potest: si iam morbosa quaedam disposi-
tio adest, nihil certi hic statuendum est. Mittimus
exactiorem descriptionem singulorum punctorum
praeparationis, cum ex iis, quae iam adduximus,
momenta eiusdem satis patere arbitremur. Speci-
fica antiuariolosa, a quibusdam Auctoribus magno-
pere in praeparatione commendata, Nosser reicit,
praeter mercurium dulcem in infantibus vel minosis,
et in adultis temperamenti pituitosi vel viscida lym-
pha laborantibus. In genere denique repetit, mo-
dum seruandum esse in praeparatione, ne eadem iu-
stos limites transgressa corpus ultra modum débilitetur,
morbique ipsius costio et eruptio impediatur.

In parte secunda primo de selectu materiae va-
riolosae et loci insertionis differitur. Prior ad qua-
tuor momenta redit, ad subiectum, ex quo ea desu-
mitur, ad modum eandem colligendi et seruandi, ad
tempus, per quod illa efficacitatem suam exserit, et
ad praeparationes quasdam, quibus indigere ean-
dem nonnulli putant. Quod primum attinet, tu-
tissimum est, depromere eam a subiecto, quod vario-
lis benignis, discretis, bonae indolis, aut si fieri
possit, artificialibus laboret, neque vlllo alio morbo
affectum sit: optimum etiam erit, si tum colligatur,

- cum variolae non sunt epidemicae. Secundum momentum differt pro diuersitate inoculationis seu
- p. 165. incisionibus seu punctura cum lanceolae apice peragenda: in priori casu, vbi fila gossypina pure impraegnantur, eadem ad ignem siccanda sunt, priusquam asseruentur. Materia vtrum ante vel post coctionem colligatur, perinde est: in posteriori casu optimum est, si protinus inoculatio fieri queat, simulac lanceola pure impraegnata fuerit; quod si fieri nequeat, itidem exsiccatione opus est. Sin ex subiecto inoculato defumitur, lanceola vesiculae facta immittenda est, quae eo loco oritur, vbi punctura fuit, quippe in qua pus copiosius, quam alibi, haeret. Quod ad tertium momentum pertinet, absolute quidem dici nequit, quamdiu efficacitas puris asseruati, perduret: optimum tamen est, pure, quam recentissimum haberi poterit, vti, ne inoculatio successu
- p. 173. destituatur. Praeparatio puris, si qua vnumquam locum habet, in eo tantum ponenda videtur, vt successiue ex vno subiecto inoculato in alterum transferatur: tota autem haec res mera coniectura est, experimentis demum comprobanda.
- p. 176. Quod locum incisionis concernit, brachia praefenda sunt femoribus, quia idea reuulsionis, quam nonnulli sibi finxerunt, nulla est, vulnera femorum difficilius sanantur, crebriusque decubitus ad glandulas inguinales efficiunt, quam ad axillares, si operatio in brachio instituta fuerit; porro, quia incessum sub statu conualescentiae impediunt, quia Angli illam in solo brachio peragunt, et denique, quia in feminis decori ratio iusta habenda est.
- p. 179. Pertractantur postmodum diuersae inoculationis methodi, in Europa vsitatae, nempe per vesicatorium, per incisionem ac per puncturam. In incisione praestat filis, pure impraegnatiss, vti, quam pustulis ipsis exsiccatis et in puluerem reductis. Cauendum praeter-

praeterea, ne incisio profundius in cutis ipsius sub. p. 186.
stantiam penetret, ex qua caussa periculosissima
symptomata ipsamque mortem euenisse compertum
est. Proficuum etiam censetur in quouis brachio p. 188.
incisionem facere, quo certius euentus respondeat.
Methodus puncturae, Suttoniana vulgo dicta, ex
epistola Cl. MIDDLETON ad Cl. DEPOTEUX
data, copiose et exacte describitur, et varia de ea p. 190.
dem iudicia ex notissimo J. J. DALII opere. *)
vna cum correctionibus ab eodem in vsum vocatis
adduntur, vbi tamen, demonstrata contradictione, ab
hoc viro Cl. admitta, monet Auctor, se multum ca-
vere, ne aliqua inter aegrum variolosum et inocu-
landum communicatio intercedat, sed vterque licet
in vna eademque domo, singulus tamen in peculiari
conclauo contineatur.

Quaeritur ergo, quanam ex tribus recensitis p. 204.
methodis prae reliquis sit eligenda? Methodus per
vesicatorium id tantum commodi habet, vt meticu-
losiores aegri nullum instrumentum videant, neque
sub ipso operationis momento dolorem percipiant:
incommoda autem inde oriunda, et multo grauiora,
quam vt leuioribus istis commodis equiparari pos-
sint, iam id effecerunt, vt haec methodus nostro
aeuo plane obsoleuerit. Methodus per incisionem
multa incommoda cum priori communia habet, prae-
sertim quod mutatio per vnguenta et emplastra su-
perficie partis, in qua incisio facta est, dignosci ne-
queat, quae in eadem geratur, neque ergo euen-
tus morbi praeuideri possit, item quod frequentis-
sime vulneribus istis erysipelas brachii superueniat.
Methodum Suttonianam reliquis anteponendam
esse, suadeit ratio praeparationis, quamquam in
ea Noster purgantia mercurialia, vt iam ex supe-
rioribus patet, minus probat; comoda ex ratione

G g 5

vulne-

*) Comm. nostror. Vol. XVI, p. 694.

vulneris infligti redundantia: regimen et admissio aeris moderate frigidi; exempla innumera fere in Anglia occurrentia, quibus patet, contagium aequè bene hoc modo, ac reliquis, cum corpore communicari,

p. 222. immo methodum istam naturae maxime conformem atque adeo antiquissimam, neque nunc demum a SYD-
TONIO inuentam esse, siquidem puncturae iam multos ante annos in regionibus, orientem versus sitis, adhibi-
tae, aer frigidus in tempore eruptionis variolarum nat-
uralium iam a SYDENHAMIO, BOERHAAVIO aliisque summi nominis medicis commendatus, et virtutes specificae mercurialium et antimonialium ab eodem BOERHAAVIO multis laudibus euectae fuerint.

p. 225. Quo autem de successu operationis certiores red-
damur, varias cautelas ab insitore obseruandas, praescri-
bit Cl. Auctor. 1. Si effectus inoculationis primis diebus sese non monstraerint, non ad trium heb-
domadam, quod Angli faciunt, sed ad nouem so-
lum aut decem dierum spatium nouam, nec, si haec quoque frustranea fuerit, eodem rursus tempore elapso, tertiam repetendam operationem differt.
2. Praestat, quod Anglis itidem solenne est, plures simul operationi submittere, ne deficiens successus operationis in malam puris indolem coniiciatur.
3. Probe dispiciendum est, ne subiectum, inocula-
tioni subiiciendum, naturalium iam variolarum con-
tagium occulte delitescens secum gerat: qua in re definienda dici vix potest, quanta circumspessione, vel in ipso operationis actu, opus sit, ne fallamur.
4. Si variolae naturales familiae cuidam constanter exitiosae fuerint, causam huius funesti euentus quo-
vis modo indagari, indagatamque remoueri oportet.
5. In feminis inoculatio, nonnisi altero vel tertio post menstruorum profluuium cessans die, instituenda est.
6. In infantibus prospiciendum, ne infortunia ex casu aliisue, externis iniuriis enata inoculationi tri-
buantur.

Pro-

Progredimur ad partem tertiam, in qua momenta post operationem factam animaduertenda describuntur: et primo quidem capite historia morbi exactissime exposita exhibetur, quam in quatuor periodos Cl. Auctor diuidit, nempe eruptionis localis, febris inuasionis, eruptionis generalis, ac denique suppurationis et exsiccationis pustularum. In singula periodo sollicite discrimen inter symptomata localia ab incisione, et a punctura profecta annotat, et ex eorum inter se comparatione hanc illi omnimode praefert, in duobus aegris altero febris die eandem duplicatam animaduertit, qui postmodum insigni copia pustularum variolosarum affecti sunt, quod procul dubio maximam partem calori intensiori temperiei anni adscribendum erat. Vlcus ab incisione relictum diutius suppurat, quam quod a punctura superstes est, vnde nonnulli posteriorem methodum suspectam reddere allaborauerunt, quod eadem corpus non satis depuretur; verum pus istud non amplius variolosum esse, cum pustulae reliquae exsiccatae fuerint, ex eo patet, quod inoculatio, eiusmodi pure facta, plane frustranea est. Interim tamen experientia Cl. Auctoris eum docuit, etiam post puncturam in corpore cacochymico vlcus diuturnius relinqui posse, quo rite tractato, corpus tandem meliorem sanitatem acquirat.

Caput secundum ea exponit, quae medico in morbo ipso peragenda incumbant. Proprie nonnisi secunda periodus medici attentionem et moderationem exigit; reliqua omnia naturae committenda sunt. In febre ergo moderanda omnis cura adhibenda est, vbi inprimis copiose agitur de liberiore ac frigidiore aere admittendo, et de commodis inde expectandis. Quamquam autem Angli neque insigniorem frigoris gradum reformidant, Noster tamen conuenientissimum eum iudicat, in quo ther-

mome-

- mometrum Reaumurianum ad 10 vel 11 gradus
 ascendit. Dispositio dietae, remediorum, exer-
 citii corporis cet. ample praescribitur ad normam
 potissimum DIMSDALII. Febris intensior, ad
 p. 310. leuiores deliria vel in infantibus ad conuulsiones vs-
 que increfcens, solis temperantibus nitrosis et cam-
 phoratis ac clysmatibus cedit, neque vmquam vesti-
 catoriis opus fore Cl. Auctor existimat. Eruptio
 p. 312. nimis impetuosa copiosiorum pustularum eodem
 modo, vt febris iusto vehementior, tractari debet:
 conuenit etiam apozemate aluum ducere, quae me-
 thodus DIMSDALIO optime cessit. Nimis parca ex ad-
 verso copia pustularum nutritionem paulo plenior
 p. 315. exigit, nec tunc vini vsus improbatur, quod tamen ge-
 nerosum sit et cum aqua permixtum. Exsiccatione per-
 acta, aegrum intra duarum hebdomadarum spatium bis
 vel ter purgare sufficit: curationem vsus decoctionis
 tonicae et diureticae terminat, quae ex corticis chinae
 in puluerem redacti granis triginta et salis tartari
 granis decem consistit, quae in aquae communis li-
 bris duabus per momentum temporis ebulliant, cui
 deinde parum lactis addendum est: in conualescen-
 tiae statu maximopere cauendum est, ne, mutatione
 nimis subita, aeger ad pristinam vitae rationem re-
 p. 318. grediatur.
 Caput tertium varietates quasdam sistit in de-
 cursu variolarum artificialium interdum obseruan-
 das. Cl. Auctor vidit aliquando totum morbum
 p. 319. intra nouem dies absolui, non nisi in loco punctu-
 rae pustula maior enata: simile quid DIMSDALIVS
 etiam in nonnullis aegris obseruauit, qui dubitauit
 quidem, vtrum hic morbus vere variolosus dici de-
 beret, quod tamen vtique fieri debere, Noster variis
 argumentis comprobat. In aliis contra subiectis
 morbus solito longius protrahitur. Illud exanthe-
 p. 328. matum, cum variolis coniunctorum, genus, quod
 Angli *rasb* dicunt, Noster numquam vidit. Nau-
 seae

seae et vomitus sub initium febris accedentes, si diutius durent, aqua tepida, vel ubi stimulo opus est, in adultis grano vno tartari emetici addito, vel septem aut octo granis ipecacuanha cum decem vel duodecim granis absorbentis terre remistis, euacuatio promouenda est, quae dosis tamen in infantibus et subiectis tenerioribus minui debet: quibus vsurpatis, si nausea tamen subsistant, apozemate laxante tolluntur, non neglecto simul clysterum vsu. Secundariam eruptionem variolarum insitarum, morbo nondum ad finem p. 330. perducto, cuius DIMSDALIUS meminit, itidem No-ster numquam conspexit. Inter symptomata, quae variolis hoc modo insitis superuenire possunt, so-p. 334. hummodo erysipelas et ophthalmia attentionem quamdam merentur, quae ideo breuibz adhuc pertractat, licet seipsum numquam eadem animaduertisse profiteatur.

Quarta pars operis primo inquit, num vario-p. 344. lae insitae a recidiuis tutos nos reddere possint? quod absolute adfirmatur, si nimirum inoculatio cum successu peracta fuerit. Argumenta complura, quae maximam partem ex scriptis notissimis inoculationis defensorum depromta sunt, ad hanc propositionem comprobendam adduxit Cl. Auctor, ex quibus, ob nouitatem rei, nonnisi vltimum recensebimus, quo p. 360. narratur Cl. RICHARD DE HAVTESIERQ iu-veni bono cum successu variolas inoculasse, eamque operationem, homine in domo remota detento, per integrum annum ad minimum vigesies repetiisse, quo videret, vtrum ille variolas plus simplici vice experiretur, aut a saepius applicato varioloso contagio vilo modo corpus detrimentum capturum esset neutrum autem eorum euenisse.

Quo clarius asserti huius veritas elucescat, secundo P. 365. loco variolae verae siue naturales eae fuerint, siue artificiales, et sic dictae spuriae, quas tamen hoc nomine prorsus indignas esse Cl. Auctor demonstrat, mutuo

- mutuo inter se comparantur, et discrimen inter utraque, ratione durationis morbi, periculi, quod in illis semper timendum, in his nullum. fere est, effectuum et symptomatum ostenditur. Alia vero quaestio est, num persona repetitis vicibus inoculationi at semper sine successu, subiecta, a naturalibus variolis immunis censenda sit? quod quidem absolute affirmari non posse Auctor noster putat, sed multos tamen homines eiusmodi in tenerrima aetate sibimetipsis quidem insciis, iisdem laborare potuisse, argumentis variis omnino verosimile reddit.
- p. 388. Tertio disquiritur, vtrum inoculatio sit remedium ulterius extendendi, an potius arcendi et restringendi contagium variolosum? quorum itidem prius, collectis potissimum ex alijs scriptoribus probationis argumentis, asseritur, et inde applicatio fit ad influxum insitionis variolarum in commodum universae reipublicae, quem ut toti suae patriae, ita inprimis Lotharingiae, in qua vivit, ante oculos ponit, animumque patriae civiumque amore incensum dilucide satis declarat Cl. Auctor.
- p. 417. Additamenti loco observationes quaedam de methodo Suttoniana cum in artificialium variolarum insitione, tum in tractandis naturalibus, ex libro Cl. DIMSDALE desumptae et in Gallicam linguam translatae, subiunguntur.
-

XIII.

Tal öfn den fin-ullega Får-Afveln, hållet för Kongl. Verenskaps Akademien, vid Praesidii nedläggande, den 25 April 1770, af CLAS ALSTRÖMER, Assessor i kongl. Commerce-Collegio, Ledamot of Botan. Societeten i Florentz. Stockholm, tryckt hos Lars Salvius 1770. pag. 110. 8 mai.

i. e.

Sermo de ouium lana teneriori vestitarum progenie, habitus, in confessu R. Academiae scientiarum, quum munere praesidis defungeretur, a CLAUDIO ALSTRÖMER.

Ad hoc argumentum persequendum Cl. Auctorem parentis eius beati, de patria oeconomicis, et opificiorum variorum, inuentis bene meriti, excitauit et exemplum et admonitio. Vt vero tam scite periteque illud pertractaret, singularis illa effecit, qua pollet, historiae naturalis scientia, commemoratio iis in regionibus, quibus laus primariae in ouibus colendis scientiae adscribenda, Hispania nempe et Anglia, diuturnior ipsa eius in patria crebro hac de re capta experientia, librorum denique cuiuscunque generis huc spectantium lectio. Nostrium erit, iudicii lati rationem in sequentibus reddere. Quum vero multa simul Cl. Auctor attingat, quae oeconomiam praecipue ferunt, in his, utpote ab instituto nostro magis alienis, licebit esse breuioribus.

In culturae ouium origine fatisque delineandis Auctor noster ad remotissima usque tempora regreditur, ovesque inter prima animalia ob cibum vestitumque curae fuisse cum VARRONE arbitratur, licet artem, lanam in telas contexendi, paullo serius homi-

- p. 7. homines didicisse omnino probabile sit. Et hoc quidem genti Elamiticae videtur primum nota fuisse. Quid dein Aegyptii, gens Iudaica, Phoenicii, Graeci, Melitenses, Romani, in hac re praestiterint, ex monumentis antiquis operose Cl. Auctor eruit. Accedit tum ad initia progressumque ouium culturae texturarumque in Hispania, vrbibus Burgundicis praecipue iis, in Brabantia et Flandria sitis, in Belgio, in Anglia.
- p. 20. Quod lana Hispanica teneritate et praetio Anglicae antistit, non climati, sed dignitati et solertiae, in qua ouium cultio apud gentem istam inde a priscais temporibus habetur, tribuit. Pastores olim, siue, vt nunc vocantur, gregum ouillorum possessores in societatem per totam Hispaniam coierunt, quae constituto tempore et loco conuentus suos habuit. Postea hi gregum domini regia lege auctorati fuerunt.
- p. 24. Greges ipsi pabuli causa ab vno loco in alium transferuntur, hieme scilicet in planitiem prouinciarum australium, et aestate in frigidiorum prouinciarum colles et subalpina loca. Et sub hac quidem ouium migratione liber pascuorum etsi alieni fundi, quibus vsus concessus. Sunt et alia instituta, in commoda huius rei pecuariae parta, facta, quae hic recensere prolixum nimis foret.
- p. 25. Indicamus modo locis cultis publica lege indictum, vt pro translatione ouium via latitudinis vlnarum sueticarum 126 aperta maneret, pastores a quibusdam publicis expensis immunes esse, ex promptuariis regiis mitiori pretio sal istis vendi, licere illis sub hac migratione pro necessitate arbores prosternere, militum contra latrones vel hostes, si opus praesidium concedi, et quae alia eiusdem generis commoda sunt.
- p. 31. Per totum annum oues Hispanicae, eo tempore excepto, quo tondentur, sub dio degunt. Ad speciei, autem integritatem et praestantiam conseruandam in primis
- p. 32.

mis ad
tium, q
ra lana
que hau
damnu
quium
perficit
ne Cl.

In
rum p
dem Su
tem ru
dam, q
glia, a
nostri
annis
tis, ou
caprae
celebr
climat

In
Cl. ca
bus co
triona
optim
in ge
vt vlt
gation
parat
si ine
simili
cem
color
Pate
tuito

T

mis ad varia sub copula momenta et arietum pretium, quos robustos, capaces propagationis et tenera lana obfectos desiderant, respiciunt. Curam quoque haud exiguam habent, ne agnis tenellis vllum damnum accedat; rarius vero in Hispania morbi ouium incidunt. Tonsio haud exigua sollemnitate p. 36. perficitur. Omittimus, quae de ipsa lanae venditione Cl. Auctor notauit.

In Suecia prisco tempore oues, ad progeniem earum perficiendam ex Germania petita, quae quidem Suecicis praestantiores fuerunt: ob lanae autem rudioris naturam, ad telam teneriorem parandam, quotannis copiam lanae foris, praecipue ex Anglia, arcessere opus fuit. Sed b. parentis Auctoris nostri studio et vigilantia, inde ab anno 1715 quotannis ex aliis regionibus, ouium praestantia inclytis, oues in Sueciam translatae. Fuerunt inter has caprae Angolenses ob lanam sic dictam camelianam celebratae. Hae omnes et singulae, sub tanta et si climatum varietate in Suecia, probe viguerunt.

In reliqua huius commentationis parte Auctor p. 51. Cl. causas disquirat, quae lanam teneriorem ouibus concilient, et de modo, quo haec ipsa in septentrionalibus regionibus obtineri queat. Vtrumque optime demonstrari existimat legibus, quas natura in generatione animantium obseruat, perpenfis, quae, vt ulterius illustretur, eandem primum cum propagatione plantarum, ad mentem Ill. & LINNÆ, comparat. Stirpes nimirum diuersae speciei connubium si ineunt, noua, quae ex hisce emergit progenies, similitudine, quoad florem cum matre, quoad radicem autem, caulem, folia, hirsutiem, magnitudinem, colorem aliasque conditiones cum patre conueniunt. Patet hoc generatione stirpium hybridarum vel fortuito vel studio deditaque opera facta, quarum exem-

pla hic recensentur. In hisce stirpibus mirum est, quod eousque quaedam matrum naturam seruent, vt iisdem infectis pro pabulo, ac matres, inseruiant, quod vero iam eam climatis, situs, et terrae diuersitatem ferant, quae antea neutrius parentis naturae accommodata fuit.

- p. 59. Varias plantas, hybrida generatione post creationem productas, sensim prout verosimile Nostro est: ita eadem ratione animalia varia enata, haud absonum illi videtur. Et inde deriuandum esse existimat, quod limites definire inter quosdam animalium ordines, genera et species tam arduum sit. Hanc ob nimiam affinitatem limitum statuendorum difficultatem variis exemplis Cl. Auctor illustrat. Ita pecora genus quasi intermedium inter glires et belluas constituunt; grallae inter anseres et gallinas; nantes inter serpentes et pisces. Simia medio loco inter homines et lemures incedit; phoca inter mustelam, lutram et trichechum; phasianus inter meleagridem et tetraonem. Et quoad species, difficile est distinguere simiam dasypum a sciurea; canem a lupo et vulpe; tigridem a pardo; erinaceum americanum ab europaeo; dromedarium a camelo bactriano, asinum a zebra et s. p. vt de auibus, amphibis, piscibus, infectis et vermibus nihil dicatur. Vt vero hanc opinionem verosimilem reddat, initio rerum assumit tot modo animalia, quot ordines naturales fuissent creata, quae inter se nuptias celebrarunt, vsque dum ea omnia genera & species emerferint, quae iam prostant. Sponte apparet, eiusmodi consociationem inter ea animalia locum habere non potuisse, quae magnitudine, figura praecipue partium generationi dicatarum, elemento circumfuso vel discordia quadam a se differunt. Hac ratione explicat copiam vel generum vel specierum, qua quidem ordines vel quaedam genera praeceteris abundant. Fauisse au-

tem

tem amplexui mutuo vel libidinem singularem, vel defectum coniugis commodioris, coniicit. Refert p. 65. ad ulterius stabiliendam hanc hypothesin Auctor, quae REAUMURIUS de cuniculorum cum gallinis coitu narrat, alii de taurorum cum asina vel equa nomine Iumarts, nec non de asinorum cum vacca nomine Kumrah consociatione; nam de mulorum et auium hybridarum ex connubio fringillae canariae et carduelis generatione inter omnes constat. Coniecturas suas quoque extendit ad alia animalia. Vt exempla pauca ex multis Cl. Auctoris excitemus, probabile illi videtur, viuerram ichneumonem initio a viuerra zibetha et fele ortam, ceruum camelo-pardalem a ceruo capreolo et capra ceruicapra, simiam inuum a syluano et cynocephalo, anserem cygnoidem a cygno et anserre, picum medium a maiori et minori rel. Com-p. 67. modissimum connubium est inter animalia eiusdem speciei, sed varietate inter se diuersa, vt canum exemplo constat.

In animalibus hybridis vero pariter, ac in plantis, percipitur, quod quoad corporis figuram conueniant cum matre, quoad externum vestitum autem, h. e. lanam vel pilos, ad patrem propius accedunt. p. 68. repetitque hic Cl. Auctor LINNAEI narrationem, quod, cuniculo comprimente gallinam, exclusus fuerit pullus lanatus. Praecipuum igitur ad p. 69. praestantiam lanae in sobole conseruandam Auctoris consilium est, vt arietes eligantur optimi. Quanti momenti hoc sit, ex VARRONE, COLUMELLA, PALLADIO, VERGILIO et omnium fere, ouium culturam sibi curae habentium, consensu demonstrat, idque porro quibusdam peculiaribus exemplis illustrat. Ea tantummodo conditione putat sobolis p. 78. maiorem cum matre esse quoad externa similitudinem, quando pater robore et vigore inferior est.

p. 82. Verum etsi haec arietum vis satis experientia
vfuque confirmata esse videtur: sunt tamen alii, qui
vel climati, vel calori, vel pabulo, vel vfu liberae
aurae, vel ouium translationi crebriori, vel salu
exhibito lanae praestantiam tribuant. Sed precario
haec omnes causas esse assumptas a Cl. Auctore multis
argumentis euincitur. Obseruationibus palam est,
quo densioribus pilis pellis constet, eo longioribus
et tenerioribus quoque constare. Rationem huius
rei explicari existimat arietis grandioris cum femella
minori connubio, per quod, quum in sobolem ea-
dem pilorum copia transferatur, hi non possunt non
densius procrefcere et consequenter maiorem tene-
ritatem adipisci. Etenim Angliae et Hispaniae oues,
praestantia lanae celebratae, exiliores sunt, quam
reliquae rudiori lana tectae.

p. 95. Anno 1764 in Suecia ouium praestantiorum nu-
merus ad 88, 953 ascendit, praeter 23, 384, vilioris
paullo notae.

p. 97. Consilia vero Cl. Auctoris ad praestantiam lanae
conciliandam, vt rem paucis absoluamus, sequentia
sunt. Primum igitur est, vt aries ad propagationem
idoneus robustiorque acquiratur. Tanta eiusmodi
aries in Hispania in existimatione est, vt vetustissimo
tempore imperialibus 1000 fere censeretur, quia
hodie adhuc ibidem 100 nummis aureis Hispanicis
venit. Si mater pariter probae indolis est, eo melius.
Nonnisi tertio autumno congressus concedendus,
nec nisi ad summum 15 oues femellas comprimere
vni arieti liceat. Post sextum autumnum haud faci-
le pro impragnatione aries seruandus, nec femella
vltra septimum autumnum apta generationi indi-
canda. Agni debilioris et vilioris notae mox seclu-
dendi. Quum emulgendo lac ouium lana perdat,ur,
ab hac re abstinendum. Pascua debent mutari, quo-
ties vnquam fieri potest, quum praestantiores her-
bae

bae sensim consumantur. Aqua sit pura, ne fascio-
lae hepaticae et hirudines deglutiantur. Pascere eas
sub dio, maxime salutare est. Lotio ouium non con-
venit, ut quae sua natura aquam reformidant. Ton-
sio semel per annum modo fieri debet. Caudam
praecidere ad exemplum Hispanorum licet, ne la-
nam, lumbis insidentes, conspurcent. Iusta propor-
tio ratione numeri arietum, ouium femellarum et
agnorum requiritur. Proficuum etiam iudicat Cl.
Auctor, ut iis in locis, ubi greges minores modo ali a
singulis possunt, greges isti conducentur et commu-
ni cura ad regulas suppeditatas comprehendantur.

XIV.

De sanguine eiusque motu experimenta refert
et ad orationem solennem, noui muneris ad-
eundi causa a d. 2. octobr. 1767 recitan-
dam, inuitat D. GEORGIUS CHRISTIA-
NUS REICHEL, Med. Prof. extraord. facult.
Med. Lips. assessor. et Acad. Imperial. nat. cu-
rios. socius. Lipsiae. Ex officina Breitkop-
fia. 4. pl. 4. tab. aen. I.

Quamuis in nullo fere alio doctrinae physiolo-
gicae capite tanta certitudo conspiciatur,
quanta ab HARVAEI indetemporibus in caput de san-
guinis circulo introducta et per iterata experimen-
ta aucta est; tamen hic quoque non desunt obscu-
riora, quae explicare et sollertissimus non poterit.
Taliū nonnulla Cl. Auctor, cuius praematuram
mortem Academia nostra adhuc luget, in hoc sche-
diasmate experimentis microscopicis declarare anni-
titur. Et primum quidem instrumentorum, quae
adhibuit, fabricam describit. Vfus autem est mi-
croscopio, quod ad LÜBERKÜHNII methodum sibi

ipse construxerat, sic adaptatum, vt, sine magno, quod in aliis accidit incommodo, solari applicari, atque ita imago rei maior et clarior effici possit.

Eorum autem, quae huius ope detexit, sequentia notatu digniora nobis visa sunt:

- p. 9. In arteriis, etiam minoribus, globulorum figura fere constanter rotunda apparuit. Color globulorum non idem; in maioribus egregie ruber, diminuta vasis diametro sensim ad flauedinem declinabat. In minimis, praeter colorem, figura quoque globulorum rotunda, in oblongam mutata est. In rana
20. 21. languescente impulsus sanguinis alternum in arteriam bene distinxit. In quarundam ranarum mesenterio maculae nigrae obuenerunt, dubiae indolis, cum non in omnibus obseruarentur. Conuulsiui ranae motus globulorum progressum adeo turbant, vt retrogradus appareret; languore eidem inducto nullus plane sanguinis motus conspicuus aderat. Motus, qui desisse videbatur, irritato animali ita restituebatur, vt a maioribus arteriis ortus in minores impulsu demum propagaretur; in venis motus simili modo in maioribus primum, deinde et in minoribus restaurabatur. Ligata in diuisionis angulo
17. arteria, sanguis ligatura impeditus, in alterum, priori vacuo relicto, abiit. In rupta forte vena Cl. Auctor effuso sanguine vidit colorem, in coaceruatis globulis rubrum, in singulis dilutum. Idem quoque in
- p. 23. arteria rupta contingere vidit. In mure domestico arteriosus sanguis venoso dilutior, motus in vtrisque rapidior quam in rana apparuit, in venis tamen globuli exacte dignosci potuerunt. In eodem vasa minora sanguinem flauescentem, et minora, vnus globuli, sanguinem albidum vehentia vidit. Eadem fere omnia in vespertilionem obuenerunt. In ranae pulmonibus, sub expiratione animalis, sanguis per vasa, vnum globulum transmittentia, in membranas cellu-

cellularum, roris in modum effusus est, in inspiratione autem quieta omnia visa sunt. In rana terre-p. 16. stri venas mesenterii replebant particulae maiores, tantae molis, ut vas ab iis quodammodo distenderetur. In arteriis haec corpora non adfuerunt. Anp. 17. globuli aërei? In vasis arteriosis atque venosis, eorumque praecipue ramis maioribus globuli, in axe positi, ruborem pellucidiorum ostenderunt, in parietibus obscuriorem, quod ex tunicarum crassitie facile explicari poterit. In aliqua vena maiori ranae p. 21. sanguinem immobilem vidit, diu ita haerentem, donec moto animali concuteretur. In membrana digitorum pedis ranae, vasa duo maiora ad latera digiti excurrentia, caetera vero minora flavum humorem vehentia deprehendit. In mure color sanguinis arteriosi dilutior quam venosi apparuit; ita tamen, ut in axe globuli obscuriorem colorem, quam in parietibus ostenderent, ideoque inversa ratione, quam p. 17 in frigidis Cl. Auctor observauerat. Minora ratti vasa motum progressuum sanguinis p. 26. melius quam maiora conspiciendum prae-buerunt. Globulos autem in calidis animalibus*) omnibus, quae vidit, minores, quam in ranis deprehendit.

Ex his enarratis sequentia praesertim, caeteris omissis, colligi posse videntur:

Sanguinem venosum ab arterioso differre, cum globulorum figura in minimis arteriis mutetur, et globuli, sic mutati in venas transeant, imo in maioribus adeo venis ita persistent. Quanquam enim Cl. Auctor haec in frigidis tantum vidit, eorum

Hh 4.

tamen,

*) Vulgo creditum est, calidi sanguinis animalia nullos globulos rubros in vasis suis vehere, ut adeo HALLERUS de ea re dubitet. Elem. Tom. II. p. 50. Id tamen Nostri experimentis iteratis extra omne dubium positum esse videtur.

H. I. pag. 12. lin. 22. ex errore typograph. pro *vena* leg. *arteria*.

tamen, quae in calidis perspexit, phaenomenorum nullum huic coniecturae contrarium est. Porro, colorem sanguinis magis minusue rubrum a numero globulorum aggregatorum pendere ex plus vno experimento elucescere videtur.

Adiecta est tabula aenea, ab Auctore delineata, in qua globulorum figura et differentia satis eleganter repraesentatur; quae, etsi naturam non prorsus exprimat, caeteras tamen icones, quae hac de re traditae sunt fere omnes superare videtur.

XV.

Adversaria medico practica Vol. I. Pars I. 1769.
Pars II. III. IV. Lips. 1770. 8 mai. alph. 2.
pl. 2. fig. aen. 4.

Non nuper Cl. LUDWIG, praefatione huius operis lecta, ubi causae, quae institutum horum aduersariorum vulgandorum retardarunt, recensentur, de his edendis cogitasse, ac eorum edendorum vnum hunc esse finem, vt doctrinae suae alumni ad medicinam faciendam sese conuertentes, his suis monitis practicis ducantur et iuuentur, intelleximus. Quapropter et hic vel a Cl. LUDWIG, vel ab aliis omnia, quae praxin medicam tam clinicam, quam chirurgicam et forensam spectant, ita colliguntur, vt harum rerum expendendarum fundamenta non solum ex practicis, sed et physicis, anatomicis, chemicis, praecipue pharmaceuticis petantur doctrinis et, si ad rem explicandam opus est, iconibus illustrentur. Nec minus disputationes, prousiones et orationes Lipsienses, ad externos non semper venientes et ab ipsis desideratae, in his aduersariis ita repetentur, vt interdum praecipua solummodo capita cuiusdam argumenti breuiter excerpantur, interdum autem integri libelli

libelli, nouis obseruationibus ditati, prodeant. Tandem et varia doctrinae practicae capita non penitus in institutionibus Cl. LUDWIG exhausta, emendabuntur ac diligentius proponentur. Atque ita hoc opus inceptum et primum volumen, quod quatuor partibus constat, vulgatum est.

In cuius parte prima continentur sequentia: Vol. I.

P. I.

1) *Morbi apidemici, sub finem anni 1757 et initium 1758 Lipsiae grassantis, breuis recensio, mense maio et iunio 1758 elaborata.* Cum morbus Lipsiae non solum, sed etiam in variis Germaniae urbibus, ac iis quidem, in quibus nosodochia militaria fuerunt disposita, grassaretur, non incongruum duxit Cl. Auctor eundem examinare, caussarum et symptomatum vicissitudines ac rationes, electasque medendi methodos repetere et ex obseruationibus suis aequae, ac aliorum medicorum Lipsiensium breuem eius historiam contexere. Erat febris continua putrida petechialis potissimum, interdum febris continua plus minus maligna, mox cum purpura, mox sine ea, interdum hic morbus veram indolem continuae lentae, quam HUXHAMUS neruosam dicit, prodebat. Humida ac tepida tempestas, quae frigidam sequebatur, dein contagium ipsum, in se consideratum, ex commercio cum aegris inductum et porro euolutum, huius morbi generandi occasionem potissimum prae-buerunt. Dispositio ad malignitatem suscipiendam non tantum in solidis, circulum humorum dirigentibus, sed in intima potius humorum mixtione posita videbatur, quae non satis accurate definiri potest. Ad insignem morbi differentiam perpendendam ad quinque imprimis momenta respicitur. Ac primum quidem ad ingressum morbi, secundo ad excretiones, in eo obuinentes, ex primis pariter ac se-

Hh 5

cundis

cundis viis, tertio ad febrem plus minusue acutam, quarto ad motus spasticos, quinto denique ad varietatem hominum, morbo correptorum.

P. 37.

Nos de ingressu morbi videamus. In aliis morbus leni impetu, catarrhali simili, incipiebat et die quinto ad septimum vehementiora symptomata succedebant. In aliis quinto iam die petechiae erumpebant, illique nono seu decimo die, raro decimum quartum attingentes, peribant, sopore vel delirio ferocibus accedentibus. In aliis mox ab initio amaror oris cum nausea, dolor capitis vehemens, celeris virium prostratio, noctes insomnes, anxietas praecordiorum, oculi tristes, facies cadauerosa, fastidium carni, imo omnium alimentorum, haemorrhagiae incompletae, sudores copiosi viscosi, cutis siccitas cum insigni ardore, urina turbida cum sedimento leui, tristem morbi exitum indicabant. Quod si vero sub pulsu aequali et satis forti deliria erant mitiora, cute interea leni madore affecta, aegri vix sibi conscii et praecipue surda stri, minime autem soporosi, lentam morbi solutionem interdum ad vigesimum primum diem et ultra protractam, promittebant.

p. 50.

Indicatio curatoria nititur euacuando et alterando. Venaesectione non adeo opus erat, nec nisi ab initio, quoniam non ad inflammatorias sed ad putridas potius pertinebat haec febris. Vomitoria proderant ab initio interdum, laxantia, clysmata et in progressu morbi, si opus erat. Compositio rhabarbari cum ipecacuanha in sedanda dysenteria erat utilis. Diaphoretica ab initio, ad contagium arcendum in robustis felici cum successu exhibebantur, iisque opiata ad spasmos sedandos et largiorem diaphoresin excitandam non sine fructu propinabantur. Ceterum inter alia camphora, liquor cornu cerui succinatus, applicatis vesicatoriis, nec non acida et cortex Peruvianus sunt adhibita. Blandiora cardia-

ca quamquam sine noxa sunt data, tamen morbi temporis et aegri constitutionis ratione habita, haustus vini boni Rhenani seu Franconici prae reliquis praeſtabat. Nec alexipharmaca calidiora, etiamſi a medicis plerumque iure in putridis reiiciuntur, cum acidis dulcificatis combinata, febre exigua, deliriis aliisque grauioribus ſymptomatibus abſentibus, ſine fructu praefcribebantur.

2) *De extracti hyoſcyami viribus et efficacia prae-* p. 71.
ſertim in melancholicis et epilepticis morbis a Lic. IO-
ANNE ERNESTO GREDING, Ptochotropheei
Waldheimenſis et Mitweydenſis medico ordinario.
Selegit nimirum Cl. Auctor triginta aegros, ad quos ſubinde decem alii acceſſerunt, quorum decem melancholia et, per interualla tantum, mania laborabant, vndecim perpetui erant maniacy, quatuordecim epilepſia et quinque tam epilepſia, quam mania vexabantur. Incipiebat a grano vno, ſaccharo mixto, et uſque ad octodecim grana per diem doſin in nonnullis augebat, ita vt tres propemodum huius extracti libras conſumeret.

Curationum igitur hitoriiſ traditiſ, effectus hu- p. 113.
ius medicamenti Noſter contemplatur. Erant ſudor ſat copioſus, ſomnus plerumque profundus, placidus tamen ac reſiciens, animi tranquillitas atque ſerinitas, corporis vigor et maior alacritas. Hiſ accedunt temporaria brachii ſiniſtri paralytici expeditior mobilitas, nec non aliqua tam epilepſiae, quam maniae mitigatio. Alii vero de obnubilatione, grauitate ac dolore capitiſ, vertigine conquerebantur et ſenſuum internorum torpore. Varia exanthemata, vt maculas fuſcas mox apparentes, mox euaneſcentes, impetigines, puſtulas in mento et gena dextra cum naſi exulceratione, nec non ſarunculos hoc extractum cum leuamine in nonnullis produxit. In aliis vrinam

nam copiosam, diarrhoeam et vomitus, in paucis obstructionem effecit, menstruorum fluxum, ex quinquemestri spatio prorsus cohibitum, restituit, eumque rite succedentem omnino auxit. Salivationem excitauit, nec non muci narium secretionem, dolores rheumaticos, tussim, vti in phthisicis, singultum ac totius omnino corporis languorem ac debilitatem.

Quamquam igitur huius extracti effectus non sunt spernendi, tamen, cum ne vnum quidem ab epilepsia vel mania, nisi cum dispendio non solum sanitatis, sed etiam vitae, prorsus liberauerit, Cl. Auctor concludit, hyoscyamum nec tuto posse exhiberi vsu interno hominibus, nec remedium esse in melancholicis et epilepticis morbis, ita, vti quibusdam videtur, salutiferum.

- p. 119. 3) *Responsum, principis iussu, super variolarum infectione a facultate medica Lipsiensi datum mense iunio 1761.* Commendatur inoculatio ita, ut obiectiones, quae contra eam adducuntur, primum refutentur, et dein commoda eius recenseantur, cautionesque quaedam, inoculationem spectantes, addantur. Summa obiectionum eo redit: inoculatio fundamentis rationalis medicinae, imo planè diuinis legibus aduersatur; ex inoculatione aequè prauī effectus, ac ex inuasiōe naturalium sunt extimescendi; inoculatio variolarum haud praepedit verarum recurrendi; alii ac maiores morbi, post fomitem variolosum, per inoculationem insufficienter euolutum, oriri possunt. Atque summa commodorum haec est: morbus cutaneus in iuniore aetate optime suscitatur, cui accedit minor faciei deturpatio ab artificialibus, quam a naturalibus; haec materiae deriuatio ad cutim et febris, per inoculationem excitata, commodissimo ac opportunissimo tempore suscipi, indeque symptomatibus grauioribus occurrī potest; per inocu-

inoculationem contagium melius, facilius ac prius per cutem transfertur, quam fortuitum per respirationem et salivae vias.

4) *De dextra cordis auricula rupta, mortis subitae causa; observatio icone illustrata* *). Iuuenis robusti ac vegeti, vndeiginti annorum, pectus a calce equi ita percutiebatur, vt humi prosterneretur. Surrexit tamen et in stabulum indignabundus properabat, vbi mortuus concidit. Denudato corpore, nihil animaduvertebatur. Abdomen quidem tumidum erat, nullo modo autem laesum. Thorace autem disquisito sternum erat fractum: quo remoto perexigua sugillatio in mediastino conspiciebatur, nec vllum in pectoris cavitate sanguinis effusi vestigium. Pericardium sero pellucido et sanguine coagulato scatebat. Cor ipsum cum auriculis multo cruore circumdabatur. Auricula vero rupta interne tres habebat fissuras. Quae omnia in icone addita illustrantur. Tum quaedam corollaria et nonnulla alia exempla ex TISSOTO, actis Suecicis, et MORGAGNIO deprompta, adduntur.

5) *De ratione venaesectionis in haemoptoicis.* An.p. 145
tequam de sanguinis missione in tabe pulmonum laborantibus dicatur, ad causas respicit Cl. Auctor, cur in pulmonibus eorum copiosius colligatur sanguis, iisque sanguinis euacuationem accommodat. In omni nimirum corporis vehemente atque immoderata exercitatione, vt saltatione, saepenumero sanguis ad cor dextrum seu anterius ita copiose ac celeriter pellitur, vt a pulmonibus nec suscipi, nec subigi queat. Oriri exinde oportet haemoptysin, et tum suadet Cl. Auctor venaesectionem. Porro in
nimiis

*) Vfus est hac icone DIETERICUS MUMSSEN in dissertatione inaugurali de corde rupto. Lips. 1764. 4.

nimiis animi commotionibus, vti ex moerore et continuis suspiriis ob amissos consanguineos, inopinato impeditum, sanguinis circulum reddidit venae-
sectione liberio-rem. Nec non in spas-
mibus, nec ab inanitione vasorum profectis, e. c. in-
fantum, a vermibus, dentitione, tussi conuulsua, cum
fructu venam secavit. Habituali vero haemoptoe
orta, vel ex labe pulmonum scirrhusa et vlcerosa,
vel ex obstructionibus et spas-
mibus viscerum infimi
ventris et lentore sanguinis venae portae, curet me-
dicus, ne nimia sanguinis missione noceat. Nec
minus caute versandum est cum iis, qui ex varia ca-
cochymia, seu tenuitate sanguinis, seu vniuersali
corporis imbecillitate haemoptysin patiuntur. Quam-
quam vero rari-
or in his sanguinis missio conceditur,
tamen eam non plane intermittendam esse, saltem
interdum, probatur exemplo quodam viri cuiusdam
viginti sex annorum, qui, ex labe pulmonum sum-
mopere debilitatus, ad phthisin pulmonalem inclina-
bat. Qui cum diligenti medicorum cura, di-
aeta accuratissima, imbecillis licet, per tempus conser-
uatus esset, post moderatam corporis exercitationem
in aëre sereno et matutino, tantam sanguinis co-
piam reddebat, vt simul repentinam subiret mortem.

P. 165. 6) *De ratione venae-
sectionis in vomitu cruento la-
borantibus.* Ob argumenti similitudinem coniunxit
Cl. LUDWIG hanc cum antecedenti tractationem.
Causis, vomitum cruentum efficientibus, enarratis,
venae-
sectionem non adeo necessariam esse in hoc
morbo, demonstratur. Nota enim sunt plura Cl.
Auctori exempla feminarum, quae praeterea huic
morbo magis obnoxiae sunt prae viris ob inordina-
tum catameniorum fluxum, in quibus sanguinis ef-
fusio per vomitum ad tertiam vsque libram et vltra
accessit, illisque sanitas restituta est sine vlllo medici
consilio.

consilio. Quamobrem et suadet Cl. Auctor catameniorum fluxum attendere, de eoque rite ordinando cogitare. Qua occasione mentionem facit ancillae cuiusdam, quae, venaesectione ob catameniorum defectum et tensiones abdominales inprimis sub diaphragmate, instituta, paulo post tam enormi ac repentino vomitu cruento laborabat, ut synoptica caderet, et mortua videretur. Hanc ita excitauit, ut aliqua respirationis et pulsus indicia apparent. Tum medicamentis analepticis aliisque adiuta, post aliquot hebdomadas sanitati restituebatur, quam quoque per viginti et, quot excurrit, annos adhuc conseruauit.

Non tantum autem sanguis copiosus et grumop. 173: sus per vomitum cruentum eiicitur, sed etiam massae membranosae cellulares, polyposis concretionibus non absimiles, simul euomuntur. Quam rem quoque non adeo esse extimescendam, a Cl. Auctore exemplo probatur.

7) *De stasi sanguinis in venis, inflammationem* p. 178.
mentiente. Ex dissectione quorundam cadauerum intellexit Cl. Auctor, venas magis, quam arterias sanguine infarctas esse; ex qua re ad putridi magis, quam inflammatorii morbi indolem concludere licet. Arteriae enim inflammationis verae characteres nullo modo prae se tulerunt. Quam ob rem quaeritur quoque a Cl. Auctore: vtrum haec stasis inflammatio, an, quoniam id in venis tantum fit, inflammationi similis dici queat? Recte quoque Nostro monere visus est amicus, cui hanc tractationem perlegendam dedit, stasin sanguinis in venis varicosis tum potissimum mentiri posse inflammationem, cum ea in venis, valvulis destitutis, ideoque non nodosis, sed aequaliter distentis obseruatur, in systemate scilicet venae portae, cerebro, pulmonibus aliisque

aliisque visceribus. Quam quidem rem vltius disquirendam et definiendam esse arbitratur.

P. 189. 8) *Meletemata de putredine animali et morbi putridis.* Traduntur hic obseruationes, quae partim diuersitatem, partim mutationem animalis putredinis et morborum putridorum continent.

P. II. In parte secunda haec sequuntur.

P. 194. 1) *De epidemicorum morborum differentia et ratione eos obseruandi.* Cum in vrbibus, frequentia incolarum celebribus, ob varios diaetae errores, morbi non solum copiosiores, quam in iis, qui ruri vivunt et simplici victu vtuntur, deprehendantur, sed hi ipsi morbi magnam habeant diuersitatem, eo magis enitendum esse Noster arbitratur, vt fallacia signorum intelligantur et notitia morborum epidemicorum non tam vniuersalium, quam qui vni alterique vrbi et prouinciae sint proprii, acquiratur. Endemiorum et epidemicorum morborum confusio non satis internosci possunt. Aër quidem horum generationi inseruit, inprimis autem subita eius mutatio. Nec raro ipsa nutritio et hos morbos nutrit. Nec desunt aliae caussae eosdem efficientes. Suadet propterea Cl. Auctor singulares plures obseruationes colligere et ex iis vniuersi morbi indolem definire. Atque hic opus est summa cura, caussas occasionales et praedisponentes attendendi, quae morbos vel exasperent, vel mitigent; vt symptomata constantia et variantia inde definiri queant. Nec mirus adiuumentum est ad indolem morbi indagandam methodus medendi, quae minime selecta, sed cuilibet aegro accommodata esse debet. Contagiosis porro morbis definitis, illi in duo dispescuntur genera, quorum prius illos attinet, qui ex epidemia vniuer-

vniuersalibus oriuntur, subinde contagio nocent multosque rapiunt, causis sopitis, penitus cessant, nec vnquam redeunt, nisi similes causae eos iterum producant. Posterius eos spectat, qui specifico aliquo contagio nocent, et vel chronici vel acuti sunt.

2) *Animaduerfiones in libellum Ill. DE HAHN, p. 215. quo de ratione variolarum exponit **). Praemissis quibusdam obseruationibus physico botanicis et anatomico physiologicis, primarias, in quibus totius rei cardo vertitur, addit Cl. Auctor obseruationes pathologico practicas, secundum stadiorum ordinem, variolis solennium, ordinatas, et hypothesein, a Cl. HAHN ita excogitatam, vt, variolas oriri ex euolutione arteriarum cutanearum, arbitretur, phaenomenis naturae non respondere ideoque vel precario assumptam esse, vel minus declarari posse euincit.

3) *Responsa quaedam Ill. DE HAHN ad D. p. 246. LUDWIGII animaduerfiones de natura variolarum contra nouum eorum systema directas.* In quibus Ill. HAHN hypothesis vltcrius defenditur, atque ad obiectiones a Cl. LUDWIG, cum eo communicatas, respondetur.

4) *De extracti stramonii viribus et efficacia in tu- p. 259. raudis melancholicis et epilepticis morbis a Lic. IOANNE ERNESTO GREDING.* Est eorum, in quibus effectus stramonii obseruauit, numerus quadraginta sex. Effectus vero erant hi: tranquillus plerisque somnus, pauci somno solito diutius indulserunt, et femina per vnicum diem erat consueto somnolenta.

*) Prodiit Vratislaviae 1751, 4.
Tom. XVII. Pars III. Ii

noletior; in paucis erat somnus turbulentus; porro oculorum hebetudo, caligo, scintillatio, rerum obiectarum vacillatio, visus duplex, presbyopia; alius conquerebatur de solis, absentis licet, splendore. Quemadmodum hae oculorum aegritudines, vnius grani pilula vix deglutita, ab aegris animaduvertebantur, sic quoque iterum, intermisso stramonii usu, ita mox cessabant, ne vllus incommodum quoddam visus retineret.

P. 337. Porro hi effectus sunt animaduersi: lippitudo, copiosa oculorum illachrymatio et conuulsiones, vertigo, ebrietatis sensus, insignis cephalalgia dolor pulsorius ad os dextrum temporis, eiusque, ventis ex ambabus auribus crebrius erumpentibus, mitigatio, lipothymicae accessiones, phantasia laesa, mentis perturbatio plenaria, sitis ingens, clamosa, oris fauciumque siccitas, largum salivae profluvium, raucedo et linguae intumescencia, appetitus bonus nimisque auctus, ructus acidi in vno, nausea, vomituritio in aliquibus, in pluribus vomitus aquoso pituitosi, biliosi, pituita, acidum spirans, ventris tormina, interdum satis atrocia, borborygmi, ventris inflationes, epigastrium durum, dolens, tensum, aluus ut plurimum aperta, rarissime obstructa, in plurimis laxa, in nonnullis diarrhoea; sudoris ac urinae excretio erat largior; menstruorum fluxus non solum augebatur, sed per quadriennium absentia restituit hoc extractum; ple-
rorumque inter eius usum corporis alacritas.

P. 343. His stramonii effectibus praeterea adnumerat Cl. Auctor singultum sat vehementem, dolores rheumaticos, frigus plus minus vehementens, febrem plus minus validam et pruritus totius corporis. Ita quoque tussis sicca, post largum sudorem euanes-
cens, sanguis per tussim euomitur, praecordiorum anxietas, purpura chronica, furunculi et dolores cordis punctorii, effectus secundarii esse videntur.

Ex

Ex his omnibus effectibus concludit Noster, p. 344. stramonio, parua dosi propinato, sopiendi vim et insignem inesse acrimoniam, quae humores potenter resoluat et ad varia colatoria maiore copia pellet, solidasque corporis humani partes debilitet et spasms obnoxias reddat. Quam ob rem quoque euacuantis, inter eius vsus adhibita, plus obfuisse, quam profuisse videbantur. Nullus, vti ex observationibus patet, pristinam sanitatem prorsus recuperavit, nisi adolescentem epilepticum ab epilepsia, spasm remanente, liberatum excipias. Plurimi vero morbi mitigationem ac imminutionem senserunt. In aliis morbus peior reddebatur, et tres, in quorum cadaueribus multa praeternaturalia erant, moriebantur. Arbitratur itaque Cl. Auctor, stramonii extractum epilepsiam interdum tollere, minime autem solum, sine demulcentibus, roborantibus et antispasmodicis tuto exhiberi posse aegris. Mitigari enim huius vsu videtur morbus, sed res aegri in perniciem vertuntur.

5) *De hernia inguinali cum crurali complicata* p. 348. *observatio, animadversionibus illustrata.* Hernia eminentiam oblongam nec insigniter eleuatam ostendebat, et cruralis quidem, tamen et ea, cum versus os pubis extenderetur, inguinalis quoque esse videbatur. Repositione per aliquot dies frustra tentata, et variis medicamentis sine fructu propinatis, herniotomia necessaria iudicabatur, quae quoque instituta est. Incisis itaque integumentis, saccus exiguus herniosus adeo strictus conspiciebatur, vt difficulter incideretur, in quo omentum ita callosum, ab anteriori parte exiguum intestini ilei flexum comprehendens, erat, vt sine ligatura posset praescindi. Intestini itaque protrusi parte, nulla labe affecta, reposita, annulus dilatabatur quodammodo ad disquirendum

rendum interiorem ambitum, nec quidquam cum perciperetur, vulnus obtegebatur. Remediis variis tum adhibitis, nulla tamen subsequebatur excretio aluina, sed aegra, tensione imi ventris magis magisque aucta, ac subinde debilitate ita confumebatur, vt moriretur.

p. 352. Abdomine aperto, omentum omnino expansum et vasa eius ob summam tensionem duriora, callosa et quasi exsucca, ligamentorum ad instar, deprehendebantur. Inter eam intestini ilei partem, quae, viua adhuc aegra, inter operationem reposita fuerat, alia pars detegebatur iamiam sphacelosa, quae iuxta vasa cruralia sub ligamentum POUARTII abscondita erat, et haec erat altera cruralis hernia in viua aegra, a priori non satis distincta. Ceterum erat ileum huc illuc angustum.

p. 354. His obseruationes, hernias omnino spectantes, a Cl. Auctore adduntur. Ac primum quidem varias omenti tensiones considerat, quibus et saepe nausea et vomitus herniosorum et grauidarum adscribi debent. Nec arbitratur, vomitum a quolibet ventris tumore effici posse, sed ventriculo, vel vicino duodeno eorumque irritationi tribuendum esse. In eiusmodi vero validis atque vniuersalibus tensionibus omenti non magnum expectat ab herniotomia adiumentum. In feminis porro herniae non solum exiguae sunt, sed reperiuntur cruales in feminis crebrius inguinalibus, quam in viris. Causae huius rei praecipuae Nostro videntur, praeter latitudinem marginis anterioris peluis, progressus choeridarum vascularium, quae ligamenta rotunda vocantur. Circa quem nimirum pinguedo arctius concreuit, quam circa vasa spermatica in viris. Contextus itaque cellulosus circa vasa cruralia magis cedit.

6) *De processibus intestinorum tractatio, iconibus p. 363.*

illustrata. Sunt hi intestinorum extensiones, et quoniam eorum fabrica in vniuersum est membranosa, in omnibus quidem tales processus oriri posse opinatur Noster. Verum, an in crassis hoc fiat, dubitat, cum processus eos in tenuibus et quidem in ileo potissimum obseruauerit, quod ob valuulorum absentiam et motum tardiozem, nisi formationi, tamen extensioni inseruit. Figura erat eorum conoidea, et crassities, si cum intestino vicino comparatur, vna eademque, nec non firmitas; interdum maior, interdum minor amplitudo atque angustia, quam in intestinoprehenditur, longitudo eorum duorum pollicum erat et ultra, orificium eius cum diametro intestini conuenit interdum; ea vasa sanguifera, quae a parte mesenterii ex propaginibus vasorum mesaraicorum oriuntur, et intestina cingunt variis anastomosibus, in processu ipso non circularia sunt, sed longitudinalia. Hi laterales processus oriuntur, vel a parte mesenterio vicina, vel ab altera eidem apposita. Id quod in figuris additis illustratur. Quamquam autem Noster delineationem horum processuum in fetu declarauit, atque figura quoque adiecta illustrauit, nec non rariora forte exempla successiuae extensionis largitus est, tamen et in suis extensionem quamdam accedere non dubitat.

7) *Meletemata de putredine animali et morbis p. 381.*

putridis continuata. Finiuit CL. LUDWIG iam primam partem *) observationibus de putredine animali. Atque hic potissimum demonstratur, debilitatem foetorum mox causam, mox effectum putredinis esse.

lib. 3

In

*) vid. supra p. 496.

6) De

P. III.

In parte tertia haec leguntur:

- p. 387. 1) *Dissertatio de euolutionibus corporis animalis sani et aegri in uniuersum.* Id, quod inuolutum est in triplici naturae regno, se euoluit. Hoc apparet ex salium genesi, arborum gemmis et fetus animalis mutationibus. Refert itaque Noster omnes mutationes, in vita animali euenientes, ad euolutiones, et quoniam vita animalis vel in sanitate, vel in aegritudine cernitur, dispescit eas in sanas ac morbosas euolutiones, vt vires vitae et morbi rite discerni et inter se conferri queant. Antequam autem hoc accuratius explanet, circumscribit limitibus vocem euolutionis, quae est successiua in corpore humano partium fluidarum et solidarum mutatio, in incremento, conseruatione et destructione eius animaduersa et, cum motus reciproci in minimis non satis pateant, actio ipsa tantum ex effectibus cognoscitur.
- p. 396. Euolutiones in sano corpore attendendae haec sunt vniuersales: 1) Euolutio nutrimenti in digestionem, quod in chyli et sanguinis elaboratione de nouo inuoluitur. 2) Euolutio sanguinis in secretionibus et aliis humorum elaborationibus, in lymphae ceu humoris nutrientis elaboratione rursus inuoluta. 3) Euolutio lymphae vario modo ad solidas partes adaptandae, quae in ipsa applicatione et coniunctione cum fibris in eorum naturam quasi inuoluitur. 4) Euolutio fluidi neruei, obscura quidem, attamen in vniuerso corporis vigore per sensum ac motum declarata, vt in ea summa vitae animalis praestantia cernatur. Particulares sunt biliosa, spermatica genesis et confirmatio ossium cet. Euolutiones morbosae in variis excretionibus cernuntur solitis, aequae ac insolitis. Dum nimirum per vires solidarum partium elasticas ac vitales fluidae particulae in corpore mouentur, euoluuntur, et vario modo

modo disponuntur, acres et viscidae vel alio modo morbosae ac noxiae simul circumducuntur, subiguntur, resoluuntur et expelluntur. Quam ob causam evolutionis ideam Cl. Auctor quoque ad fluidas partes transtulit, cum solidarum partium evolutio non nisi ex motu fluidorum, per quem nutritio et conservatio partium incrementumque eorum dirigitur, intelligi queat. Quomodo hoc ex fabrica omnium partium solidarum et earum continuata nutritione, sic ex vulnerum cicatrice, carnis fungosae genesi et induratione callosa membrarum subinde extensarum, ossium incremento, nec minus ex morbosis ossium exostosis, ex fractorum ossium coalitu et callo formato elucet.

2) *Commentatio de morbo et morte amatae con- p. 407.*
lugis mense decembri 1767 conscripta. Praemissis iis, quae constitutionem, morbos superatos ac vitam omnino debilem aegrae spectabant, ad morbum ultimum, quo erepta est Cl. LUDWIG carissima coniux, considerandum se accingit. Iam diu ante tempus obstructione alvina cum perpetuis anxietatibus valde laboravit aegra; ea vero per quatuordecim dies continuata, sub crudelissimis doloribus, summa anxietate coniunctis, et stupendo abdominis ambitu, multis in et externis remediis frustra adhibitis, placide ea est mortua.

Corpore denudato, ambitus feminae macilentae p. 440.
 et tenerae erat vnae vnius cum semisse et quinque pollicum, filo circum circa ad regionem umbilicalem ducto. Integumentis, ita expansis, difficulter incisis, intestina tenuia flatibus non adeo distenta inueniebantur, coecum amplum quodammodo quidem eminebat, non autem adeo inflatum erat. Colon, ubi a coeco sursum procedit, parum distentum, subinde vero ad mediam partem transversim,

seu zonam coli, ita expansum erat, vt medius ambitus vlnae semis et quatuordecim digitorum esset, et transuersa zona a dextro latere vsque ad lienem, vbi se abscondebat, vlnam vnā cum quadrante et tres digitos aequaret. Omentum in tanta distensione ferme prorsus euanuerat. Colon postea, sub liene paruum quidem, nulla autem labe corruptum, disquisitum, ad peritoneum ac diaphragma adhaerebat. Inciso mesocolo, saccum, qui ventriculus esse videbatur, veram et connexam coli partem, supra modum extensam, esse, intelligebatur. Quo sacco euacuato, qui morbi, mortis et erroris causa erat, eoque paululum reclinato, sub eo verus ventriculus, paulo minor quidem, sed aëre nulloque alimento repletus, nec callosus, nec inflammatus, versus hepar vero dextrorsum et retrorsum valide ita depressus, ne edere ructus vomitusue, nec quidquam ferme vltimis diebus per cardiam in eum descendere potuisset, detegebatur. In ileo nonnullae conuolutiones sunt animaduersae, cuius pars aliqua, ante obitum incarcerata, sphacelosa erat et herniam cruralem, viua adhuc aegra, sistebat. Hepar prorsus satum erat, fellea vesica multis calculis diuersae magnitudinis impleta quidem, bile autem non destituta erat. Obex itaque, quem ibi Noster quaesivit, et aegra quoque sensit, deprehendebatur in illo sacco, qui erat pars coli, sub liene progrediens et ad angustum locum sub liene ad diaphragma accreta. Faeces in eo contentae adeo tenaces erant, ne per duodecim dies in aqua maceratae, solutae sint. In media porro eius parte massa inueniebatur, bruno primum, dein nigro colore tincta, a mercurio viuo agitata ac subacta. A septem autem vnciis mercurii, quem aegra subinde deglutiuit, ne drachma quidem colligi potuit.

3) *Oratio de dissensu medicorum in commodum ar. p. 452.*
tis salutaris conuertendo, mense maio 1759 in solemn
doctoris inauguratione recitata. Inquirat hic Cl. LUD-
WIG in comoda et incommoda, quae redundant in
medicinam ex dissensu medicorum, et normam dat,
ad quam dissensus et controuersarum opinionum
examen componi debeat, vt ille ad optimum finem,
hoc est, ad veri inuentionem, ducatur. Ad hoc ef-
ficiendum causas dissensus paulo accuratius perse-
quitur.

4) *Dissertatio de topicorum medicamentorum usu p. 473.*
in variolis. Cum multi sint, qui arbitrentur, va-
riolarum decursum ip variis stadiis non solum inter-
nis, sed externis quoque remediis adiuuandum esse,
haec ipsa autem sententia finibus circumscribenda
videatur Nostro, operae pretium iudicat, quosdam
hic statuere. Balnea calida et frigida, pediluua et
fomentationes non reiicit Cl. Auctor tum, cum in-
fectio variolarum vel naturalis vel artificialis instet,
variolis autem aduenientibus, ea non concedit, ac
iis vim deriuandae materiae variolosae denegat. Ae-
ris vicissitudinum ac omnino regiminis calidi ac fri-
gidi magna cautio est adhibenda. Vis enim aeris
frigidioris vasa cutanea non roborat, sed stringit et
sudorem variolosum reprimat. Nec probat, ob in-
flammationes chronicas remanentes, remedia, oculis
externae applicanda praeseruatiōis causa; pari mo-
do faucibus, quoniam anginae variolosae saepe nu-
mero occasionem dant. Cui quidem, si adest, aptis tum
illi succurrendum est remediis. Cum variola porro
fit pars inflammata cutis, in abscessum mutanda, de
maturatiōe, externis remediis adiuuanda, atque in-
cisione praestanda, quaeritur. Verum non opus esse
videtur Nostro, cum plerumque maturatio supprimen-
da potius, quam excitanda sit. Nec nimium timet

resorptionem, partim ob puris densitatem et spissitudinem et ob locum, partim cum incisio pustularum eam nec praecaveat, nec in confluentibus fieri queat. Neque necessariam incisionem arbitratur, pure bono praesente, ob cicatricum aequalitatem. Quod si vero ichorosum est, eam vrget et exemplis confirmat. Quorum occasione fetum, a matre, variolis correpta, editum, vestigia variolarum, forma depressarum passim in corpusculo ostendisse, monet. Vtilitatem puris enim ex vulnerum consideratione in genere diiudicat, illudque cum pure varioloso confert. Cum tandem raro in iis, quibus topica medicamenta non applicantur, vitia oculorum supermaneat, in aliis vero, variis medicamentis tentatis, variae inprimis ophthalmiae oriantur, nonnulla de cura oculorum in stadio desquamationis addit. Ex his apparet, topicorum usum in variolis saepenumero noxium esse, ideoque caute in iis applicandis versandum esse.

p. 504. 5) *De vi cardiaca opii disquisitio.* Cum Cl. LUDWIG se notatum intellexisset ab Ill. TRALLES *), quod post opii usum cardiaca suaserat **), quoniam, secundum Cl. TRALLES opinionem, ipsum opium non cardiaca vi destitutum est, constituit Noster, ea, quae hac in re expertus est, breuiter tradere ac dubitationes, hac de vi opii enatas, addere. Comparat primum quidem opium cum vino, utrique calorem concedit. Quemadmodum vero inebriatio, a vino excitata, systema neruorum debilitat, sic et ex usu opii idem euenire solet. Hoc vidit Noster in Africa. Tum cardiaca vis definitione ita, uti ipse TRALLES eam concinnauit, in eo posita, ut indicationi vitali satisfaciat, somni, vini et opii vires, quatenus

*) in tractatu de opio Sect. III. p. 265.

**) vid. in diss. de diarrhoea in febris acutis. Lips. 1754. 4 §. 14.

nus cardiacae et vires vitae instaurantes dici possunt, inter se ita comparantur, ut pateat, vim cardiacam, quae in successiva operatione opii observatur, non prorsus quidem esse denegandam, eam tamen non absolutam, sed maxime limitandam esse.

His expositis, pauca Noster de usu opii addit. P. 514. Quod ab initio quamquam magnopere timebat ob tristes, quos viderat inter Turcas, effectus, tamen in posterum illud cum fructu adhibuit, ideoque cautum illius usum suadet. Ac primum quidem semper, opio a Nostro adhibito, curavit, ut primae viae liberae essent, dein in viam sanguinis bene inquisivit. Plethora vera enim vel sanguinea, vel ipsa obesa praesente, opio non utitur, quoniam facit plethoram febrilem. Aequè noxium illud iudicat in plethora spuria. Quod si vero, his bene disquisitis, ab alia irritante causa spasmi in systemate nervoso oriuntur, opium exhibitum excitat sanguinis circulum, febrim moderate auget, et spasmo sedato, liberiores reddit humorum circulationem. In spasmo autem, ab inanitione vasorum profecto, sedulo ad gradum inanitionis ei, qui opio tum utitur, respiciendum est. Quae enim si moderata est, aliqua, licet non constans, virium excitatio potest expectari; sin vero nimia solidorum debilitas cum magna fluidorum iactura, ut in haemorrhagiis nimis, adest, nulla potest effici.

6) *Commentatio de suctione vulnerum pectoris* P. 517. cum delineatione tubuli ad hos usus apti. Si venenatum contagium in corpus vario modo ingeritur, pessima inde, nisi cito deriuatur, oboriuntur symptomata, quid, quod mors inducitur. Atque hic maxime vulneris suctio requiritur, quae inter veteres a Psyllis et Marsis fiebat, nostris vero temporibus ob metum contagii suscipiendi ligaturis, parti inie-

iniectis, profundaue scarificatione et cucurbitulis, multa cum flamma applicatis, nec non larga ac diuturna suppuratione, suctionis loco vtuntur. Cum vero haec saepenumero non sufficiant, et sanguis vel alius humor cito e cavitatibus sit educendus, suctio vulneris requiritur. Quapropter hic potissimum de suctione vulnorum pectoris agitur. Operatio quidem empyematis et situs aegri cum aptis tubulis, cum vulnere coniunctis, ad materiam deriuandam sufficere videntur, sed suctio interdum necessario addi debet. Et quamquam SCULTE TUSE et ANELLIUS instrumenta ad pectoris cavitatem, a liquoribus variis peregrinis liberandam, inuenerunt, tamen, ob ampliorem horum apparatusum atque ob periculum contagii suscipiendi, quod iis, qui sugunt, imminet, nouum instrumentum, quo suctionis labor et metus suscipiendi putridos halitus a chirurgo prorsus declinari, et suctio continuata fieri possit, a b. BREUERO, chirurgia claro et Nostro excogitatum est. Constat hoc ex tubo, diaphragmate diuiso. Ille vero media in parte perforatus et ita adaptatus est, vt lagenula, ope cochleae, ei queat applicari, in qua id, quod per foramen post diaphragma fugitur, fluit. Instrumentum accurate est delineatum.

p. 530. 7) *De sulphuris venerei viribus et efficacia in curanda epilepsia habituali.* Auctore I. E. GREDING. Est illud nouum medicamentum, e cupri virginis tribus, et mercurii per destillationem purificati novem vnciis compositum, et a Cl. PASQUALATI *) cum praeparandi illius modo, quem Noster quoque hic inseruit, traditum. Dosis eius est granum vnum, duo, interdum plura. Experimenti gratia dedit Noster cani grana tria et per totum

*) vid. EIUSDEM diff inaug. de epilepsia. Vindobon. 1766. 8.

tum diem nulla eius animaduvertebatur mutatio. Altero die post quinque grana non solum crebriores vomitus, sed tantam etiam effecerunt virium prostrationem, ut nec pedibus insistere posset, nec quidquam appeteret. Tres dies post, eo iterum sanato, tria grana per aliquot dies mane exhibebantur, quae sanitatem eius nullo modo immutabant.

Quo facto, Cl. GREDING hoc remedium cum p. 534. mucilaginis gummi Arabici parua quantitate et syrupo de poeonia in pilulas vnius grani ponderis red-egit, et septem epilepticis exhibuit. Ex quorum morbi historiis apparet, hoc cupri sulphur tam parua, quam auctiori dosi nec in curanda, nec in subleuanda epilepsia habituali quidquam valuisse, illudque tutius ac mitius egisse, quam HELVETII antepilepticum puerorum, et WEISMANNI crystalli venereae antepilepticae. In vno nimirum appetitum imminuit, duae insigniorem expertae sunt nauseam, quatuor vomitum, duo alui purgationem, totidemque obstructionem obseruarunt. Nec menstruorum negotium hoc turbauit, etiamsi interdum paullo copiosiora fluxerint.

8) *De morbis epidemicis vernalibus observationes* p. 543. *singulares.* Quamquam ii morbi saepenumero breui et sine remediis in robustis finiuntur, tamen et illi ex constitutione hiemis frigidioris et siccioris vel tepidioris et humidioris diiudicandi sunt, et attentionem medicorum merentur. Hiemis itaque et veris vicissitudines diligenter ut considerentur, necesse est. His aliisque causis commemoratis, curationes vernales, quae interdum et horum morborum causae sunt, examinat, earumque commoda ac incommoda recenset, et observationes, pathologiam morborum vernalium illustrantes, atque per nonnullos annos Lipsiae a Nostro collectas, communicat cum Lectoribus.

ribus. Ac potissimum quidem febrium continuarum, intermittentium, tumorum erysipelaceorum et oedematosorum mentionem fecit. Vbi singularem prorsus morbi transitum obseruauit in quibusdam adolescentibus. His enim tumoribus, vel medicamentis discussis, vel sponte euanescentibus, ad scrotum, et interdum ad inguina, similes tumores deprehendebantur, qui post paucos dies iterum euanescebant. Singularem hanc materiae viscidae catharrosae metastasin esse Noster putat.

Tum praecipua therapiae capita considerat, et doctrinae eius generali id, quod sparsim monuit, accommodat. Quapropter Cl. Auctor purgantia prophylactica, sanguinis missionem, qua occasione de moderamine febris, quod summe necessarium hic Nostro videtur, differit, resoluentia et roborantia et succos expressos, infusa et decocta radicum tonicorum et resoluentium, nec non essentias et tincturas acres tartari et antimonii persequitur, atque monstrat, non vniuersalem medendi methodum stabiliendam, sed aegris eorumque constitutioni atque viribus esse accommodandam.

P. IV. In parte quarta huius voluminis sunt sequentia:

P. 579. 1) *Tractatio de morbosa lymphae ad colatoria organa conuersione.* Postquam lymphae originem, eiusque usum nec non illius abundantiam in semine virili ac lacte in mammis demonstrauit, ex phaenomenis, in variis morbis obuenientibus, a Nostro declaratur, cur interdum optima et lymphatica pars, quae in prospera corporis valetudine ad varia secretoria non defertur, post actiones vniuersales laesas tandem eo deriuetur, quae morbosa lymphae ad colatoria est conuersio. Ac primum quidem ad semen virile ac lac accedit, quoniam ex morbofis eorumdem

dem mutationibus eo euidentius intelligitur, in iis partem lymphae nutritiae esse. Id quod ex nimia feminis et liquoris prostatae orificii et ceruicis vteri profusione, nec non ex abscessibus lacteis probatur. Porro ~~ad~~ cauitates faucium et pulmonum, tunicam pituitariam narium, ad tubum vniuersum alimentarem in dysenteria, lienteria, fluxu coeliaco et haemorrhoidibus mucosis respicit, ac tandem de saluatione, nimio urinae profluuiio, perspiratione aucta ac sudore, suppurationeque nimia agit, et in his omnibus morborum lymphae conuersionem fieri posse, monstrat.

His phaenomenis collectis, ad nomina, huic p. 600. morbo imposita, sese accingit Cl. Auctor, et, cum variis variis Auctores vtantur, his examinandis, paululum immoratus est. Nomina vero sunt potissimum haec: glutinosum spontaneum, pituita vitrea, diabetes, excretiones colliquatuae. Atque hac in re definienda praecipue respicit Noster ad glutinosum spontaneum et glutinosum adscititium, quae maxime inter se differunt. Hoc enim per diaetae errores in corpus inducitur, et viscidae indolis est; illud autem humores optimos tenues lymphaticos continet. Praeterea autem lubenter largitur, viscidum adscititium ex eo, quod solida relaxat, generando glutinoso spontaneo posse dare ansam.

Tum ea, quae hic proposita sunt, ad causas p. 603. vniuersales a Nostro reducuntur, quorum aliae diaetae in vniuersum attinent, aliae ex therapeuticis indicationibus, male applicatis, proficiscuntur. Tandem ad methodum huic morbo medendi Noster venit, et, quamquam illa in vniuersum non potest stabiliri, tamen quaedam monita particularia subiicit. Atque haec cernuntur in aëris vicissitudinibus, balneis, in excretionibus contrariis excitandis, vt lene est vomitorium in diarrhoea, sudor in urinae profluuiio,

fluio, ac tandem in roborantibus, quae post nutri-
entia propinari oportet. Atque hic Noster prae-
fert roborantia diaetetica medicamentosis. Inter
medicamenta quidem fatetur Noster esse praecipua
martialia et corticem Peruvianum, praeterea tamen
vitriolum martis, alumen, santalum rubrum, rubia
tinctorum, nec non tormentillae et bistortae radix,
dummodo aegri viribus et constitutioni accommo-
dentur, quoque conueniunt.

p. 610. 2) *Commentatio de natura variolarum, earumdem
que noxis, propter infitionem, metuendis.* Continet
haec tractatio obiectiones contra variolarum inplan-
tationem ab anonymo factas. Dubitat enim vario-
las morbum esse, et affirmat, corpus variolis depurari,
ideoque medicamenta in his magis inutilia, quam
utilia censet. Quapropter annititur probare vario-
larum infitionem nocere posteritati. Quemadmo-
dum enim omnis, sic et haec mutatio videtur ei esse
periculosa. Ad hoc ulterius demonstrandum multum
exemplum, quod, addito fermento, minus bonum
vinum praebet eo, quod tempori committitur, af-
fert, nec non fructus, quorum maturitas arte acce-
leratur, aqua abundare et ad putredinem procliui-
res esse, asserit.

p. 637. 3) *De belladonnae viribus et efficacia in epilepsia
habituali tentamen.* Auctore LIC. I. E. GREDING.
Quam exhibuit in extracto et in puluere, ita, ut
a grano dimidio inciperet, dein dosin augetet, quae
maxima erat scrupulus dimidius inter viginti qua-
tuor horas, viginti tribus aegris, epilepsia habituali
laborantibus. Ex quorum morbi historiis, quas
hic collegit Cl. GREDING, apparet, belladonnam
ita propinatam, nec plura, nec grauiora symptoma-
ta excitasse, quam infusum eius aquosum, ab aliis
exhibitum.

Iam

Iam cum Nostro eius effectus recensemus. So. p. 695.
 annus erat placidus ac reficiens, nullaue oborieba-
 tur somnolentia atque torpor, quin feminam, somno
 nimis indulgentem, alacriorem redditam usu eius,
 obseruauit. Nullus corporis calor, nec debilis nec
 celer pulsus aderant. Urinae profluvium erat, cre-
 brius largiusque, nec non sudor, alui notabilis quae-
 dam erat laxitas; bini vero alui constipatione labo-
 rarunt. Appetitus in plerisque vigeat. De oris
 amaritiae paucissimi, de nausea, vomitionibus ru-
 stibusque plures conquerebantur; nonnulli vomitus
 spontaneos et pituitosos experiebantur, ubi pitui-
 tam viridescens, ab adolescente bis euomitam, vi-
 dit. Leuiores ventris tormina et ventriculi pressio,
 orisque siccitas cum siti quoque obseruaban-
 tur. Paucis caput doluit, plures vertigine leui
 breuique vexabantur, nonnulli obnubilationem ca-
 pitis, auditus grauitatem auriumque susurrum sen-
 serunt. Oculis autem per plures aegrotarunt. He-
 betudine oculorum cum dilatatione pupillae plures,
 et vnus vera coecitate per tres septimanas labora-
 uit. Omnes propemodum pallidos facie reddidit
 belladonna. Plures frigoris atque horroris sensum
 in singulis corporis partibus, et tres ruborem faci-
 ei, non autem ab initio, perceperunt. Nullum ab
 initio curationis anxium reddidit, postea vero non-
 nulli anxietates praecordiorum passi sunt. Men-
 strua inter huius remedii usum parum mutata sunt.
 Varios dolores rheumaticos excitauit belladonna,
 nec non maculas et pustulas, in nonnullis inter
 eius usum obseruatas, refert Noster inter eius effe-
 ctus.

Vix vero videtur belladonna in humoribus cor-
 poris humani quamdam inflammatoriam dispositio-
 nem excitare. In vulneribus enim nec solito maio-
 rem inflammationem, nec copiosorem suppuratione-
 nem, usu eius continuato, animaduertit.

p. 705. Ex his omnibus omnino autem satis elucere arbitrat^{ur} Cl. GREDING, belladonnā magna sopiendi resoluendique vi et insigni acrimonia scetera. Hinc humores, continuato usu, resoluti, partim versus se et excretoria colatoria, partim versus superiora propelluntur, nervi capitis et alimentorum canalis potissimum afficiuntur, indeque spasmi et atoniae variarum partium temporariae, sat diu remanentes, inducuntur. Quod vero ad ipsam epilepsiam attinet, varias mutationes, belladonnae usu, Noster conspexit. Quamquam pertinent huc capitis in utramque partem conquassationes, singultus, oscitationes crebrae, interdum ad livorem faciei usque, tussis, accessionum epilepticarum tempore, convulsiva, sicca, interdum cum larga pituitae excretionē; maiorem tamen merentur attentionem ipsorum paroxysmorum epilepticorum mutationes. Quorum loco enim tremor artuum solummodo, spasmi superiorum ac inferiorum extremitatum, adeo interdum leues observabantur, sine omni omnino mentis perturbatione. Quapropter quoque constituit Noster, ut belladonnae usus in epilepsia habituali definiri posset, septendecim aegrorum, qui anno superiori extracto stramonii usi erant, diversa utriusque curationis tempora cum paroxysmorum epilepticorum numero, in tabulam coniicere. Ex qua quamquam patet, belladonnā ne vllum quidem ab epilepsia prorsus liberasse, tamen leuamen, quod in imminuenda epilepsia habituali non solum, sed etiam in mitiganda tollendaque mentis alienatione, cernebatur, attulisse. Paruam itaque huius dosin his aegris tuto et cum leuamine exhiberi posse Noster concludit.

4) *Tractatio de doloribus ad spinam dorsī.* Hanc tractationem Cl. LUDWIG ideo praemisit aliae de gibberositate,

rostate, quod variae eiusdem causae ex hoc dolorum examine plenius intelliguntur. Quapropter, mechanismo spinæ dorsi in vniuersum spectato, illiusque ossa, ligamentosa et musculosa fabrica neruorumque nexu omnino præmisso, quaedam de colicis, febrilibus aliisque doloribus symptomaticis, ad lumbos potissimum ortis, exponuntur. Postea ad idiopathicos magis dolores siue spasticas totius spinæ tensiones progreditur Cl. LUDWIG, quæ in sanis post nimis vehementes corporis nifus non raro accidunt, et vt plurimum luxationibus et subluxationibus adnumerantur; nec aliter vero, quam ex flatulentis, ligamentosis et musculosis tensionibus declarari et possunt. et debent. His omnibus in causis, symptomatibus et signis consideratis, remedia contra hos dolores commemorantur et diiudicantur.

Disquisitis nominibus, quibus varii Auctores P. 724. hunc morbum insignire solent, ad symptomaticos, ac primum quidem ad colicos dolores progreditur Cl. Auctor, qui non solum spinam dorsi in consensum rapiunt, sed et thoracem saepenumero petunt. Haemorrhoides pariter non solum versus os sacrum, sed per totam spinam dorsi insignes creant dolores. Nec minus huc pertinent tensiones ac dolores ob menstruorum accessum et difficilem progressum, item grauidarum ac puerperarum. In puerperis iunioribus non solum in partu difficili, si ligamenta musculi et nerui circa os sacrum ad spinam dorsi lumbarem et coniunctas cum osse sacro coxas vehementer tendunt, (qua ex causa fortasse abscessus lacteos hic crebrius oriri putat) sed et in adultioribus, nisi quiete his partibus rebus iterum conciliant, eiusmodi tensiones remanent. Idem evenit in calculosis. Crebrius enim in colica nephritica hae oriuntur tensiones simul cum aliis molestis sensationibus in inguinibus, testibus adque tra-

Kk 2

Etum

Etum nervi cruralis. Lumbaginem febrilem **CL. SAUVAGES**, et omnino dolores, ad spinam ad caput usque ascendentes, in febribus explicat Noster ex saburra acri primarum viarum, eosque inter signa intermittentium refert. Purgatis enim primis viis cessare hos dolores exemplo probat, etiamsi febris non prorsus sedata est.

p. 731. Haec de symptomaticis, iam de idiopathicis doloribus ad spinam videamus. Germani hos dolores his nominibus tribus insigniunt, (*versagen, verbrochen, wehe thun*) ad quorum normam tres quoque Noster constituit dolorum, ad spinam dorso ortorum, species. Ac primum quidem de tensionibus flatulentis, dein de tensionibus variis in ligamentosis partibus spinæ dorso, denique de tensionibus ex stasi serosorum, vel ex parte etiam sanguineorum humorum in fabrica musculosa agit. Hi interdum sunt continui, interdum remittunt. Raro quidem accidit, ut ligamenta ultra modum tendantur, vel ex parte dilacerentur, vasa comprimantur et lacerentur, humor effundatur et lentæ corruptiones materiae effusæ, nec non abscessus ad spinam dorso et caries, atque osteosteatomata inducantur, de quibus fusius egit **CL. HERRMANNUS** *). Pauca autem cum de levioribus et frequentioribus ad spinam dorso anterioris exostosis commemoraverit, eae hic a Nostro ad ductum iconis declarantur. Vbi vertebrae his tensionibus non solum diducuntur et cartilago ligamentosa ultra modum tenditur ac dilaceratur, sed etiam ligamentum anterioris vertebrale commune extenditur, oboritur dolor ad spinam, qui in quiescentibus iterum sopitur, interea tamen exostosis

*) v. Diff. inaug. de osteoatmate, Lips. 1767. 4. c. fig. Comm. nostr. Vol. XV. p. 484. v. Memoires de l'Acad. roy. de Chirurgie Tom. IV. 1768. 4. c. f. p. 84. Comm. nostr. Vol. XVI. p. 5.

bus gignendis occasionem praebet. Ac eiusmodi exostoses veras ac densas, a crustis osseis, fungosis, vt in posterum in gibberositate senili Cl. Auctor ostendet, diuersas, quae non anchylosin efficiunt, sed motum aliquem, licet difficilem spinae admittunt, haec icon sistit.

Tandem stases serosas, vel leuiter inflammato-P. 743.
rias in musculis, a parte posteriori spinae collocatis persequitur Cl. LUDWIG, quae quoque a nimia tensione spinae proficiscuntur, et inspiratione cohibita impediuntur. Expiratione enim subita admissa, humorum in minimis vasis et in contextu cellulari praepeditur circulus, quod sequuntur leues inflammationes cum multis doloribus.

Refutato a Nostro Cl. POUTEAU*, qui hos P. 745.
dolores tribuit secessui musculorum stratorum ex suo situ (*deplacemens de muscles*), ad auxilia in his tensionibus applicanda progreditur, quae tribus speciebus horum dolorum ad spinam dorsi sunt accommodanda. Si nimirum hi dolores a ligamentosis et musculosis tensionibus oriuntur, pandiculationem crebriorem, vel lentam spinae dorsi extensionem suadet Cl. Auctor, ideoque non improbat eum extensionis modum, quem vulgo solent exercere, vtrumque describit et vni alterum praefert. Dein externe balnea, frictiones, vnguenta et epithemata laudat, et extensionem in lectulo, vario modo tentatam, commendat. His porro addendum esse medicamentorum antispasmodicorum usum monet. Vbi praecipue commemorat fuliginem splendentem, castoreum et optimum radice rubiae tinctorum puluerem, quem *Grapp* dicunt. Magno enim cum successu in his doloribus dedit sequentem puluerem, in duas partes diuisum: castorei et fuliginis ana scrupulum

Kk 3 dimi-

* Primae decadis supplement. I. Comm. nostr. p. 155.

dimidium, nitri depurati et concharum sine igni
praeparatarum ana scrupulum vnum, nec non rubiam
tinctorum in infuso et decocto cum fructu exhibuit
in his tensionibus.

XVI.

Della idropisia de' Gelfi. THEOD. GAZA In-
terpr. In Milano, nella Stamperia de Gio-
vanni Montani. 1767. 8. mai. pag. 145. sine
dedicatione.

i. e.

De hydropie mororum, Auctore CL. IACOBO
CATTANEO.

Antiquissima fuit veritas, eademque semper ma-
nebit: Non intellecti nulla est curatio morbi.
Cum ergo mori, adeo utilis in re oeconomica arbo-
ris, frequens interitus omnino exactam mereatur
considerationem, mirum non est, in eius causis
cognoscendis, atque remediis his adaptandis mul-
tum iam operae impensum fuisse. Opiniones istas
atque in usum vocata remedia CL. Auctor in praef-
tione enarrat, simul vero errores hac in re commis-
sos arguit. In opere ipso mittimus considerationem
physiologicam generalem plantarum, tractationem
de historia mori, comparatamque eius crescendi ra-
tionem et culturam in patria ipsius China, cum ea,
quam in Italia nanciscitur: ex qua tamen denique
p. 41. colligitur, vegetabile ex regione calida et sicca sen-
sim delatum in frigidam et humidam, succis in len-
torem procliuiibus non satis motis et diuisis, neque
perspiratione sufficiente vtens, denique et qualitate
et quantitate humorum infirmari, adeoque suffoca-
tum perire. Incrementum plus vel minus celere
p. 43. plantarum ab elaboratione succorum in iis et perspi-
ratione

ratione iustis limitibus inclusa pendet: qua quidem in re praecipua causa sita videtur, cur mori in Italia maiorem acquirant molem, quam in China, cuius incolae amputatione, transpositione aliisque auxiliis opus habent, quo impedian, ne incrementum arborum harum nimis cito desinat. Vbi e contrario a coelo humido et loco umbroso transpiratio p. 53. minuitur, omnis vegetatio et nutritio arboris languescit; imo bombyx ipse ab esu foliorum laeditur, p. 55. quae externam aliquam humiditatem contraxerunt. Maius adhuc detrimentum capiunt mori, si partes oleosae et aquosae, quae succum iis proprium constituunt, non satis exacte misceri inter se possunt, idque partim ob caloris, partim ob particularum salinarum defectum: unde aut stagnationes in vasis, aut succi mere aquosi proueniunt, aut succus ipse, p. 57. licet lactescens, ut aliis vegetabilibus locis umbrosis accidit, venenatam ac rodentem indolem acquirit. Incautus etiam modus ramos praecidendi, cum omnem superficiem perspirabilem fere prorsus tollat, multum confert ad morbos huius arboris: quae p. 60. tamen incommoda saepius praeuertuntur, noua vegetatione in radice excitata. Et quamquam haec ipsa, ramis nimium dispersis et auctis, saepe nimiam nutrimenti copiam fugit, sublatoque ideo aequilibrio inter partes superiores et inferiores noua causa infirmiae valetudinis enascitur, neque tamen et in hoc casu naturae desunt auxilia, quandoquidem vetustissimi et profundissimi radiceis rami ab humore intus stagnante corrumpuntur et pereunt: imo morus in superioribus pariter atque inferioribus partibus iam infirma, praecisis vetustis ramis, priscum successu p. 71. vigorem denuo acquirit. Morum vero morbo lento laborare, ideoque operatione per ferrum indigere, docent color flauescens, foliis cito superueniens, et imminuta in superioribus partibus ve-

- tatio. Haec autem incisio, cum horizontalis sit, effluuium succi proprii efficit, qui lacteus et glutinosus facile inspissatur, et plagam vernicis ad instar obducens transudationem humorum impedit: quod
- p. 72. etsi non fiat, actio tamen aeris et solis, discissa vasorum orificia comprimendo, idem praestat. Neque vero incisio, perpendiculari etiam directione facta, neque terebratio, licet plagae apertae maneant, conseruare arborem possunt, nisi simul auferri vitata radix, et fibrae nouae in superficie terrae horizontaliter proserpentes eiusdem vices supplere queant. Errant etiam, qui nonnisi tenuiores ramos praecidunt: gemma potius iunioris ramuli succrescentis, quo maior ipsi in cortice duriori perforando resistentia superanda fuerit, eo maiorem ipsa firmitatem et vigorem consequitur. Saepius etiam nimia copia fibrarum ex radice productarum ad vnicum ramum tendit, qui nimis increscens totam arborem corrumpit, quae igitur res summam attentionem postulat. Insignem etiam causam corruptionis Cl. Auctor in eo inuenit, quod agricolae aratro saepius tangant teneras radices fibrillas, easque ideo destruant atque euellant.
- p. 77.

Si ergo morus tantam copiam succorum sugendo suscipit, quantam neque ad vegetationem partiumque nutrimentum impendere, neque transpiratione dissipare potest, quaeritur, qua ratione haec abundantia detrimentum inducat? Succus in vasis longitudinalibus ascendentes, iisdem obstructis, versus latera premuntur, contextum cellularem occupant, ibique putrescunt. Sectio facta potissimum affici spatium inter corticem et librum docet; vnde quoque copiosus fungorum ex fisso cortice propullulantium prouentus enascitur. Ab exterioribus tamen his partibus versus interiora proserpit malum, et strata quaedam medullae infestans, ea a reliquis separat: in

corruptis

corruptis arboribus eadem lux phosphori similis ob-
servatur; quam aliae arbores fibrae debilioris et ad
aquas crescentes, v. c. populus, offerunt. Mor. p. 87.
bus ergo iste non sine iure cum hydropo comparari
potest, partim ob causae remotae convenientiam,
suppressas nempe euacuationes, partim ob causam
proximam, nimirum effusionem succorum in cau-
cellularia, ab obstructis vasis profectam: et quam-
quam symptomata nonnihil discrepare videntur, haec
tamen differentia vere essentialis dici nequit. Ipsa
tamen haec causa, proxima, alias morbi ipsiusque
mortis arboris causa, saluberrima eidem esse potest,
si ab interioribus via panditur ad euacuandos nimios
humores. Quicquid ergo abundantiam humorum
in arbore ipsiusque vigorem augere potest, facile
morbum istum efficit: et quamquam lente pereun-
tes arbores potius ex inopia succorum interire at- p. 92.
que arescere videntur, eadem tamen omnino earum p. 93.
ratio est. Similem morbum etiam, in vlmō obserua-
tum, Cl. DUHAMEL descripsit. Inde lacrymatio
spontanea, etsi videtur a laesione violenta profecta,
saluberrima tamen est, et ipsi structurae arboris con-
venientissima; cuius effectus nonnumquam supplen-
tur amputatione aut plagis minoribus artificialibus,
quibus omnes succi in contextu celluloso eiusque vtri-
culis, quos MALPIGHIIUS dixerat, stagnantes, ex- p. 96.
trorsum ducuntur et eliminantur; ex lacrymatione
autem, diutius subsistente, formatisque inde profun-
dioribus sinubus et cauernis denique integra arbor
interitus excauatur, verum hac ipsa mutatione corri-
gitur et renouatum quasi vigorem nanciscitur, vti
et in aliis arboribus accidit. In excauatis eius-
modi arboribus effluxus quidem humorum non adeo
ingens esse videtur, quam vbi plaga minor fuerit:
sed vere superficies interna maior insensibilem quasi
egressum humoris efficit, alteri si non anteponen-

dum, certe aequiparandum. Et tales arbores omnium diutissime durare certissima res est. Prolixè postmodum Cl. Auctor incrementum arborum in genere describit, differentiam inter vegetationem, quae in foliis subsistit, et inter florum fructuumque protrusionem exponit, et quomodo alteruter finis aut obtineri queat aut vitari, docet, atque inde explicat locum THEOPHRASTI, *) quem fronti libri huius imposuit, eumque cum aliis ex eodem Auctore depromtis comparat. Spiritus quippe nihil est, nisi aqua in formam vaporis resoluta; qua prius succus resinofus pini, de qua Auctor iste loquitur, spissescit, vasa ipsa implet et obstruit, arboremque in taedam conuertit, qui effectus non potest praecaueri, nisi resinae exitus ope incisionum, in arbore, factarum, concilietur. Atque haec omnia suo modo ad moros etiam applicari possunt, in quibus tamen commodum hoc non solum atque vnicum esse videtur, sed simul vero simile est, mutari hac ipsa ratione in iis succum venenatum, quem ab arboribus infectis proxime adstantibus sugunt, quandoquidem contagium nunquam communicari moro iam excavatae Cl. Auctor perspexit. Cum igitur ea folia optimae sint indolis, quae a moris, aetate iam provectoribus, depromuntur, neque vero arbor vlla ad summam senectutem accedat, nisi excavata fuerit; cum puncturam insectorum, subtrahendo nimiam succorum abundantiam, fructus aliarum arborum maturare experientia doceat; cum lignum arborum excavatarum melius operibus manuariis inseruiat, meliusque flammam alat; vtpote densius, neque succis adeo scatens: omnino inde patescit, quantum utilitatis cauitas interna harum arborum praestet. Neque vero putandum est, omnem in cauis eiusmodi truncis vegetationem suspensam esse, quippe quae

viuidior

*) Lib. V, cap. XV.

viuidior potius obseruatur, quam in plenis, adeo ut p. 124.
 excreſcentias lignoſas duriores reliquo trunco pro-
 ducat. Ex his omnibus neceſſitas atque vtilitas in-
 ciſionis inſtituendae cognoscitur ad praecauendos p. 130.
 morbos arboris, quam THEOPHRASTUS, iisdem
 ductus rationibus, primo tantum in arboribus resino-
 ſis ſuaſerat, BACON VERULAMIUS vero vltius
 extenderat, et CL. TONGE in transactionibus An-
 glicanis clarius expoſuerat. Ruptura vero ſpon- p. 135.
 tanea optime efficitur a gelu, cuius effectus tres cau-
 ſas adducere ſolent: ſiue volumen ſuccorum ab eo
 augeri, qui in glaciem verſi vaſa diſrumpere, ſiue
 ſolem potentius reſoluere ipſos ſuccos antea gelatos,
 eoſque fortius expandere; ſiue rupturam hanc a ſola
 abundantia aſcendentis in vaſis ſucci proficiſci. Neu- p. 137.
 tra tamen opinionum harum Noſtro plane arridet,
 qui denſari ſuccos, atque exſiccari et obrigeſcere fi-
 bras a frigore vehementiori, hincque interſtitia in-
 ter has formari aſſerit.

Non autem ſola theoria ductus, ipſe commendat
 inciſionem, ſed leiſusdem comoda inſtitutis experi-
 mentis edidit. Primo terebrationem tentauit, p. 139.
 quae vero fini propoſito minus reſpondebat: ſcal-
 pello igitur ſemicirculari inciſionem oualem fecit
 ſeptemtrionem verſus, vſque ad medullam pene-
 tran-tem, et quidem in parte trunci terrae proxima.
 Septemtrionalem partem ideo praeferebat aſtrali,
 quod in hac lignum durius et ſtrata arctius ſibi im-
 poſita liberio-rem humorum effluxum quodammodo
 impeditura fuiſſent; poſſunt tamen exiſtere caſus, in
 quibus orientalem vel occidentalem eligi oporteat.
 Aetas arborum, perationi ſubiiciendarum, tenerior p. 144.
 eam non prohibet, et ipſa in variis arboribus duo-
 decim circiter annorum felici cum ſucceſſu peracta
 fuit: verſus vigefimum autem annum, vbi morbus
 quam maxime timendus eſt, ipſa etiam ſumme ne-
 ceſſaria

cessaria iudicari debet. Haec vero experimenta omnia ulteriori omnino studio oeconomorum magis excolenda et confirmanda sunt: obiectum enim, in quo versantur, summa attentione dignum quilibet aequus rerum aestimator censebit.

XVII.

Sopra lo scorbuto dissertazione del Signor Dottor GIOVANNI VERARDO ZEVIANI, coronata della Reale Academia delle Scienze e di Belle-lettere di Montova. In Verona 1776. Nella Stamperia Moroni 4. pagg. 43.

i. e.

Cl. ZEVIANI dissertatio de scorbuto, quae praemium reportavit ab academia regia scientiarum et elegantiorum litterarum, quae Mantuae floret.

Questio ab Academia proposita haec fuerat: quidnam sit praestantissimum ex remediis prophylacticis aduersus scorbutum, speciatim eum, qui in terra continente grassatur? quam declaraturus Cl. Auctor breuissime signa praecipua scorbuti declarat, et ad causas progreditur, quarum tres praecipue statuit, victum peruersum, deficiens exercitium corporis, et passiones animae: Inppressam autem perspirationem, cui tamen vix non omnes ex recentioribus primas partes in diro hoc morbo producendo tribuunt, prorsus inter causas negligit, et paucis tantum tamquam effectum cachexiae, a peruersis alimentis inductae, tangit, vbi reliquorum etiam praecipuorum symptomatum rationem reddit. Statuit etiam aliquam differentiam inter scorbutum acidum et alcalinum. Remedium autem, quod suadet,

suadet, est lac animalium in priori morbi specie humanum, in altera brutorum, vegetabilibus nutritorum: hoc enim partim curationi, partim praeservationi inseruit, in qua posteriori indicationes ad quadruplicem finem tendunt, nempe ad impedimentum, ne particulae acres in corpus ingerantur; ad eas, quae iam in illud introductae, vel in eo generatae sunt, expellendas; ad easdem corrigendas et mutandas; et denique ad solida demulcenda et ab acrimonia illorum defendenda. Haec omnia lac praestat, praebendo alimentum dulce atque omni acrimonia destitutum, sustinendo et promouendo diuresin, potissimum si ab animalibus, gramine pastis, desumatur, acrimoniam obtundendo et mucilaginem tenuem supeditando. Exterior etiam eius usus ad ulcera et reliqua scorbuti symptomata egregius est. Inde famosissimis remediis antiscorbuticis, quorum duas tantum classes constituit Noster, acrium et acidorum palmam praeripere putat, insignemque numerum scriptorum commemorat, qui eius usum in scorbuto extulerunt, simul vero monet, illud tantum sub auspiciis prudentis medici in usum ducendum esse, qui indolem praeparandi et exhibendi modum, diaetam reliquam cet. morbo et constitutioni corporis accommodet.

XVIII.

CHRISTOPH GOTTLIEB BÜTTNERS, *de*
Arzneyg. D. und der Zergliederung menschlicher
Körper ordentl. Lehrers etc. in vielen Jahren ge-
sammlete anatomische Wahrnehmungen. Königh.
und Leipz. bey Zeisens Wittve und Hartung-
Erben. 1769. 4 mai. mit Kupf. 1 Alph. 5 Bog.
mit einer Zueignungsschrift und Vorrede.

h. e.

CHPH. GOTTL. BÜTTNERI observationes
anatomicae per multos annos collectae, c. mb.
aeneis 4.

Et si, quam ex inscriptione conceperamus, spe-
fore ut aliqua saltem ad anatomes amplifica-
dam cognitionem pertinentia proponerentur, im-
tam reddidit libri ipsius lectio, evoluisse tamen eun-
dem non piguit, lectis singularibus illis obseruatio-
nibus, quarum aliae morborum, monstrorum histo-
riam aliae egregie illustrant et perficiunt, in quibus
praeterea enarrandis Cl. Auctor neque scrutinium
causarum, neque similium exemplorum ab aliis nota-
torum commemorationem usquam praetermisit. In-
dicatis ergo vitae suae anatomicae non semper gra-
tissimis fatis, exhibitoque in praefatione indice par-
tium praeparatarum, quae in aede anatomica Cl. Au-
toris sumptibus exstructa asseruantur, prima obser-
tione exponit de femina, passioni iliaca per trien-
nium toleratae tandem succumbente. Annos agens
quatuor et viginti, quarto grauiditatis mense ob ter-
rorem elidit partum magna cum sanguinis iactura.
Excipit abortum colica flatulenta, ruetiosa. Acce-
dunt vomitus chylosi, stercorei, tandem et iniecta
clysmata per os redduntur. Tabe non febrili ex-
tinctae

tinctae sectio colon flatibus distentum et ultra ventriculum in medium pectus eminens, valvulam eius prorsus deletam, intestina tenuia aequae atque rectum sphacelo corrupta, hoc porro cum vtero firmiter et cum coangustatione concretum, glandulas mesaricas obstructas, cetera viscera sana obtulit. Altera P. 8. observatio concernit sarcoma, ad sinistrum fundi vterini latus ope productionis, pollices duos longae, sesquipollicem latae, adhaerens, omento accretum, transversim per abdomen expansum, dextrorsum crassius, pedis longitudine, extus laeue, intus vasculoso carnosum, medium versus durius et tuberculis ichore purulento foetis fartum, quindecim libras cum quarta parte ponderans, inuentum in femina, quae coelebs tam abdomine duro tumidoque, maritata intra triduum filiolum vegetum filiolumque mortuam iusto tempore enixa, secundinis lochiisque retentis, quarto ab ultimo partu die, ex vteri sphacelo obiit. Viscera omnia sana fuerunt, praeter lienem atro sanguine turgentem, hepar pallidum, intus vero cum mollitie viride et cor polyposum. Tertia lapillos promit albos, rotundos, pisi, lentis P. 17. miliique granorum molis, duros cortice lamellato, nucleo albidiori mollioriue praeditos, in arteriis vteri, vesicae et haemorrhoidalibus externis vetulae inuentos. Quarta narratur sectio viri, epiplocele P. 35. laborantis, qui casu ab alto costam septimam sinistram, vertebrarum lumbarum apophyses obliquas et transversas, tertiae corpus nec non ossa tarsi fere omnia, pleraque tamen iamtum cariola, vario modo fregerat, ceterum vero per nouem adhuc hebdomadas viuens, neque paralyfin, neque conuulsiones, neque exfoliationem ossium, sed leuem tantum pedis tumorem phlegmonoden passus, etiam pedibus insistere et incedere potuisse perhibetur. Erat insuper homo polyposus. Quinta puellam sistit, cum corde P. 36. absque

- absque pericardio extra pectus propendente natam, hora demum tricesima quarta a partu mortuam, omnibus, dum viueret, vitae actionibus necens natum perficiendis parem. Adiectae sunt tabulae aeneae, integram puellam altera, altera cor et fabricam thoracis exhibentes. **P. 58.** Sexta gemellas offert ita coalitas, ut capita corporaque duo cum quatuor brachiis, sed tribus tantum pedibus, posteriore digitis octo praedito, conspiciantur. Communis est umbilicus, interque pedes propendet saccus, sex pollicum ambitu, duplicem vuluam, superiorem rectam, inferiorem inuersam, continens. Haec et in tabulis aenea cernuntur. Reliquam descriptionem, ut nimis amplam, neque tamen, quum sceleti examen desit, absolutam mittimus. Septima tradit conformationem puellae, quae, vna cum puero viuente, mortua exclusa, perfecta quidem fuit, praeterquam quod caluaria et encephalo omni careret. Nervi optici ex massulis medullaribus, ceteri ex medulla oblongata prodire. Medulla spinalis et viscera **p. 109.** cuncta recte sese habuerunt. Octaua confirmatur verum nasci posse infantem, cranio et encephalo destitutum, exemplo puellae, quae ita vixit per quindecim horas, epilepsia tandem extincta. Haec etiam medulla oblongata caruit, nervisque olfactoriis. **p. 121.** Cetera erant, ut in proxime descripta. Nona profertur fetus immaturus, thorace et abdomine patentibus, visceribusque extrorsum pendulis, in lucem editus. Excepta parte superiori caruit sterno, dein thymo, diaphragmate, cystide fellea, musculis abdominalibus, peritoneo. Pericardium cum hepate, ventriculo et rene sinistro concretum fuit. Viscera omnia **P. 132.** nuda. Decima describitur hydrocephalus enormis, per annos duodeviginti toleratus a puella, cuius saepius natae caput, post epilepsiam octo dierum, sensim ita distendi coepit, ut tandem haberet circumferentiam

tiam triginta pollicum. Stupida mutaue etiamnum
 miseram vitam trahit in lectulo, tenui victu, den-
 tium, scorbuto labefactorum, vsus ignara. Anno
 aetatis vicesimo primo fluorem album, dein catame-
 nia, crassum licet sanguinem euacuantia, rite tamen
 fluentia, experta est. Praeter caput nudum coali-
 tum, partes reliquae corporis marcidiae nil singula-
 ris habent. Vndecima proponitur tumor capitis P. 155.
 cysticus, sanguine congrumato refertus, cum carie
 insigni ossium frontis bregmatisque dextri, in iuue-
 ne, duorum et viginti annorum febre acuta extincto,
 repertus. Erat inaequaliter rotundus, quatuorde-
 cim pollicum circumferentiae, octo latitudinis, lon-
 gitudinis nouem, ponderisque sesquilibrae, cum pro-
 ductione simili, introrsum per cariosa ossa facta, qua-
 tuor digitos longa, totidem lata et sesquipollicem
 crassa, ponderis librae dimidia, internae ossis breg-
 matis dextri superficiei accreta. Sponte natus tumor
 anno quarto aetatis pisum aequauit, cessitque com-
 pressioni; mox tamen rediens, sensim creuit tactu
 mollis, donec, pleuritide a iuvene superata, planus
 durusque redditus, anno elapso, mollescere rursus,
 vtque diximus, augeri inciperet. Duodecima agita P. 169.
 tur quaestio, num puer quidam vndecimo anno ver-
 beratus ex vapulatione, an ex causis, in tenera aeta-
 te iam praesentibus intortam receperit spinam?
 quorum hoc obtinuisse demonstrans Cl. Auctor varia
 de gibberositate adhuc disputat. Decima tertia ex P. 188.
 ponit de monstro sine capite et visceribus, quin immo
 et brachiis, vna cum alio infante bene conformato
 excluso. Libras duas cum dimidia ponderans quin-
 decimque pollices longum, loco capitis massam in-
 formem, integumentis pilisque testam, habuit. De-
 fuerunt digiti pedum plerique, ani orificium, scro-
 tum cum testiculis, pene quamuis bifurcato praesen-
 te, porro viscera, neruique omnes. Diaphragmatis
 Tom. XVII. Pars III. L1 vesti-

vesicae urinae, intestinorumque, non tamen
 continuorum, quaedam simulacra fuerunt. Exter-
 nae formae utramque faciem adiecta tabula mon-
 p. 202. strat. Decima quarta adumbratur lobus inferior
 pulmonis sinistri, in os conuersus, inuentus in viro
 septuagenario, cuius ossa emollita, pulmones vomi-
 cis oblit, viscera infimi ventris sphacelo confecta,
 diaphragma inflammatum, cor denique marcidum
 p. 205. et paruum reperiiebantur. Quinta decima tandem
 et vltima observatio fetum exhibet tubarium, ante
 sex circiter hebdomadas conceptum a femina, quae
 statim a congressu refrigerium passa, febre inflam-
 matoria periit. Aperto abdomine, ingens occurrit
 sanguinis extrauasati copia, quae ex vasis tubae dextrae
 disruptae, fetum istum adhuc continentis, efflu-
 xerat.

XIX.

Differtatio inauguralis de tunicis vaginalibus te-
 stis et funiculi spermatici, auctore IOANNE
 ERNESTO NEUBAUER, Gießensi, Gießae
 1767. ex officina Brauniana. 4. pl. 6. tab.
 aen. 1.

Cl. Auctor dignissimus celeberrimi Argentoraten-
 sis Professoris anatomiae LOBSTEINII disci-
 pulus, qui ipse nunc in Ienensi academia communi
 applausu anatomen docet, difficilem de tunica vaginali
 testis doctrinam, LOBSTEINII monitis atque obser-
 vationibus adiutus, explicare, in se hac dissertatione
 felici cum successu suscepit. Notum est, viros do-
 ctos, qui de fabrica corporis humani exposuerunt,
 mirum in modum inter se, quantum ad inuolucro-
 rum testis descriptionem attinet, discrepare, ita ut
 ne de eorum quidem numero et nominibus conue-
 niant.

niant. Quod quidem, vti de omnibus, sic praeci- p. 8.
pue de *tunica vaginali*, seu, vt mauult dici NEU-
BAUERUS de *vaginalibus tunicis* valet; quam tuni-
cam VESALIUS *erythroideam* *). FALLOPIUS
et alii veterum *elythroideam*, COLUMBUS *darton*,
VERDIER *peritestem*, plurimi tamen recentiorum
inprimis post REGNERUM DE GRAAF *vagina-*
lem dixerunt. Veteres non nisi vnā agnouerunt;
in quo recentiores nonnullos habent consentientes.
Alii contra duas *vaginalem* scilicet *funiculi* et *testis*,
et rursus alii, inter quos HALLERUS maxime et
LOBSTEINIUS censendi sunt plures; et is impri-
mis, quem vltimo loco nominauimus **) triplicem
vaginalem numerat (*vaginalem* scilicet *funiculi pro-*
priam; *vaginalem testis propriam* et *vaginalem com-*
munem testis et funiculi) cuius quoque vestigia Cl.
Auctor sequitur. Has vero tunicas vaginales omnes
ita distinguit NEUBAUERUS Noster, vt doceat:
primum vasa, funiculum spermaticum constituentia,
pluribus cellulosaе substantiae laminae inuolui, qua- p. 17.
rum interiores arcte vasa coniungunt obducuntque;
deinde epididymidis maximam partem cum teste in
quodam sacco peculiari ambos, insuper vestiente atque
combinante, libere fluctuare, exterioresque laminas
substantiae illius cellulosaе cauum cylindricum forma-
re, inferiori extremo saccatum funiculum spermaticum
testemque cum epididymide descriptis, vaginalibus
funiculi et testis inclusis, continentem. Pleniorē
et subtiliorem descriptionē harum tunicarum
Ll 2 omnium,

*) Coniungit tamen eam cum cremastere, monetque
nonnullos conuicere, illam ab *ἐλκτρον* (scribendum po-
tius; *ἐλκτρον*) quod volumen seu vaginam significat ita
nominari, λ in ε atticorum more conuerso vid. de
corp. hum. fabr. L. V. cap. 13.

**) Apud HALLERUM in *elementis physiologiae* Vol.
VIII. p. 420.

- omnium, multis quoque minoribus annotationibus passim ab Auctore Cl. illustratam, omittimus, cum ea omnia, lectu quamvis per se dignissima, sine figuris difficulter intelligi queant. Vnum modo hoc dolemus Cl. Auctori non innotuisse, antequam hoc scriberet, quae post HALLERUM, CAMPERUS praecipue et HUNTERUS de processu peritonaei ad testes protulerunt, unde origo tunicarum vaginalium omnino deducenda videtur. Quapropter etiam enixe, si, quae hic scripsimus, ad Auctorem Cl. pervenerint, rogamus, ut comparare ista cum suis observationibus easque inde magis illustrare ne dedignetur. Quod eo felicius praestitutum Cl. Auctorem praevidemus, cum ipse iam peritonaei cum tunica vaginali not. h. cohaesionem ceu veram eius originem observauerit.
- p. 29. Septum intra tunicam vaginalem funiculi et testis a p. 37. variis Auctoribus descriptum, ex morbofo statu vel p. 41. administratione anatomica tantum ortum esse, pluribus probat. Vaginalem tunicam communem meram laxiorem substantiam cellulofam sistere GAREN-GEOT et MONRO putarunt. Veram tamen tunicam esse, a vaginali testis et a cellulosa, vasa cingente,
- p. 42. diuersam, Auctor Cl. demonstrat, et usum tunicarum vaginalium explicat, descriptionem quoque administrationis anatomicae, qua usus est, inseruit, figuramque, quam ipse delineavit, adiecit.
-

Noua physico medica.

Facultatis medicae Vindobonenfis doctores et professores sunt hi:

GERARDUS LIBER BARO VAN SWIETEN,
inclytae facultatis medicae Praefes.

ANTONIUS DE HAEN S. C. R. M. Consiliarius
aulicus, Archiater, institutionum pathologicarum
et praxeos Professor primarius.

HENRICUS IOANNES NEPOMUC. CRANZ,
S. C. R. M. Consiliarius, institutionum physiolo-
gicarum ac materiae medicae Professor.

MATTHIAS COLLIN S. C. R. M. Consiliarius
Anatomiae Professor.

NICOLAUS JOSEPHUS IACQUIN institutio-
num rei herbariae et artis chemicae Professor.

FERDINANDUS LEBER chirurgiae Professor.

VALENTINVS FERDINANDVS LEBMACHER artis ob-
stetriciae Professor.

Iam 1765. amici artium atque scientiarum *Vliffingae* sunt congressi et, nonnullis legibus sancitis, prae-
mium, quod est moneta aurea cum signo societatis, no-
mine auctoris et anno, quo proposita est quaestio, con-
stituerunt quaestioni, quotannis eruditorum examini
subiiciendae. Senatus *Vliffingensis* hanc societatem fo-
vebat, et anno 1769. a *Seelandinis* statubus *Seelandi-
nae societatis Vliffingensis* nomine ea insigniebatur,
quo anno etiam primam commentariorum *Vliffin-
gensium* partem *) quae plerumque chirurgica spe-
ctat, vulgarunt.

Elaborationes linguae Batavae, Gallica vel Latina
conscribendae et Cl. IUSTO TIEENK, qui socie-
tati perpetuo ab epistolis est, tradendae sunt semper
ante diem 1 maii anni illius, qui sequitur annum,

Ll 3

quo

*) Cuius titulum v. in coman. nostr. Vol. hoc p. 554.

quo quaestio est communicata cum eruditis, nec sine societatis venia ab Auctoribus vulgandae. Caeterum in mittendis commentariis eadem sunt observandae leges, quas aliae quoque Academiae praescribunt.

Inter directores, quorum quotannis alii eliguntur, atque socios eiusdem societatis multi sunt senatores atque mercatores. Nos vero eruditos, quantum scimus, solummodo nominamus sodales. Hi sunt:

DAVID DE GORTER Medicinae Doctor et Professor, Archiater Imperatricis Russiae, Societatis Harlemensis scientiarum sodalis.

JACOB PLOOS VON AMSTEL Medicinae Doctor Amstelodamensis.

IOANNES MARTIN HOFFMANN verbi divini minister emeritus Maasluisensis.

SAMUEL HENRICUS MANGER, Sacro Sanctae Theologiae Professor, et verbi divini minister in Academia, quae Franequerae floret.

EVERHARD PIETER SWAGERMAN Chirurgus Amstelodamensis.

DIGNYSIUS VAN DE WYNPERSSSE, Theologiae S. S. Doctor et Professor Leidenensis.

IOANNES FRIDERICUS HENNERT, mathematicum et astronomiae Professor Ultraiectinus.

CAROLUS LINNE, Archiater regius Suecicus.

IOANNES BERNARDUS SANDIFORT, Medicinae Doctor et Professor Hagae comitum. *)

FRIDERICUS HENRICUS CHRISTIANUS HOFF Medicinae Doctor Arnhemensis.

IOANNES IGNATIUS VAN ZELDEN Med. Doctor Academiae Imperialis naturae curiosorum sodalis.

HENRICUS VINCK Medicinae Doctor, Professor Roterodamensis olim **).

Præter

*) vid. Comment. nostr. Vol. hoc p. 351.

**) v. ib. p. 351.

Praeter responsiones ad propositas ab *Eadem* societate quaestiones desideravit ea quoque elaborationes aliae atque observationes virorum doctorum. Ac, cum duae a Societate dignae sint iudicatae, quae praemio argenteae monetae ornarentur, et ad nos pertinerent, lubuit earum hic mentionem facere.

Ac primum quidem commemoramus Cl. ALEXANDRI PETRI NANUYS, Philosophiae ac Med. Doctoris et Professoris Harderovyci observationes *de vera et plenaria urinae suppressione, atque peripneumoniae per salutationem felici curatione, nec non de insigni numero hydatidum, eadem methodo curatarum*; porro Cl. s. VAN NOOTEN *experimenta de electricitate in paralyti*.

Inter quaestiones, ab *Eadem* societate cum eruditis communicatas, hae, a nostro instituto non alienae, videntur dignae, quae repetantur. Quaestio prima ad annum 1770 pertinet: *Potesne naturae scrutator ex cognitis iam observationibus et experimentis consuetaria ad disquisitionem causarum hactenus incognitarum, phaenomenorum colligere? Si possit, qua ratione hoc fiat?* Quae cum Societati ab iis, qui commentarios ei tradiderunt, non penitus exhausta videatur, eandem 1773 denuo proposuit Societas.

Cui simul ad eundem annum nova est addita quaestio ita concinnata: *quaenam sit causa ingentis decrementi collium arenosorum et rivorum (decroissement des dunes et des rivages) in Seelandia potissimum in insula Walcheren atque quomodo illud melius ac facilius, ac iam constat, arceri et praecaveri possit ita, ut ne sumtus nimis inde oboriantur.*

Societas scientiarum *Harlemensis* elegit socios in conuentu, die 21 maii 1771 habito. Hi sunt:

FRIDEERICUS BERNARD ALBINUS Med.
Doctor ac Professor Leidenfis.

EDUARD SANDIFORT, Med: Doctor ac Professor Leidenfis.

ALEXANDER PETRUS NARUYS *) Medicinæ Doctor.

MAXIMILIAN. IACOB DE NAW, Medicinæ Doctor Nimuegiae.

IOANNES FRIDERICUS CLOSSIUS, Medicinæ Doctor Hagae Comitum.

Quaestiones, ab *Eadem* ad anni 1773 et 1774 in eodem conuentu traditas, cum ad nos non pertineant, relinquimus.

Scientiarum Academiae Theodoro Palatinae in congressu publico, qui habebatur *Manhemii* die 20 octobris 1771 quaestio 1773 haec est: *Quinam sint characteres essentiales utriusque sexus filicum, ac imprimis quidem equiseti aruensis, osmundae regalis et pteris aquilinae LINNAEI? Virum firmis argumentis indubitataque experientia germen pollinis seminalis in acervulis vel in aliis locis depressis sine alia fructificatione demonstrari queat, an sit ille ad germinationem plane incongruus.* Quae in conscribendis pariter, ac mittendis commentariis observari debent ab Auctoribus, iis hic enarrandis, cum in antecedentibus saepius sint tradita, **) supersedere possumus,

Electi sunt ab Academia Imperiali Naturae Curiosorum hi socii:

PETRUS BURMANNUS, Professor Amstelodamensis.

IMMANUEL IACOB VAN DEN BOSCH, Medicinæ Doctor Hagae Comitum.

PETRUS BODDAERT, Medicinæ Doctor Ultraiectinus.

Eidem

*) v. infra p. 538.

**) vid. Comment. nostror. Vol. XV p. 174.

Eidem quoque Academiae CHRISTIANUS ANDREAS COTHENIUS Consiliarius Archiater Regis Borussiae potentissimi primarius rerum medicarum et chirurgicarum in toto regno et ipsius huius Academiae *) director, mille imperialium largitus est, quorum usurae annuae a Praefide et Directore huius Academiae quaestioni, quae res clinico practicas attinet, dicari debent. Huius instituti rationem vberiore in peculiari scriptione Cl. COTHENIUM esse redditurum, relatum legimus.

Naturae indagatorum societas *Gedanensis* die 28. februarii 1771 conveniebat ad praemia distribuenda iis, qui ad quaestiones, ab *Eadem* propositas, et a nobis commemoratas in antecedenti volumine **) responderant, atque conquerebatur, sese vnum modo commentarium de canali, aquam inquinatam puram in urbem vehente ***) nactam esse.

Alterius autem quaestionis, viarum straturam et platearum immunditiam spectantis ****) elaborationes quasdam accepit *Eadem*, quarum illa, quae a CHRISTIANO HENRICO THINKEL, qui hospitia militaria regiae Borussiae legionis pedestris de ROTHKIRCH designat, et Nissae in Silesia superiore commoratur, missa fuit, praemio est condecorata.

Praemium quaestionis de nitro murario *****) distribuetur ultimo februarii 1772. die, quod constabit triginta nummis aureis.

Groningae Cl. VAN DOEVEREN *****) successit Cl. PAULUS S' GRAEUVEN et professio-

Ll 5 nem

*) Comm. nostr. Vol. XV, p. 705.

**) vid. Comment. nostr. Vol. XVI. p. 161.

***) vid. ib. p. 163.

****) vid. ib.

*****) vid. ib. p. 162.

*****) vid. Comment. nostr. hoc Vol. p. 163.

nem medicinae ordinariam, praxeos et chimiae adiit die 19 iunii 1771 oratione: *de anatomiae pathologicae utilitate ac necessitate.*

Eodem die eiusdem anni *ibidem* Experientissimus WYNOLD MUNNIKS professionem ordinariam anatomiae ac chirurgiae accepit, cuius adeundae causa *de summis, quas anatome habet, deliciis* verba fecit.

Ibidem CL. PETRUS CAMPER poliater est nominatus.

Harderovyci CL. NICOLAUS GEORGIUS OSTERDYK SCHACHT, IOANNIS filius, praxeos clinicae, chemiae et botanices professor initium praelectionum fecit, praemissa oratione: *homines bene multos ex nimio vitae desiderio mortem sibi operari*, quam habuit die 17 iunii 1771.

Ibidem CL. ALEXANDER PETER NAHUY Profeflor ordinarius anatomiae et chirurgiae est electus.

Brunsvici in collegio Carolino est nominatus professor medicinae Experientissimus LAURENTIUS FRIDERICUS CRELL.

Nuper constitutae Societatis Batavae *) sodalis est nuncupatus CL. IOANNES CHRISTIANVS POLYCARPVS ERXLEBEN. **)

Academiae regiae scientiarum *Nidrosianae* ***) iam vero *Norwegicae* socius est factus CL. HENRIC Ienensis.

Die

*) vid. Comment. nostr. hoc Vol. p. 162.

**) vid. ib. p. 164.

***) vid. Comment. nostr. Vol. XVI, p. 666.

Die 31 maii 1771 Cl. IOANNES WYNGARD, chirurgus et ciuitatis Saltbommelenensis medicus obstetricius *Daventriam* ab amplissimo magistratu lector anatomiae, chirurgiae et artis obstetriciae, nec non civitatis eiusdem chirurgus et obstetricius medicus vocatus est et confirmatus.

Die 1 februarii 1771 *Middelburgi* annum aetatis quinquagesimum septimum agens Cl. PAVLVS DE WIND, Medicinae Doctor, anatomiae, chirurgiae et artis obstetriciae lector, ciuitatis regionisque Middelburgensis chirurgus et medicus obstetricius, Societatum scientiarum Harlemensis et Seelandinae Vlifingensis *) sodalis desiit vivere.

Cl. GVILIELMVS PORTERFIELD medicinae Doctor Edimburgensis variis scriptis clarus ac in primis eo, quod spectat organon visus **), succubuit.

Erfordiae die 19. septembris 1771. Experientissimus IOANNES PAVLVS BAVMER, medicinae et politices Professor ordinarius anno aetatis quadragésimo sexto vitam cum morte commutauit.

EGIDIVS DE BERTRAND PIBRAC, regis ac scholae regiae militaris chirurgus primus et regiae Academiae chirurgicae director, marasmo senili ita consumebatur, vt die 14 iulii 1771 aetatis septuagesimo octauo placide exspiraret *Parisiis*.

Cl. BARTHOLDVS RENON Geometra die 20 septembris 1770 *Cyriczaeae* obiit.

Petro-

*) vid. supra p. 533.

**) v. Comment. nostr. Vol. VIII, p. 401.

Petropoli, die 28. septembris 1771. Cl. LEON-
HARDO EULERO visus amissus, felici operatione
cataractae a Cl. Lib. Baron. AB WENZEL, pro-
fus restitutus est.

Summe Reverendus IOANNES DANIEL MI-
CHAELIS Gottingensis nonnullis annis ante polli-
citus est, CELSII *hierobotanicon* annotationibus et
additamentis partim suis, partim a CELSIO relictis, quae
a domo Celsia accepit, edere. Cum vero haec nova
editio variis rebus retardaretur, *Ioannes Christianus*
Dieterich bibliopola eius curam lubenter in se suscep-
pit. Adnotationes itaque, a Cl. MICHAELIS ei traditae,
dimidiam operis partem explebunt. Totum autem
opus, quod ita inscribetur: OLAI CELSII hiero-
botanicon, cum notis et supplementis IOANNIS
DANIELIS MICHAELIS, duabus constabit par-
tibus, quarum prima 1772 et secunda pars 1773.
prodibit.

Referre hic quaedam de historiae naturalis Cl. vi-
rorum DE BUFFON et D' AUBENTON nuperri-
ma editione, eiusque a priori differentia, mutationi-
bus atque additamentis, quae prodiit apud biblio-
polam Amstelodamensem *Schneiderum* in quarto
1766-1770 in quindecim voluminibus hoc titulo:
*Histoire naturelle générale et particuliere avec la descri-
ption du Cabinet de Roi* par Mrs. DE BUFFON et D'
AUBENTON, non ingratum fore nostris Lectoribus
adducimur, ut credamus.

Ac primum quidem volumini primo oratio a Cl.
DE BUFFON, cum Academiae Regiae scientiarum
Parisiensi associaretur, habita, est praefixa. Haec,
etsi historiam naturalem non attinet, ob elegantiam
tamen praeceptorum de arte scribendi, multis et
egregius

egregiis exemplis probatorum, quae hic adiungeretur, digna iudicata, illique figura aenea cum insignibus Cl. DE BUFFON honoribusque, ipsi tributis, praemissa est.

Dein adiecta est volumini tertio tabula skeleti humani ex b. BERN. SIGFR. ALBINI *) tabulis cum breui omnium ossium skeleti humani descriptione atque dimensione.

Tertio historia felium, praefixa volumini sexto primae editionis, volumini quinto huius editionis est inserta. Animalia itaque domestica in volumine quarto et quinto congesta sunt omnia.

Quarto figurarum animalium voluminum, a quarto ad decimum usque haecenus minus bene ordinarum cuilibet volumini eae sunt insertae, de quibus in quolibet est sermo. Secundum methodum itaque, quae hic obseruatur, volumina, a duodecimo ad decimum quintum sunt mutata, iisque variae figurae additae.

Quinto volumini nono tres praemissae sunt orationes elegantes, quae animalia antiqui ac noui orbis, vtrique communia, concernunt.

Sexto adiecta est volumini duodecimo tabula cum descriptione, in qua figura *equi marini* s. hippopotami falso dicti, ostenditur, qui in museo academiae Leidensis conseruatur, nec minus conuenit cum *leuiathan*, cuius in scriptura sacra fit mentio. Porro et eidem volumini figura *dromedarii* (renne) addita est.

Septimo in volumine decimo tertio, adiecta figura *camelopardalis* (giraffe) ex eodem museo deprompta, cum eius descriptione, dubitationes Cl. DE BUFFON super cornua singuli animalis solutae, insimulque obseruationes de *criceto*, cuius historiam Cl. BUFFON addidit, ab anonymo **) communicatae insertaeprehenduntur.

Octauo

*) vid. infra p. 543.

**) Est vero Cl. ALLEMAND Professor Leidensis.

Octavo simiarum species in volumine decimo quarto collectae sunt, cui figura simiae (iolie guenon) nomine palatine a Cl. BUFFON ad (*monstrum* *) relata, est addita.

Nono incipit itaque volumen decimum quintum a dissertatione de metamorphosi quadrupedum cum cognitione necessaria quorundam animalium, a Cl. de BUFFON omisforum.

Atque ita haec editio aucta est duodecim animalium figuris et descriptionibus, ac variis additamentis cum indice rerum in his voluminibus omnibus contentarum locupletissimo.

Viro Cl. IOANNE CHRISTIANO POLYCARPO ERXLEBEN**) exitinere per Belgium, Galliam Germaniaeque partem, artis veterinariae causa per regis clementiam instituto, reduce *Göttingae* auctoritate publica atque sumptibus *Anatomia* in usum eorum, qui *rei veterinariae* sese dicant, est constituta. Huic praest Cl. ERXLEBEN, qui in fabrica animalium declaranda ac arte haec dissecandi docenda et brutorum aegrorum curationibus tradendis per instituti rationem ita versabitur, ut theoriam pariter, quam praxin huius artis explanet. Ac quanto melius ac utilius hoc fieri possit, quanto magis est necessarium, magna copia brutorum aegrorum Cl. ERXLEBEN traditur, qui non solum ab eo, sed etiam simul ab artis veterinariae studiosis curari debent.

Memoria

*) vid. Comment. nostror. Vol. XV, p. 655.

**) Comment. nostr. Vol. hoc p. 164. it. p. 538.

Memoria BERNHARDI SIGFREDI ALBINI,
Medicinae Doctoris, Anatom. Chirurgiae et
Therapiae P. P. O. in Academia Leidensi,
Praesidis collegii chirurgici, Societatum
scientiarum Petropolitanae, Londinensis et
Harlemenfis socii.

Et si omnes doctrinae medicae partes, quibus no-
stra aetate artis vniuersae complexus constat,
vsum suum ac dignitatem habent, tamque arcto in-
ter se vinculo aptae sunt atque coniunctae, vt nulla
facile sine alterius damno negligi possit ac debeat:
tamen, quae structuram corporis humani dissecan-
dis cadaueribus exponit, ea communi cum veterum,
tum recentiorum medicorum consensu, princeps
omnium, maximeque necessaria existimatur. Nam-
que adhuc valet, quod in patris medicinae praece-
ptis traditur *), *Principium omnis in medicina quae-
stionis esse naturam corporis*. In quo licet ipse ad vni-
uersae naturae cognitionem, ad quam medicus con-
tendat, respexisse videatur, tamen nihil dubitationis
relinquitur, quin praeter cetera corpora, huma-
num maxime intellexerit, in quo cognoscendo, ex-
plorandoque laborari oporteat. Certe tum ipse,
tum ceteri, qui voluerunt esse Hippocratici, ope-
ram dedere, vt in hoc studio excellerent, aliisque,
vt idem conarentur, Auctores exstiterunt grauissi-
mi. Neque enim, vt hoc obiter dicamus, errare
nobis videntur, qui hoc ipso in genere principem
faciant HIPPOCRATEM, quamuis esse non igno-
remus, qui contra sentiant. Sed causam istam
omnem, qui volent, ex Trilleriana disputatione, **)

h. e.

*) HIPPOCRATES de locis in hom. l. 29. 4. I. φύσις τῆ
σώματος ἀρχὴ τῆ ἐν ἰατρικῇ λόγου.

**) De HIPPOCRATIS studio anatomico singulari,
quae prodiit Vitemb. 1754.

h. e. iis, quae ibi indicata sunt, praesidiis, cognoscent. Nos satis habemus in praesenti auctoritatem huius rationis atque gravitatem demonstrare ex eo, quod, ut quisque inter medicos nostrae aetatis et est et habetur artis peritia praestantissimus, ita maxime in cognoscenda hac parte atque perficienda laborarit. Quod cum ostendissent WINSLOVIUS, RUYSCHIUS, RAVIUS, VIEUSSENIUS, ESTACHIUS, HEISTERUS, HALLERUS, alii, non modo dum viuerent, magna nominis celebritate floruerunt, partimque adhuc florent, sed et apud posteros in magna laude ac dignitate semper manebunt. Inter quos cum praecipuo quodam iure B. SIGFREDUS ALBINUS referatur, viduum viueret, et meritis et dignitate amplissimus, nobisque ob praestantissima interioris doctrinae monumenta longe carissimus, memoriam illius eo, quo solemus, modo legentium studiis commendare volumus.

Ipsa quidem ex clara gente natus est a 1697. d. 24. febr. Francofurti ad Viadrum. Namque patre usus est B. ALBINO, P. P. Therapiae in Viadrina, consiliario et archiatro regis Borussiae, matre Catharina Susanna TH. S. RINGII, Iuris Professoris in eadem academia celeberrimi, filia. Parentes cum non ignorarent, quanta vis esset disciplinae domesticae, animum filii, ubi primum per aetatis rationem fieri potuit, cum ipsi virtutis et doctrinae amore imbuerunt, tum aliis, bonis literis et moribus excolendum, perficiendumque tradiderunt. Atque haec cura patris ac diligentia tanto felicius cessit, quanto maiorem huius rei opportunitatem nactus erat. Etenim a. 1702. cum Leidam ad munus Professoris Anatomiae et Chirurgiae obsecundum esset euocatus, et summos in omni genere disciplinarum viros reperisset, qui ei fauere ac curarent

perent, praeter cetera praecipuae felicitatis com-
moda id filio contigit, ut per omne literarum spa-
tium, quod percurrendum suscepit, duces habere-
ret longe peritissimos. Quod vel sola eorum nomi-
na indicant. Namque graecae ac latinae linguae a
SOMMERBIO et VESTERHOPIO perceptis, ad
philosophiam conuersus non minus ad reliquas hu-
manitatis partes esolendas PERIZONIUM, GRO-
NOVIUM, BERNARDUM et SANGUINUM,
primarios in suo quemque genere viros, secutus est.
Quorum a scholis cum recte cogitandi, scribendique
ac differendi facultatem adolescens deportasset ta-
lem, qualis vel in viro probatur, factum est, ut iam
tum a peritis ingeniorum existimatoribus iudicaretur,
forte, ut is aliquando vir magnus existeret. Ne-
que id temere. Namque dudum obseruatum est,
inferiorem in iuene literarum humaniorum co-
gnitionem fere praecludere magnorum virorum ce-
lebritati, quin aperire illis Famae atque Honoris
templum, et rebus, quaecunque aggressi fuerint,
grauioribus aptos praestare solere. In nostro qui-
dem ita se habere apparuit. His enim ab literis pa-
ratus cum ad patrem, reliquosque artis medicae do-
ctores celeberrimos, sicut RIDLOVIUM, RA-
VIUM, DEGERUM et BOERHAAVIUM di-
sciplinae causa accessisset, hos omnia, ut docet, la-
tine docentes non solum celerius intellexit, tradita-
que facilius percepit, sed et eam virtutem, quae
summa doctoris est, erat consecutus, ut, quaecum-
que audiuisset, vidisset, legisset, cognouisset, cogi-
tasset, cum ipse periculum facisset vel docendi vel
scribendi, summa perspicuitate et diligentia aliis tra-
deret. Ut autem omnes sibi ex vniuerso disciplina-
rum ambitu vnam et alteram, in qua maxime habi-
tent, eligant, ita et Noster praeter botanicam, quam
adamabat, anatomiam imprimis et chirurgiam per-

discendam sibi sumserat. Vixebant tum tunc duo in primis viri, qui vtriusque artis docendae faciendae dexteritate essent nobilissimi, **SCHEIUS** quidem et **RAVIUS**. Ad hos ergo se applicat Noster, eisque artem praecipiendo, demonstrandoque tradentibus frequens adest, ingenii solertiam et assiduitatem singularem utriusque probavit, ut, quidquid in arte existeret, liberaliter cum illo communicarent. **RAVIUS** profertim tanta Nostrum complectebatur benignitas, ut, quotiescunque in sanandis vulneribus et variis vitiis ad arduas curandi vias, quas operationes vocant, sibi confugiendum esset, **RAVIUS** non solum adhiberet, cuius rei usus et consuetudo carum habuit, ut in difficillimis rebus, tanquam in calculo velica, si huic innatus est, educendo, quam artem **RAVIUS** egregie callebat, ipse tandem excollet. Sed quamvis hoc erat consecutus, alia ut sciret, tamen, ut sunt magna ingenia, plura desideria videbantur, quibus se a vulgo medicorum seberare, et in paucis clarus esse posset. Itaque dignitate candidati ornatus a. 1718. patris consilio Lutetiae Parisiorum se contulit, ut tum nosodochiis obviandis tum praelectionibus Celeb. **DUVERNEY**, **VALLANT**, aliorumque audiendis facultatem nancisceretur cognitionem huius generis rerum, quam non haberet, augendi, atque amplificandi. Plurimum autem vix unam hyemem commoratus, a curatoribus academiae Leidensis amplissimis, ut domi munus lectoris anatomiae et chirurgiae in se reciperet, evocatus est. Horum voluntati cum Noster, quamquam in vitis, utpote qui alias antea academias visere contulerat, cessisset, paucis post reditum diebus ab amplissimo senatu academico, suffragante facultate medica, sine praegressa disputatione doctor creatus est. Neque ita multo post, **RAYRO** suo ad damnum in-

gens academias defuncto, illius munus, licet tanto
fulcro et adiumento destitutus, praegressa de *anato-*
me comparata oratione ita subit, ut dignus omnino
Cl. *RAVIO* commendatione censeretur, nec non
talem se praeberet, qualem cognitam iudicarent.
Ex quo etiam factum est, ut stipendium eius an-
nuum augetetur. Academia cum a. 1721. obitum
patris lugeret, nec haberet, quo afflictis erigeretur,
praestantia filii, tanto patre digni, magnopere confir-
mata est. Quae de cunctis omnium suffragiis effe-
ditum est, ut locus Professoris anatomiae et chirur-
giae, qui patris obitu vacabat, ad eum deferretur,
quem quidem die 9. Novembris eiusdem anni oratio-
ne de *vera et ad fabricae humani corporis cognitionem*
directa praestanda occupavit. Ab hoc inde tempore
non solum id egit, ut studio adolescentium, qui in
ipsum se disciplinam ac fidem commiserant, docendo
inseveret, sed etiam allaboravit, ut coniecturalis
artem, quam profiteretur, auctam, ornataque re-
linqueret. At primum quidem consuetissimus praeparatorum
anatomicorum apparatus, quem ab auctore sibi legatum, Academia servavit, lateret, nec quid-
quam utilitatis, nisi quae insipientibus forte contem-
gere solet, haberet, cum ipse rogatu Curatorum,
Consultumque urbis, notis illustratum, cumque vitae
et curationis ratione, quam Cl. Praeceptor in calen-
dosis adhibebat, auctum, ornatumque a. 1729. pu-
blicavit. Quo studio et labore quantam ab idoneis
harum rerum iudicibus inierit gratiam *ALBINUS*,
facile est intellectu. Neque enim facile quisquam
poterat inveniri, qui vel in ternendo, diiudicando
que hoc apparatus *ALBINO* esset acutior, vel in de-
scribenda Raviana calculi secandi ratione, quem *ap-*
paratum lateralem vocant, solertior, quippe qui eandem
ab *RAVIO* cum nemine communicatam, solus ex
pluribus, quibus interfuerat, curationibus conge-
tam

sem habebat. Quo facto osteologiae studiosius de-
 scriptionem ossium corporis humani, divulgata.
 Musculis deinde ex ingenti cadaverum apparatu di-
 ligentius inuestigatis, observationibusque, quae
 fieri poterat accuratissima inter se collatis, quae
 quod omnia super hac re scripta longe post se reli-
 queret, cum eruditis communicavit. Sic cognita
 ne, quam in anatomia partium crassiorum habere
 demonstrata, quid in anatomia subtiliore videretur,
 opportunam ostendendi occasio est facultatem. His
 cum L. ADRIANUS egregius ille pinxit
 artifex cum a Nostro petisset, ut delineationes, quae
 cera impletarum, quae coloribus colligerentur,
 sibi traderet, Noster eius voluntati morem pre-
 bens arterias primum et venas intestinumque,
 quas luculenta dissertatione illustratas ederet, non
 diu ita multo post altera, prima non inferior, de
 sede et causa coloris Aethiopum, leucosorumque
 hominum exponeret, subsecuta est. Iam cum in-
 texisset, delineationes haecenus ossium fecissetque
 bonas esse, accuratius in hanc rem inquirere con-
 silium putavit: quae absoluta egregia monumentum
 fuit, a Cl. VANDERARIO, qui aliquot annos
 tabulas musculorum manus in opere myologico con-
 pserat, aeri incisae, nobiscum communicavit. Facto
 annis post in magno, quod moliebatur, opere an-
 tico occupatus tabulas myologicas edidit, quae de
 omnibus modo se probaverunt, sed tantam simul ad
 admirationem excitant, ut totam intelligentissimus
 quisque anatomiam ita elaboratam ab ALBINO co-
 optaret. Tum septem tabulae veteri mulieris pro-
 vidae, addita una insuper tabula cum peculiari femi-
 situ, a semet conspecto, prodierunt. Myologiae
 absoluta tabulas ossium ad eundem modum omitti-
 re non dubitavit. His tandem cum tabula vis-
 chyli ferum, venam azygos, arterias intercostales,
 aliae.

aliquos vicinas partes referente, finem imposuit. quarum omnes in *annotationibus academicis*, quod opus observationum optimarum ad varias res, imprimisque ad anatomiam spectantium plenum, continuatum est, illustravit. Neque vero, licet operam suam anximis viris probatam sciret, ita sibi indulsit, ut pro ingenio multorum, operam aliorum et industriam contemneret, deque laudibus eorum detraheret, sed, si qua posterorum cognitione digna ab iis prodita indicasset, ut recognita recuderentur, atque cum vitæ auctoris et præfatione ornata prodirent, curavit. Quorum ex numero sunt explicatio tabularum *Bustachianarum* ab ipso edita. Porro *CL. VESALII* opus, cuius editionem simul cum magno *DOERHAAVIO* curavit, tum diu *HARVEI* et *FRIDERICI AB AQUAPENDENTE* scripta, nec minus additamenta sua ad alteram editionem *Bibliographiæ anatomicæ IACOBII DOUGLAS*, Lugd. Bat. an. 1744. edulgatam. Quibus rebus factum est, ut non solum Academia, cuius erat insignis fulcrum ac decus, sed citri etiam, ad quos famæ viri et doctrine pervenirent, summo cum amore et studiis prosequerentur. Nam societates scientiarum *Petropolitæ*, *Londonensis* et *Harlemensis* huius viri in numerum suorum receptionem ambierunt, et Academia *Leidenensis*, quo *ALBINUM* suum retineret, nihil ferè non voluntati ipsius tribuendum putavit. Ita tamen sibi contigit, ut a. 1745. cum provincia Professoris Therapiæ ab amplissimis Academiae curatoribus ad eum esset delata, abdicato munere Professoris anatomiae et chirurgiæ, quod per viginti quinque annos summa cum laude obtinuerat, fratrem *FRID. HERN. ALBINUM* successorem haberet. Restitutum Academiae bis gessit, annis quidem 1726. et 1738., tandemque totidem sibi a. 1758. et 1770. sorte oblatum vitro recusavit.

Bis quoque senatus Academiae Nostrae a seculo
habuit. Quod ad ipsam artis medicae institutionem,
quam *praxin clinicam* vulgo vocant, attinet, non
quidem non ex instituto exercuit, neque tamen
vel chirurgi vel medici opem desideranti, qui se
solvisset, consilium denegavit. Ex his omnibus
atque ex indefesso eius in primis anatomiae studio,
quod in multam saepe noctem protraxit, non
mirandum erat, si corpus admodum ita debilitatum
rior graves morbos experiretur, quos tamen
turae et artis beneficio saepius superavit. Ad
tremum autem, cum viribus sensim decrevisset,
de molestis abdominis affectionibus saepe
quereretur, his in dies exacerbatis die 29. sup.
anni febris maligna superuenit, tertianam dupli-
tam mentiens, cumque summa anxietate spiritus
coniuncta, qua ita debilitatus est, ut die 2. septem-
bris, mense supra tertium et septuagesimum
annum sexto expiraret. Cuius viri obitu non
modo Academiam Leidensem, de qua per quinque
ginta fere annos laudabiliter meritus est, graviter
afflictam confirmamus, sed etiam omnes, qui
ignorum hominum ingenii et disciplinarum
mentis fauent, summo moerore adfectos dicemus,
non veremur, ne nostro in illum amori nimium
tribuisse, neve modestiae fines ab aequis rebus
cibus transiisse censeamus. Nam quis est, qui
tam virum, cum discipulorum doctrina per totam
Europam clarum, tum operum praestantia celeberrime
laudare sustineat? In primis autem Clarae
dujena Dupeyron, cum qua a 1769 matrimonium
iunxit, Stephani Dupeyron, mercatoris Amstelodamensis
primarii, et Margarethae Clarae Mayfurt,
amplissimi Lucas Trip Dirkszoon, Commissarii
Amstelodamensis, viduae filia, obitum mariti cum
summo pietatis sensu adhuc lugere existimanda est.

**Index scriptorum BERNHARDI SIEGFRIED
ALBINI cum aliorum scriptis cura EIUSDEM
editis.**

Oratio inauguralis de anatome comparata L. B.
1719. 4.

Oratio, qua in veram viam, quae ad fabricae corpo-
ris humani cognitionem ducit, inquiritur ib.
1721. 4.

Index suppellectilis anatomicae, quam Academiae
Batauae, quae Leidae est, legavit IOANNES
IACOBUS RAVIUS rogatu Illustrissimorum et
Amplissimorum academiae istius curatorum et
viris consilium confectus a BERNHARD SIEG-
FRIED ALBINO, qui et vitam eius nec non
methodum curandi calculosos in simulque instru-
mentorum figuras addidit. ib. 4. c. fig.

De omnibus corporis hominis ad auditores suos libel-
lus ib. 1726. 8. (*Qui Viennae, 1748. 8. est recu-
sus.*)

Historia musculorum hominis, ib. 1734. 4. c. E.

Dissertatio de arteriis et venis intestinorum hominis,
directa icon coloribus distincta, ibid. 1736. 4.
c. fig.

Dissertatio secunda de sede et causa colonis Aethio-
pae et caeterorum hominum, accedunt icones
coloribus distinctae, ib. 1737. 4.

Icones omnium fetus humani, accedit osteogeniae
brevis historia, ib. 1737. 4.

Tabulae sedeti et musculorum corporis humani, ib.
1747. fol. reg. (*Anglica huius libri translatio
prodiit Londini folio imperiali 1752.*)

Vteri mulieris grauidae, cum iam parturirot, mortuae,
tabulae VII. ib. 1748. fol. reg. it. Appendix, ib.
1751. Fol. reg. (*Vbi praedicti fetus sunt spe-
ciatur.*)

Mm 4

Tabulae

Tabulae officium humanorum ib. 1753. fol. reg.
Tabulae vasis chyli ferri cum vena azygos, arteriis intercostalibus aliisque vicinis partibus ib. 1757. fol. regal.

Academicarum annotationum liber primus continet anatomica, physiologica, zoographica, phytographica, ib. 1754. 4. mai. c. f.

Academicarum annotationum liber secundus continet anatomica, physiologica, pathologica, ib. 1755. 4. mai. c. f.

Academicarum annotationum liber tertius continet anatomica, physiologica, pathologica, zoographica, ib. 1756. 4. mai. c. f.

Academicarum annotationum liber quartus continet anatomica, physiologica, pathologica, ib. 1758. 4. mai. c. f.

Academicarum annotationum liber quintus continet anatomica opportunitate necessariae defensionis ib. 1761. 4. mai. c. f.

Academicarum annotationum liber sextus, continet physiologica, anatomica, pathologica, phytomica, ib. 1764. 4. mai. c. f.

Academicarum annotationum liber septimus, continet anatomica, physiologica, pathologica, ib. 1766. 4. mai. c. f.

Academicarum annotationum liber octavus, continet quaedam de scriptis ac tabulis suis opportunitate epistolae CAMPERI, ib. 1768. 4. mai.

De sceleto humano liber, ib. 1767. 4.

ANDREAE VESALII opera omnia anatomica et chirurgica cura HERMANNI BOERHAAVE et cura BERNHARDI SIEGFRIED ALBINI Tom. I. et II. ib. 1715. fol. c. f.

HIERONYMI FABRICII AB AQUAPENDENTE opera omnia anatomica et physiologica, hactenus variis locis ac formis edita, nunc vno

certo

certo ordine digesta, et in unum volumen redacta.
 Accedit rerum et verborum index completissimus
 una cum praefatione B. S. ALBINI ib. 1732 fol.
 WILLIELMI HARVEI Opera, seu exercitatio ana-
 tomica de motu cordis et sanguinis in animalibus,
 atque exercitationes duae anatomicae de circula-
 tione sanguinis ad IOANNEM RIOLANUM fil.
 et exercitationes de generatione animalium cum
 praefatione B. S. ALBINI ib. 1737. 4. c. f.
 SALTHASAR. EUSTACHII explicatio tabularum
 anatomicarum. Accedit nova tabularum editio,
 per B. S. ALBINUM, ib. 1744. fol. c. f.
 Eundem librum IDEM recognovit, castigavit, auxit
 et denuo edidit, ib. 1761. fol. c. f.

XXI.

Index scriptorum physico medicorum, quae an-
 no 1769. prodierunt.

Catalogue hebdomadaire : ou liste alphabétique des
 livres tant nationaux qu'étrangers des arrêts du
 conseil et des parlemens, déclarations et édits du
 Roi, extraits du conseil et des registres des parle-
 mens, lettres patentes du Roi, ordonnances, sen-
 tences etc. cartes géographiques, musiques et
 estampes, qui sont mis en vente chaque semaine
 avec l'indication des Auteurs, du nombre et du
 format des volumes et les adresses des libraires
 et autres, qui les vendent. Année 1769. à
 Paris, 8.

Bibliothèque de physique et d'histoire naturelle, con-
 tenant la physique générale, la physique particu-
 lière, la mécanique, la médecine, la chymie, la
 botanique, l'anatomie, l'histoire naturelle des
 insectes, des animaux et des coquillages, Tom.
 V. et VI. ib. 12.

Philosophical transactions, giving some account of the present undertakings, studies and labours of the ingenious in many considerable parts of the world; Vol. LVIII. for the Year 1768; Lond. 4. c. tab. aen.

Histoire de l'académie royale des sciences; année 1766. avec les mémoires de mathématiques et de physiques pour la même année. Tirés de registres de cette académie à Paris. 4. c. tab. aen.

Mémoires de l'académie de Dijon. Tome premier, à Dijon et à Paris. 8. c. fig.

Verhandelingen uytgegeeven door de hollandsche maatschappye der weetenenschappen te Haarlem. Deel. Te Harlem, 8. c. tab. aen.

Verhandelingen uytgegeeven door het zeeuwich genootschap der weetenenschappen te Vlissingen. Eerste Deel. Te Vlissingen 8. mai. c. f.

Kongl. Vetenskaps akademien handlingar för år 1769. Vol. XXX. Stockholm, c. tab. aen.

Der Königl. Schwedischen Academie der Wissenschaften Abhandlungen aus der Naturlehre, Handlung, der Mechanick, auf das Jahr 1769. Aus dem Schwedischen übersetzt von ABRAH. GOTTHEL. KÆSTNER, 29ter Band, Hamb. und Leipzig. 8. m. Kupf.

Nouveau commentarii Academiae scientiarum Imperialis Petropolitanae, Tom. XIII, Petropol. 4. c. tab. aen.

Auserlesene medicinische, chirurgische, anatomische, chymische und botanische Abhandlungen der Königl. Kayserlichen Academie der Naturforscher. 13ter Theil, Nürnberg, 4. m. K.

Histoire de l'académie royale des sciences et des belles lettres de Berlin, Année 1767. avec les mémoires pour la même année à Berlin, 4. mai.

Schwaben

- Schreiben zur Arzneygelahrtheit und Naturkunde. Er-*
ster Band. Nördlingen, 8. (Quod et prodiit hoc
titulo: IO. AUG. PHILIPP GIESNER, Samm-
lung von Beobachtungen aus der Arzneygelahrtheit,
Nördlingen, 8.)
- Berlinische Sammlungen zur Beförderung der Arzney-*
wissenschaft, Naturgeschichte, Haushaltungskunst,
Generalwissenschaft, und der dahin einschlagenden
Litteratur, 1sten Bandes, 3. 4. 5. und 6tes Stück,
Berlin, 8.
- Nider Hamburgisches Magazin oder Fortsetzung ge-*
sammelter Schriften aus der Naturforschung der all-
gemeinen Stadt- und Landökonomie, und den ange-
nehmen Wissenschaften überhaupt, 1ter und 6ter
Band, Hamb. und Leipzig, 8. m. K.
- Gemeinnützige Nachrichten aus dem Reiche der Wis-*
senschaften und Künste vom Jahre 1768. Hamb. 4.
- Stralsundisches Magazin, oder Sammlung kürzlicher*
Neuigkeiten zur Aufnahme der Naturlehre, Arz-
neywissenschaft und Haushaltungskunst, 1tes Stück
Berlin und Stralsund, 8. m. K.
- Die Ehre Gottes aus der Betrachtung des Himmels*
und der Erde. Eine Wochenschrift 1ter Band,
Nürnberg 8. mai.
- Der Landarzt. Eine medicinische Wochenschrift.*
Frankf. und Leipz. 8. (Editio noua.)
- Landwirthschaftliche Erfahrungen zum Besten des Land-*
mannes. Eine Wochenschrift, 1. 2. und 3tes Quar-
tal, Altona, 8. mai.
- Georgical essays in which the food of plants is par-*
ticularly considered. London, 8.
- A discourse on public oeconomy and commerce.*
Translated from the Italian, ib. 8.
- Mémoires et observations recueillies par la Societé*
économique de Berne Partie I-IV. pour l'année
1769. à Berne, 8.

Nouveaux essais d'agriculture à la faveur desend
comparés avec l'ancienne culture soumise on par
cours par un Fermier de la Province à Paris, 12.

Vol. I.

Museum rusticum et commerciale, oder ausgewähl
Schriften, den Ackerbau, die Handlung, die Kü
ße- und Manufacturen betreffend, aus der Erfahrung
genommen und von verschiedenen in dieser Fortsch
tung geübten Männern mitgetheilt, von einigen Mit
gliedern der Gesellschaft zur Aufmunterung der Kü
ße, Manufacturen und Handlung aber durchgesehen
und herausgegeben. Aus dem Englischen übersezt
und mit einigen Anmerkungen begleitet, 10ter Band,
Leipzig, 8. m. K. (germanice reddidit r. m. 12.)

Der Königlich Großbritannischen, Churfürstliche
Braunschweigisch Lüneburgisch Landwirthschaftsge
sellschaft Nachrichten von Verbesserung der Land
wirthschaft und des Gewerbes. Zweyten Bandes
zweyte und dritte Sammlung, Zelle, 8.

Allgemeines oconomisches Forstmagazin in welchem al
lerhand nützliche Beobachtungen Vorschläge und Ver
suche über die wirthschaftliche Policy- und Con
tralgegenstände des sämmtlichen Wald- Forst- und
Holzwesens enthalten sind; gesammelt von einer Ge
sellschaft, deren ordentliches Geschäft ist Waldungen
zu gewinnen, zu benutzen und zu erhalten, 12ter Band
Frankf. und Leipzig, 8. (Auctore IO. FRIED.
STAHL.)

Allgemeines oconomisches Forstmagazin, Stuttgart,
8. mai.

Instructions de morale et d'agriculture pour les ha
bitans de la campagne, à Paris, 12.

De re rustica; or the repository of select papers on
agriculture, arts et sciences. Lond. 8. mai. (sub
titul et indice.)

Briefe

204-11001

Briefe über den schlechten Zustand des Landmannes, und über die Mittel ihn zu ändern. Aus dem Englischen überfetzt. Sorau, 8. mai.

Betrachtungen über Landwirthschaftliche Dinge 4tes Stück, Tübingen, 8.

Betrachtungen über die Verbesserung des Landwesens in Dänemark, von einem Patrioten entworfen, Kopenhagen 8.

Sammlung auserlesener Schriften vom Staat und Landwirthschaftlichen Inhalte, mit Beyfall der ökonomischen Gesellschaft in Bern herausgegeben, des 2ten Bandes 4tes Stück, Bern, 8.

Oekonomisch praktische Vorschläge zur Verbesserung und Glückseligkeit der Länder, Nürnberg, 4. m. K.

Kurzer Inbegriff aller Wissenschaften, welche zu Einkommens- und guter Oekonomie und Hauswirthschaft erforderlich sind, ib. 8.

Allgemeine ökonomische Landwirthschaftliche Lander, oder nützlicher und gezeigter Unterricht für den Land- und Bauernmann, worinnen alles zu finden, was der- selbe nach allen vier Jahreszeiten in Acht zu nehmen hat. Stuttgart, 4.

The complete farmer; or a general dictionary of husbandry in all its branches; containing the various methods of cultivating and improving every species of land, according to the precepts of both the old and new husbandry, comprising every thing valuable in the best writers on this subject, together with a great variety of new discoveries and improvements to which is now first added the gardener's kalendar, calculated for the use of farmers and country gentlemen. Illustrated with a great variety of folio copperplates. The second edition corrected and improved by a Society of gentlemen members of the Society for the

the encouragement of arts, manufactures and commerce. London 4. mai.

Der Hausvater. Eine öconomische periodische Schrift 4ten Bändens 1tes Stück. Hambor. 8. mai.

Der kluge Hausvater bey dem wirtschaftlichen Costen der Aufbehaltung verschiedener wirtschaftlicher Producte. 1te verbesserte Auflage. Leipzig 8.

Anweisung wie man eine Baumschule von Obstbäumen im Großen anlegen und gehörig unterhalten soll. Halle 8. mai.

Anleitung zum Forstbau zum Gebrauche des Landvolks. Bern 8.

Anleitung für die Landleute in Absicht auf die Anpflücken und die Pflanzung der Wälder. 4. 5. 6. 7. 8. Stück. Zürich, 8.

Kurze Anleitung zur Pflanzung und Wartung des Holzer, ib. 8.

Traité des bois et des différens manières de les semer, planter, cultiver, exploiter, transporter et conserver. ib. 8. Vol. 2.

Beobachtungen von einigen Blumen, deren Bestand und Zubereitung der Erde. Leipz. 8.

Abhandlung von Zagehelgewächsen. Aus dem Fölschischen übersetzt. Nürnberg. 8.

Gedanken von Verbesserung des Flachsbaus vornehmlich im Mecklenburgischen. 8.

Svar på den andra gängen framstälde frågan här om mårkar som göras skada på frukt träd medelst blomorna och bladens förtärande bäst kunna förkommas och fördrifvas. Stockholm, 8.

Anweisung zur Bienenzucht für den Landmann. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Neues Harzmagazin, von Sachen, die in die Oeconomie, Policy, Bergwerks- und Cameralwissenschaft einschlagen, 3tes bis 4tes Stück. Blanckenburg, 8. Nachrichten von Künstlern und Kunstfachen, 2ter Theil. Wien 8. m. K.

Schauplatz der Künste und Handwerker, oder vollständige Beschreibung derselben, verfertigt und gebilget von den Herren der Academie der Wissenschaften zu Paris mit vielen Kupfersteln, 9ter Band. In dieser deutschen Uebersetzung mit Anmerkungen herausgegeben von DANIEL GOTTFRIED SCHRE-

der Königsb. 4. mai.

Bericht vom Bergbau. Im Verlage der churfürstlich Sächsischen Bergacademie zu Freyberg, 4. m. K.

Practische öconomische Abhandlung von Zubereitung der weißen Stärke und Anlegung einer sehr vortheilhaften Stärkenfabrick. Erfurt 8.

Entdecktes Geheimniß der Müller, Becken und Melber oder gründliche Nachricht von der verschiedenen Güte und Gewicht des Getreides, dessen Ankauf, dann, was der Müller nach Abzug der Metze an Mehl zu liefern, was der Beck nach Abzug der Kosten an weiß und schwarzem Brodt, dem Gewicht nach zu backen, und wie der Melber das Mehl von jeder Sorte zu verkaufen habe; hauptsächlich zur Begreifung einer Policeymäßigen Raitung oder Brodt und Mehlsatzes dem Publico zum besten verfertigt und nach den Nürnberger Maas eingerichtet. Anspach, fol.

The lamentable state of physick in England. London 8.

Bibliothèque de physique et d'histoire naturelle recueillie des meilleurs Auteurs à Paris, 12. T. 7.

Les singularités de la nature, à Basle, 8.

Lettres, sur les animaux, les végétaux et les minéraux, à Paris, 8.

Onomato.

Onomatologia historiae naturalis completa, ein
vollständiges Lexicon der Naturgeschichte nach ihrem
ganzen Umfange unter der Aufsicht und mit dem
Vorrede Herro 10. PETERSENHANS. 17.
ter Theil. Ulm, 8. mai.

Indian zoology, Lond. 8. (Auctore T. PETERSEN)
British zoology. Class. III. Reptiles, Class. IV. Fish.
Vol. III. Chester, 8. c. f. (Auctore ROBERT.)

Histoire des singes et autres animaux curieux de
l'instinct et l'industrie excitent l'admiration des
hommes. Francfort, 8.

Florae Danicae iconum fasciculus octavus. c. 11.
CCCCXXI - CCCCXXIX. vivis coloribus pict.
(germanice et latine) Hafn. fol.

Catalogue des plantes, qui croissent dans le Land
ne, faisant suite aux onze volumes donnés précé-
demment. à Paris, 12. Vol. I.

Nomenclator botanicus, continens plantarum in
terris Danicis sponte nascentium, nomina ven-
cula in linguis, Gallica, Anglica, Germanica,
Suecica, Danica cum nomenclatore synonymo
Linnaeano et pharmaceutico Linnaeano, ib. 8.

Mineralogische Befehlungen, zum Behuf der Chemie
und Naturgeschichte des Mineralreichs 5ter und 6ter
Theil. Leipz. 8. mai. m. K.

Neue physikalische Befehlungen, 1sten Bander 5te Ab-
theilung, Prag, 8. mai. m. K.

Catalogue raisonné d'une collection choisie de miné-
raux, cristallisations, madrépores, coquilles &
autres curiosités de la nature et de l'art à Pa-
ris, 8.

Traité abrégé des pierres fines ou productions de
la nature des Indes Orientales suivi de calculs &
operations d'Alliage sur les matières d'or et d'ar-
gent. Vol. I, ib. 12.

Abhand-

Abhandlung über eine beträchtliche Anzahl Erdarten aus Sr. Majestät deutschen Ländern etc. und von derselben Gebrauch für den Landwirth. Auf Befehl der Königl. Churfürstl. Cammer dem Druck übergeben. Hannover, 8. (Auctore Cl. ANDREAS Pharmacopoea Hannoverano.)

Verzeichniß eines zahlreichen Original Münzcabincts. Nürnberg, 8. mai.

Histoire générale des voyages, ou collection nouvelle des relations des voyages par mer et par terre. Tom. XVIII. à Paris, 4. c. fig.

Voyage d'un François en Italie fait dans les années 1765 et 1766. contenant l'histoire et les anecdotes le plus singulières de l'Italie et sa description; les mœurs, les usages, le gouvernement, le commerce, la littérature, les arts, l'histoire naturelle et les antiquités; avec des jugemens sur les ouvrages de la peinture, sculpture et architecture et les plans de toutes les grandes villes d'Italie, Vol. 8. ib. c. f.

An essay on the natural history of Guiana in South America. Containing a description of many curious productions in the animal and vegetable systems of that country. Together with an account of the religion, manners and customs of several tribes of its Indian inhabitants. Interspersed with a variety of literary and medical observations. In several letters from a gentleman of the medical faculty, during his residence in that country. London, 8. mai. c. f. (Auctore Cl. BANCROFT, cuius translationem germanicam, vide sub verbo BANCROFT.)

Description générale historique géographique et physique de la Colonie de Surinam. Amsterd. 8. mai. (Auctore Cl. FERMIN.)

Natürliche und bürgerliche Geschichte von Californien.

Erster Theil. Lemgo, 4.

Tom. XVII. Pars III.

Nn

Oratio

Oratio anniverſaria a d. VALERIO MARCINO
ſtituta, habita in theatro collegii medicorum bon-
dinenſis. Londini, 8. (Auctor eſt CLAUDIUS
ADEX).

Observations on the duties and offices of a phyſician
and on the method of poſt mortem enquiries in
philofophy, ib. 8.

An meine Zuhörer neßß einer Anrede meiner Vor-
ſungen. Breslau 4. (Auctor CL. IOHANN GOTTFRIED
FREDO MORGENESSER Medicinæ Doct. Vratislaviensis.)

Discours ſur l'utilité de l'anatomie pour toutes les
perſonnes, qui forment la ſociété et la néceſſité de
cette ſcience pour exercer la chirurgie. Val. I.
à Paris, 8.

Der Arzt des Gottesgelehrten, welcher Vorſchriften
gibt, wie ſich Prediger in Anſehung ihrer Geſund-
heit bey Führung ihres Amtes zu verhalten haben.
Leipzig, 8.

Der ſicher rathende Arzt in den üblen Folgen der Schif-
fesflecken, und andern damit verbundenen oft töd-
lichen Zufällen, ib. 8. maj.

Abhandlung von dem Einflusse der Muſick in die Ge-
ſundheit der Menſchen, ib. 8.

Carl, eine Geſchichte, welche Geſundheitslehren ent-
hält. Langenſalza, 8.

Nachricht an das Landvolk, die Erziehung der Jugend
in Abſicht auf den Feldbau betreffend. Aus dem
Italiäniſchen überſetzt und mit Anmerkungen des U-
berſetzers vermehrt. Zürich, 8.

Allgemeine Begriffe der Chymie nach alphabetiſcher
Ordnung aus dem Franzöſiſchen überſetzt und mit
Anmerkungen vermehrt von D. CHRIST. WILH.
WERNER, zter und letzter Band. Leipzig 8. maj.

Inſtructions abrégées ſur la nature et l'uſage de la
chaux, ſur les pierres à chaux, ſur les fours à
chaux

chaux et particulièrement ceux ou l'on employe
la houille, à Berne. 8.

Delervatio tincturas philosophorum, das ist, kurze
und einfältige Erklärung der lapidis benedicti, durch
einen der in der Wahrheit genuine Feuerarbeit lie-
bet. Ober und Nuderswasserberg, 8.

Schreiben an die Goldbegierigen Liebhaber der Chymie
und Alchymie, worinnen ihnen wohlthuyend abgera-
then wird, dieser Kunst länger nachzuhängen, Wien 8.
Zwo chymisch physikalische Abhandlungen, deren die
erste den Arsenick, die andere den Salpeter gründ-
lich untersucht, Leipzig, 8.

A compendium of physick and surgery for the use
of young practitioners, London, 8.

A treatise on the tooth - ach containing full dire-
ctions for its preventions and cure, ib. 8.

Der kürzeste Weg zur Arzneykunst. Leipz. 8.

La medicina d'Asclepiade per ben curare le malattie
acute raccolta da varii frammenti greci et latini.

In Venezia, 8. (Autore CL. GIO. FORTUNATO
BONICCHI.)

Zweyner berühmten englischen Aerzte der Herren D.
WATSON und D. GLASS Versuche und Ab-
handlungen von der neuesten und besten Art die Kin-
derblattern glücklich einzupropfen. Aus dem Eng-
lischen übersetzt von D. CHRIST. HEINRICH
SCHÜTTE, Halle, 8.

The nature of inoculation explained and its merits
stated; in an essay intended to supply what ap-
peared still wanting to clear up that subject and
wherein the nature of the difference, between
inoculation and the natural small-pox is fully shewn
all extremes in opinion or practice are avoided and
the true best manner of preparation, from a know-
ledge and experience therein of an earlier date
than what any, who have written on that subject,

pretend to, are declared; with a view to the general good. To which is added an appendix containing some thoughts on the first appearance of the small-pox in the world, and an address to oculators and others. Lond. 8. mai.

Kort vertoog over t' Gebroek der Hulpmiddelen dienende tot redding der Drenkelingen uitgegeven door een gezelschap van Utrechtsche Heelmeesters onder de Zinspreuk: Juvenes diligentia distant. Te Utrecht, 8.

Des Königl. Preussischen Obercollegii medici Anweisung, wie sich der Landmann nicht nur vor der Ruhr zu serviren, sondern auch glücklich und mit wenig Kosten selbst curiren könne. Berlin, 8.

Sammlung die Fiebrerrinde betreffender Abhandlungen und Nachrichten. 1ster und 2ter Theil, Nürnberg, 8.

Dissertations sur les antiseptiques; qui ont concouru pour le prix proposé pour l'academie des sciences, arts et belles lettres de Dijon en 1767, dont la première a remporté le prix et dont les deux autres on partagé l'Accessit. Imprimées par ordre de l'academie à Dijon et à Paris, 8. mai.

Die Kunst chirurgische Berichte und Wundzettel abzufassen. Aus dem Französischen übersetzt. Badstüb. 8.

Nouveaux secours pour les corps arrêtés dans l'oesophage, ou description de quatre instrumens propres à retirer ces corps à Lausanne, 8. c. fig. (Auteur Cl. M. VERNOL).

Manuel du jeune chirurgien dans le quel on trouve un abrégé de toutes les vérités anatomiques, à Paris 8, (Auteur Cl. NICLAS.)

Relazione di due bambini maschi nati completi et attaccati insieme esseriamente nella parte anteriore del petto e del basso ventre. I quali nacque-

- fo in Pisa nel giorno 6 del corrente mese di Giugno. In Pisa, 4. c. f.
- Adversaria medico practica, Voluminis I. Pars I. Lipsiæ 8. mai. c. f.*
- Neue Sammlung ausserlesener Wahrnehmungen aus allen Theilen der Arzneywissenschaft. Aus dem Französischen übersetzt. 2ter Band. Strasb. m. K.*
- Les secrets de la nature et de l'art développés pour les animaux, la médecine, l'art vétérinaire et les arts et métiers. Auxquels on a joint un traité sur les plantes, qui peuvent servir à la teinture et à la peinture. à Paris, 12. Vol. I. II. III. IV.
- L'Albert moderne ou nouveaux secrets éprouvés et licites recueillis d'après les découvertes les plus récentes, les uns ayant pour objet de remédier à un grand nombre d'accidents, qui intéressent la santé; les autres, quantité de choses utiles à savoir pour les différents besoins de la vie, d'autres enfin tout ce qui concerne le pur agrément, tant aux champs qu'à la ville. Le tout divisé en trois parties et rangé par ordre alphabétique, à Paris et à Frankfourt, 12. mai.
- Le véritable médecin ou le moyen de conserver la santé contenant plusieurs pratiques de médecine, pharmacie, chirurgie, avec plusieurs remèdes simples, expérimentés et approuvés. à Paris, 12. Vol. I.
- Experiences physiques et chimiques relatives au commerce et aux arts, ib. 12. Vol. 3.
- L'oeconomie rustique servant de suite au manuel des champs ou notions simples et faciles sur la botanique, la médecine, la pharmacie, la cuisine et l'office, sur la jurisprudence rurale, sur le calcul &c. avec les prix de différens matériaux et de la main d'oeuvre, pour être à l'abri des tromperies des ouvriers, à Paris, 12. Vol. 1.

La médecine des bêtes à laine contenant leur histoire naturelle et vétérinaire; plusieurs observations qui leur sont relatives, leurs maladies, et les remèdes pour les guérir: ouvrage aussi utile que nécessaire aux personnes de la campagne, qui ont des brebis et des moutons, etc. 12. Vol. 1.

Voorstel tot oprichting eener Sociëit om het in hoornves door insecten tegens de Sterfte van de thans grasserende veeziekte te beveiligen. The Groningen, 4. (*Autoribus Cll. G. VAN DER VEREN et P. CAMPER.*) 1794.

10. TRAUGOTT ADOLPH progr. de nervorum longitudine in compensationem multitudinis et vice versa. Altorf, 4.

Eiusd. oratio aditidis de nervis, cogitationes spontaneas recludentibus, quemadmodum praecedunt iidem sensationes. Norimb. 4.

The endemial colic of Devonshire caused by a solution of lead in the cyder, &c. BY T. H. COCK. Plymouth, 8.

FRANTZ ARANDT *Rettung der Kinderkrantheit gegen die Vorurtheile von der Schädlichkeit der Amme.* Götting. 8. mai.

Histoire naturelle et civile de l'Isle de Minorque. Traduite sur la dernière édition anglaise de G. ARMISTRONG. à Paris, 82.

Eiusd. *Versuch von den vorzüglichsten und gefährlichsten Kinderkrankheiten nach Regeln, welche man bey den Säuglingen, Kinder, sowie auch bey solchen beobachtet muß, die ohne Brust aufgezogen werden.* Aus dem Englischen übersetzt. Zelle, 8.

Mémoires de chirurgie avec quelques remarques historiques sur l'état de médecine et de la chirurgie en France et Angleterre, par GEORGE ARNOLD, à Londres 4. c. f.

18. *Astruc's chemisch-practische Abhandlung von dem Frauenzimmerkrankheiten. Aus dem Französischen überf. und mit einer Vorrede und Anmerkungen begleitet von D. CHRIST. FRIEDR. OTT-HEIMER und einer Theil. Dresden, 2. mai.*
- Thoughts on Brightness, concerning sex-bath, and drinking sea-water. By J. LAWST-TERNEY London, 8.*
- ERNEST) GODOF. BALDINGER diff. de professore medico eiusque officiis praecipais. Ienae, 4.*
- Einsd. diff. inaug. de partu laborioso et caussis quae eiput in pedita resident, praecipuis. Resp. et Auctore Christian. Friedric. Held. ib. 4.*
- Einsd. Auszüge aus den neuesten und besten Dissertationen, welche zur Arzneiwissenschaft, Naturhistorie, Chemie und Physik gehören. 2ter Stück, Berlin und Straßburg, 8.*
- Einsd. Biographien 17ter lebender Aerzte und Naturforscher in und außer Deutschland 1sten Bandes 2tes Stück. Iena, 8.*
- Einsd. neue Arzeneien, eine physikalische und medicinische Monatsschrift. 1tes Bändchen, Langenseltz, 8.*
- A new compendious dispensatory. By JOHN WARR- LONDON, 8.*
- Naturgeschichte von Gaiam in Südamerika, worinnen von der natürlichen Beschaffenheit und den vornehmsten Naturproben des Landes, ingleichen der Religion, Sitten und Gebräuchen verschiedener Stämme der wilden Landeseinwohner Nachricht erteilt wird. In vier Theilen von JOHANN HANOVRE Esq. Aus dem Englischen, Franckf. und Leipz. 8.*
- Réponse à un écrit anonyme au sujet d'un nouvel instrument de chirurgie propre à extraire les corps étrangers, engagés dans l'oesophage par*

- Mr. BAYVE Maître en chirurgie de Paris, à Paris, 8.
- Aphorismes sur la petite verole, par Mr. BAYVE à Liege, 8.
- Dissertation, qui a remporté le prix à la Société libre et oeconomique de Pétersbourg en 1768. par Mr. BEAR DE L'ABBAYE, à Amsterdam, 8.
- Eiusd. vom Ackerbau oder verschiedene physikalische Versuche zum Besten der menschlichen Gesellschaft vorgeschlagen. Aus dem Französischen. Hamburg und Bremen, 8.
- JAC. BECCARIAE, commentarii de philosophia naturalibus et artificialibus Graec. et Norimberg. 8. mai.
- IO. BAPTIST. BECCARIAE de atmosphaera electa et Societatem Londinensem libellus. Turin, 8.
- CAROL. GODOFRED. BECKER, diss. inaug. de intussusceptione cum coniuncta observatione. Argentorat. 4.
- Naturlyke historie van Holland door L. DE FRANCK VAN BERKHEY M. D. Eerste Deel. The Amsterdam, 8. mai.
- IO. BECKMANN'S Grundsätze der deutschen Landwirtschaft. Göttingen und Gotha, 8.
- GEOR. CHRPH. BEIERIS diss. inaug. de intestinis se intussusipientibus et rarissima huius morbi congeniti observatione. Resp. Erdmann Gottw. Neumeister, Helmstedt 4. c. f.
- Ragionamento interno all'obbligo d'allattare i proprii figliuoli del Conte BENVENUTO DI SAN RAFAELE. In Milano, 8.
- P. J. BERSIUS Abhandlung von kalten Bädern. Leipzig, 8.
- Tal om svenska säng-skötsel och des främmande genom lönande gräs-slåg hället för Kongl. vetenskaps Academien vid Praesidij nedläggande den

den 16. april 1759. af HENGT BERGIVS Banco Commissarius etc. Stockholm, 8.

Policey- und Cameralmagazin, in welchen nach alphabetischer Ordnung die vornehmsten und wichtigsten bey dem Policey- und Cameralwesen vorkommende Materien, nach richtigen und vernünftigen Grundsätzen praktisch abgehandelt und durch Landesherrliche Gesetze und hin und wieder wirklich gemachte Einrichtungen erläutert worden. Vierter Band, welcher G und H enthält, herausgegeben von IOH. HEINR. LUDW. BERGIVS, Franchfurth am Mayn, 4.

Physicalische Beschreibung der Erdkugel von TORBERN BERGMANN. Aus dem Schwedischen übersetzt von LAMPERT HEINRICH RÖHL, Greifswalde, 8. mai. c. fg.

Eiusd. diss. de calce auri fulminante; Upsal. 4.

Outlines of the natural history of Great Britain and Ireland, Vol. I. By J. BERCKENHOVT, London, 8. (continens animalia.)

Traité des operations de chirurgie par AMBROISE BERTRANDI. Traduit de l'italien par Mr. SOLIER ODE LA ROMILLAIR Doct. en médecine. à Paris, 8. mai. c. f.

PHILIP. ADOLPH. BÖRHMER diss. inaug. de febris lentae ortu ex intermittentibus Resp. et Auctore Io. Gotth. Splittegarb, Hal. ad Salam, 4.

Eiusd. diss. inaug. de tumultuaria variolis naturalibus medendi ratione. Resp. P. C. G. Jaenicke, ib. 4.

Eiusd. diss. inaug. de morbis quibusdam inflammationes simulantibus et dissimulantibus. Resp. I. W. Ritter, ib. 4.

Eiusd. diss. inaug. de aquis ex utero gravidarum et parturientium profluentibus. Resp. F. A. König, ib. 4.

PHILIP. ADOLPH. BOEHMER diss. inaug. de
soluendis et extrahendis secundinis, Resp. H. D.
Spannagel, ib. 4.

*Versuch einer vollständigen Natur- und Handlungs-
geschichte des Heringes vom Nymen und Vergangenem*
FRIED. SAMUEL BOCK, Königsb. 8.

IOBST BOETTENS *Anleitung zum Wasserbau. Zwe-
te vermehrte Auflage.* Göttingen, 8. m. K.

An account of the diseases, natural history and me-
dicines of the East-Indies, translated from the
latin of JAMES BONTIVS. To which are ad-
ded annotations by a physician, Lond. 8.

Dictionnaire raisonné universel d'histoire naturelle
par Mr. VALMONT DE BOISRE, Edition
augmentée par l'Auteur avec plusieurs articles
nouveau, et un grand nombre d'additions pour
l'histoire naturelle, la médecine, l'oeconomie
domestique et rurale, les arts et les métiers four-
nies par Mr. HALLER, ENDELER et AVE-
GEOIS. Vol. XII. Yverdon 8.

Eusd. Den almindelige Naturhistorie overfat, for-
get og forbedret af H. VON APPELEN. Kö-
benhavn, 8. mai.

Eusd. von der Mineralogie. Aus dem Französischen
übersetzt. Dresden, 8. 2 Theile.

Il manifestallo instruito nella medicina pratica delle
principale malattie del cavallo del Sign. Conte
FRANCESCO BONSI, Tom. I. II. III. In Ri-
mini, 8.

HEINE, BORNHOLD spec. inaug. de febre tam
naturali, quam artificiali, L. B. 4.

Historia constitutionis epidemicæ verminosæ, quæ
annis 1760. 1761. 1762 et initio 1763. per in-
sulam Overflacque et contiguam Goedoreede graf-
fata

- Ita fuit eum perpetuis fere commentariis in prae-
cipuos verminantium morbos ac locupletissimo
compendio et factionum elenchis. *Amstelredamum*
H. TENHOOSSEN Medicus Hagae. L. B. 8 mai.
- Nouveaux voyages aux Indes occidentales par Mr.
LEONARDUS à Amsterdam. 2. Vol. 2. 8 mai.
10. *CASP. NOXNERERI* medicinae sine remedii et
medicamentis, epharmacopoeae de promptis remediis
et tem diutius conservandis in septem rebus sine
Elenchis de l'art vétérinaire. *Pratiquen anatomique du*
corps du cheval à l'usage des élèves des écoles
royales vétérinaires. Par *MR. GOURCELAT DE*
BOISSEMET Inspecteur général des haras du Rou-
me etc. à Paris, 8 mai.
- Riflessioni sopra medicina chirurgica in risposta ad
una lettera del cavaliero Sign. ARNOLD, NANNONI
ed alle nuove osservazioni cerusiche del Sign.
GIUSEPPE NANNONI dove si parla del metodo di
trattare diverse malattie chirurgiche dall' uso et
abuso della posca, delle fila e di altri punti impor-
tanti di chirurgia di *SIAM.* *ALESSANDRO BRAN-*
DELLA. In Milano, 4. c. f.
10. *GOTTH. BRENDELII* opuscula mathematici et
medici argumenti. Edidit *HENR. AUG. WRIS-*
MANUS. P. L. H. Gotting. 4.
- ROBERT BROOKS* vollständiges Handbuch der ganzen
practischen Arzneygelahrheit. Aus dem Englischen
übersetzt. Berlin, 3. 3 Theile.
- An account and method of cure of the bronchocele,
or the Derby-neck. By *THOM. BROSSET.* Lon-
don, 8.
- Traité de la phtysie pulmonaire par *PIERRE JOSEPH*
BUCHOZ. à Paris, 8.
- Elusd.* lettres périodiques sur la methode de s'enri-
chir promptement et de conserver sa santé par la
cultu-

- culture des végétaux. Tom. II et III. 4. Paris, 8.
- Manuel médical et usuel des plantes tant étrangères qu'indigènes etc. par PIERRE LORRE. BUCHON. ib. 12.
- Eiusd.* traité historique des plantes qui croissent dans la Lorraine et les trois évêchés. ib. 12.
- Eiusd.* catalogue des mines, terres fossiles, salines et cailloux, qu'on trouve dans la Lorraine et les trois évêchés, ensemble leurs propriétés dans la médecine et dans les arts et métiers. Valart. ib. 12.
- Diff. inaug. Ergo digestio alimentorum vera digestio chemica. BAPTIST. MICHAEL. BUCHON, ib. 4.
- Histoire naturelle générale et particulière de Mr. de BUFFON, séparée de la partie anatomique de Mr. D'ARSENTON. Vol. 13. ib. 12. c. fig.
- ANDR. HL. BUCHNER diff. inaug. de actione cordis, quatenus a nervis pendet. Resp. Gottlieb Christian Basse, Hal. ad Salam. 4.
- Eiusd.* diff. inaug. de methodo medendi febribus intermittentibus generatim, Resp. C. H. Helwig, ib. 4.
- Eiusd.* diff. inaug. de vero ortu mali hypochondriaci et hysterici. Resp. Io. Guelm. Sonnenmayer, ib. 4.
- Eiusd.* diff. inaug. de natura morborum contagiosorum generatim spectata. Resp. I. C. Henning, ib. 4.
- Eiusd.* diff. inaug. de morbis viscerum abdominalium phthisin pulmonalem mentientibus. Resp. I. F. Conradi, ib. 4.
- CPHP. GOTTLIEB BÜTTNERS in vielen Jahren gesammelte anatomische Wahrnehmungen Königsb. und Leips. 4. m. K.

FRID. GOTTLIEB BÜTTNERS. *Unterricht für neuangehende Aerzte und Wundärzte, wie sie sich bey Befähigung todtter Körper zu verhalten und die Befähigungsscheine nach der Tödtlichkeit der Wunden einzurichten haben.* 4.

Flora Malabarica sive index in omnes tomos horti Malabarici, quem iuxta normam a botanicis huius aevi acceptam conscripsit et ordine alphabetico digessit IOANNES BYRMANNVS, it. *Eiusd.* index aliter in omnes tomos herbarii Amboinensis GEORGII EVERH. RUMPHII, Amstelod. fol.

JOHN BYRONS obersten Befehlshabers über ein englisches Geschwader, *Reise um die Welt in den Jahren 1764 und 1765. nebst einer genauen Beschreibung der magellanischen Straße, der patagonischen Riesen und der ganz neu entdeckten Inseln in der Südsee. Mit einem Anhange worinnen eine vollständige Beschreibung der patagonischen Küsten aus verschiedenen glaubwürdigen Berichten enthalten ist.* Franckfurth und Leipzig, 8.

PETER CAMPER lessen over the thans zweerende veesterste. Leeuwarden, 8.

Médecine de l'esprit, ou l'on cherche 1) le mécanisme du corps qui influe sur les fonctions de l'ame. 2) Les causes physiques, qui rendent ce mécanisme ou defectueux ou plus parfait. 3) Les moyens qui peuvent l'entretenir dans son état libre et le rectifier, quand il est gêné. Par Mr. L. CAMUS Docteur régent de la Faculté de médecine de Paris. à Paris, 12. Vol. 2.

Eiusd. médecine pratique rendue plus simple plus sûre et plus methodique; on commence par le traité des maladies de la tête pour servir de suite à la médecine de l'esprit. à Paris, 12. Vol. 2.

Des Herrn Marquis CARACCIOLI Königlich Pohnischen und Churfürstlich Sächsischen Obersten practischen

sché Landöconomie der Thierheilkunde. 8.

10. FRIEDERIC. CARTHEUSER *fundamenta
materie medicæ. Editio noua præcedentis
datior et longe auctior curantibus aucto-
ribus.* à Paris, Vol. 4.
*Considerations sur les causes physiques et morales de
la diversité du génie, des moeurs et du gouver-
nement des nations; tirées en partie, d'un ou-
vrage anonyme par M. L. CASTILHON.* Bas-
lon, 8.

*Storia di una reumatica paralisa curata con l'uni-
one mercuriale d' all' GIUSEPPE CAVALLINI.* Ve-
nezia, 4.

A treatise on the cause and cure of the gout. By
JOHN CAVENDISH M. D. Lond. 8.

AVNEL. CORN. CELSI *medicinæ libri octo ex editione
LEONARDI TARGAE.* Padua 4.

*Dictionnaire raisonné des eaux et forêts composés
des anciennes et nouvelles ordonnances, des édits,
déclarations et arrêts du conseil etc.* par M. GUY-
LAND à Paris, 4. Vol. 2.

Manuel des champs par CHATELAIN. Paris, 12.

PETR. NICOL. CHRISTENIN *diff. inaug.
om stangiarns wosken.* Resp. Carl. Plomgren,
Upsal, 4.

10. FRID. CLOSSENS *neue Heilart der Kindstyp-
cken, nebst einem Versuche vermischter Beobachtungen
zur Erläuterung der Arzneiwissenschaft. Aus dem
Lateinischen übersetzt.* Ulm, 8.

Reliquæ proxime.

Contents in hac parte.

I.	Philosophical transactions. Vol. LVIII. for the year. 1768.	p. 387.
II.	Histoire de poisson. Par Mr. GÜNTHER	400.
III.	FRIED <i>Anfangsgründe der Geburtshülfe</i>	410.
IV.	CAMPER epistola ad anatomicorum principem magnam ALBINUM	415.
V.	ALBINI academiarum annotationum liber octavus	417.
VI.	PALLAS spicilegia zoologica. Fasciculus quintus, sextus, septimus, octavus	418.
VII.	<i>Schwaben zur Arzneygelahrtheit und Naturkunde. Erster Band</i>	423.
VIII.	PLENCK <i>Sammlung von Beobachtungen über einige Gegenstände der Wundarzneykunst. Erster Theil</i>	429.
IX.	Mémoire sur les argilles par Mr. BAVME.	436.
X.	GRANTZ stirpium Austriacarum. Pars I et II.	444.
XI.	Verhandelingen door de Hollandsche Maatschappye der weetenenschappen te Harlem IX Deels I. II. III Stuck	459
XII.	Traité pratique de l'inoculation par GANDOGER DE FOIGNY	467.
XIII.	Tal ovn den fin-ullega fär-afveln af ALTSTRÖMER	479.
		XIV.

XIV.	REICHEL progr. de sanguine eiusque motu experimenta.	485.
XV.	Aduersaria medico practica Vol. I. P. I. II. III. IV.	488.
XVI.	Della idropisia de' Gelfi	518.
XVII.	Sopra lo scorbuto diff. del Sign. ZE- VIANI	514.
XVIII.	BÜDNER in vielen Jahren gesamm- lete anatomische Wahrnehmungen	516.
IX.	NEVEAVER diff. inaug. de tunicis vaginalibus testis et funiculi spermatici	530.
XX.	Nova physico medica	533.
XXI.	Index scriptorum physico medicorum, quae anno 1769 prodierunt	533.

